

Tweede voortgangsrapportage

ACTIEPROGRAMMA ZORG VOOR DE JEUGD

mei 2019

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Beschouwing	5
Actielijn 1 Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen	10
Factsheet	19
Actielijn 2 Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien	22
Factsheet	32
Actielijn 3 Alle kinderen de kans bieden zich te ontwikkelen	35
Factsheet	44
Actielijn 4 Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zelfstandig te worden	47
Factsheet	56
Actielijn 5 Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt	59
Factsheet	66
Actielijn 6 Investeren in vakmanschap	69
Factsheet	76
Randvoorwaarden: Jeugdhulp dichtbij het kind	79
Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd	91
Monitoring	98
Communicatie	102

Inleiding

Ambitie en doelen

Het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd is op 16 april 2018 gelanceerd, als antwoord op de tussenevaluatie van de Jeugdwet (januari 2018). Ons gezamenlijke doel is de jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering merkbaar en meetbaar steeds beter maken voor kinderen, jongeren en gezinnen, zodat ze op tijd passende hulp ontvangen. Daarom werken we aan betere ondersteuning van kinderen, jongeren en gezinnen tijdens de levensloop van het kind (thuis, uitwonend, op school en bij 18 jaar) en investeren we in het vakmanschap van jeugdprofessionals.

Betere Zorg voor de Jeugd bereiken we alleen als alle betrokken partijen daarbij samenwerken. Centraal in het programma staat daarom het partnerschap tussen het Rijk, gemeenten, jeugdhulpaanbieders, jeugdprofessionals en cliëntenorganisaties. Door de betrokken partijen wordt aan de hand van zes inhoudelijke actielijnen gewerkt om het gezamenlijke doel te bereiken. Deze actielijnen geven tegelijkertijd de prioriteiten weer in de transformatie van het jeugdhulpstelsel voor de komende drie jaren:

- 1 Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen

- 2 Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien

- 3 Alle kinderen de kans bieden zich optimaal te ontwikkelen

---

- 4 Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zelfstandig te worden

---

- 5 Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt

---

- 6 Investeren in vakmanschap van jeugdprofessionals

- R Randvoorwaarden: jeugdhulp dichtbij het kind

Leeswijzer van deze voortgangsrapportage

De Stuurgroep Zorg voor de Jeugd rapporteert twee keer per jaar over de voortgang van het Actieprogramma, opdat de minister van VWS in mei en in november (vóór het Wetgevingsoverleg) de Tweede Kamer kan informeren.

Deze voortgangsrapportage laat zien welke inspanningen en resultaten er afgelopen half jaar (november 2018 - mei 2019) geleverd zijn om de doelen uit het actieprogramma dichterbij te brengen. Het geeft feitelijke informatie over de stand van zaken en het biedt inzicht of we op de juiste weg zijn om onze doelen daadwerkelijk te kunnen bereiken.

Na de inleiding volgt een beschouwing van de stuurgroep: Hoe duiden we de voortgang op basis van verzamelde resultaten? Waar zijn we blij mee, waar maken we ons zorgen over? Daarna volgt per actielijn de feitelijke voortgang van inspanningen en resultaten. De laatste hoofdstukken beschrijven de inspanningen en resultaten van de programmaorganisatie: de opbouw van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd en de Jeugdautoriteit en de aanpak van monitoring en communicatie.

Deze tweede voortgangsrapportage is een gezamenlijk product van de leden van de Stuurgroep Zorg voor de Jeugd: MIND, Ieder(in)/Per Saldo namens de cliëntenorganisaties, het Nederlands Instituut van Psychologen en Jeugdartsen Nederland namens de jeugdprofessionals, de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd namens de jeugdhulpaanbieders, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, en de ministeries OCW, JenV en VWS, in samenwerking met de betrokken partners van de verschillende actielijnen.

BESCHOUWING

Beschouwing

Om de hulp voor kinderen, jongeren en gezinnen dichterbij te organiseren, vond ruim vier jaar geleden een decentralisatie plaats in de jeugdhulp: op 1 januari 2015 trad de Jeugdwet in werking en werden gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdhulp. Met als doelen: meer preventie, meer maatwerk voor kinderen en gezinnen, meer samenhangende hulp binnen het sociale domein, meer ruimte voor professionals.

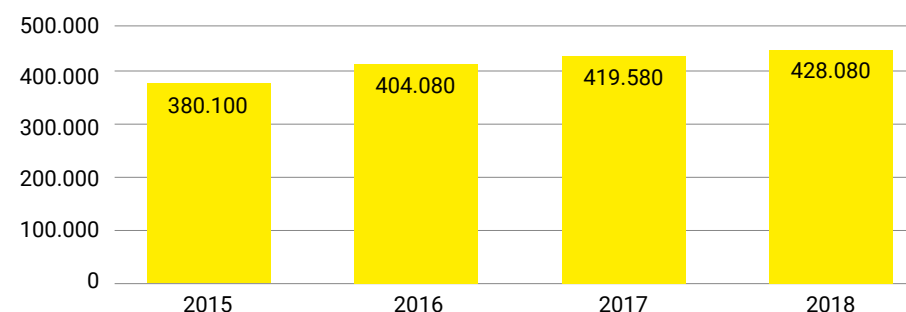
Na drie jaar (januari 2018) bleek uit een tussenevaluatie dat de doelen van de Jeugdwet nog onvoldoende zijn gerealiseerd. De veranderingen sinds de invoering van de Jeugdwet zijn vooral te kenmerken als transitie. De gewenste transformatie, gericht op de realisatie van de doelen van wet, moet grotendeels nog vorm krijgen. Jeugdigen, ouders en medewerkers merken in de praktijk nog onvoldoende verbeteringen. De conclusie was dat extra inspanningen noodzakelijk zijn; om die reden is het actieprogramma Zorg voor de Jeugd een jaar geleden van start gegaan.

Ontwikkelingen in de jeugdhulp laten een genuanceerd beeld zien

Jongeren in Nederland behoren tot de meest gezonde en gelukkige jongeren in Europa (HBSC 2017)¹. Dit lijkt te corresponderen met de maatschappelijke indicatoren uit de Landelijke jeugdmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Sinds 2017 daalt het aantal jongeren dat opgroeit in een gezin dat rond moet komen van een uitkering, er zijn minder daders en slachtoffers van jeugdcriminaliteit en de jeugdwerkloosheid neemt af.

Dat laat onverlet dat het niet met iedereen goed gaat; zo krijgt bijna 1 op de 10 jeugdigen jeugdhulp. Het aantal jongeren (0-23 jaar) met jeugdhulp, jeugdbescherming of jeugdreclassering stijgt van 419.580 in 2017 (9,4% van alle jongeren) naar 428.080 in 2018 (9,6% van alle jongeren)². De stijging van de afgelopen jaren sinds de decentralisatie lijkt enigszins af te vlakken (stijging 2015-2016 is 24.000 en stijging 2017-2018 is 8.500). Dat steeds meer kinderen in Nederland jeugdhulp krijgen, kan er overigens ook op wijzen dat kinderen en gezinnen met problemen eerder in beeld komen en passende hulp krijgen.

Grafiek 1: Totale jeugdhulp + jeugdbescherming + jeugdreclassering

Als we verder inzoomen, zien we de volgende hoopgevende ontwikkelingen:

- Meer kinderen, jongeren en gezinnen weten waar ze terecht kunnen voor hulp (van 78% in 2015 naar 87% in 2017) en worden iets vaker snel geholpen (van 61% naar 65% in dezelfde periode).

¹ https://www.scp.nl/Nieuws/Nederlandse_jeugd_nog_steeds_gelukkig_maar_schooldruk_neemt_toe

² Het aantal jongeren die jeugdhulp ontvangt (excl jeugdbescherming en jeugdreclassering) is circa 415.000 (leeftijdsgroep 0-23 jaar) en circa 409.000 (leeftijdsgroep 0-18 jaar). Bron: CBS beleidsinformatie jeugd

- Het aantal jongeren dat jeugdhulp in hun eigen netwerk ontvangt, stijgt van 58.000 in 2017 naar 73.000 in 2018. Het aantal jongeren dat jeugdhulp met verblijf ontvangt is tegelijkertijd met 8% gedaald (2017-2018).
- Het aantal uit huis geplaatste jongeren is gedaald van 15.340 in 2016 naar 14.660 in 2018.
- Het aantal jongeren dat in een gezinsgerichte opvang hulp ontvangt, is gestegen van 4.480 in 2015 naar 6.080 in 2018.
- Het aantal jongeren dat verzuimde in het onderwijs is de afgelopen vier jaar gedaald (van 9.972 in 2014/2015 naar 8.686 in 2017/2018).
- Meer jeugdprofessionals vinden dat ze zich kunnen ontplooiën (van 48% in 2015 naar 60% in 2017) en de tevredenheid over hun werk is licht toegenomen (van 63% naar 69% over dezelfde periode).

Daarnaast zien we enkele ontwikkelingen die ons zorgen baren:

- De arbeidsmarkt voor jeugdprofessionals staat onder druk. De uitstroom uit 'zorg en welzijn' vanuit de jeugdzorg³ is gestegen van 3.290 in 2017 naar 4.920 werknemers 2018. Dit terwijl de instroom ongeveer gelijk bleef (van 4.420 in 2017 naar 4.410 in 2018).
- Waar het ongeoorloofde verzuim van jongeren is gedaald in de periode 2014/2015 - 2017/2018, is het aantal 'vrijstellingen 5 onder a' in deze periode gestegen van 5.077 naar 5.576.
- De ervaren werkdruk van jeugdprofessionals in de jeugdzorg³ is gestegen van 49% in 2015 naar 62% in 2017.
- Uit een eerste meting eind 2018 bleek dat 88% van de jeugdprofessionals in meer of mindere mate last heeft van vermijdbare administratieve lasten.

- Enkele jeugdhulpaanbieders hebben financiële problemen, waarbij ze externe hulp nodig hadden⁴.
- Verschillende gemeenten kampen met oplopende tekorten op hun budget voor jeugdhulp. Dit blijkt uit de benchmarkanalyses, IV-3 cijfers en de analyse van de aanvragen bij het Fonds Tekortgemeenten. Het kabinet heeft besloten om gemeenten met € 1.020 miljoen extra tegemoet te komen (2019 € 420 miljoen extra en in 2020 en 2021 jaarlijks € 300 miljoen extra). Maar meer geld leidt niet automatisch tot betere jeugdhulp, er zijn ook zaken die anders georganiseerd moeten worden. Bovendien is er meer inzicht nodig in de oorzaken van de tekorten en moet het geld op de juiste plekken terecht komen, zodat het ten goede komt aan het beter en efficiënter maken van de uitvoering van het jeugdhulpstelsel.

Wij zijn ons ervan bewust dat er een hele werkelijkheid schuil gaat achter deze cijfers; ze geven vooral een eerste indicatie die we uit verschillende perspectieven moeten duiden. We moeten dus voorzichtig zijn met het trekken van vergaande conclusies. Per actielijn is een factsheet gemaakt met de belangrijke beschikbare indicatoren en een eerste duiding. Later dit jaar wordt deze informatie aangevuld met verhalen van kinderen, ouders en professionals via het 'grootschalig luisteren'⁵ om tot een completer beeld te komen.

Het kost tijd en energie om veranderingen daadwerkelijk door te voeren. Kinderombudsvrouw Margrite Kalverboer uitte in maart j.l. haar zorgen in een brief aan de minister van VWS over de integrale aanpak voor hulp aan kwetsbare kinderen en jongeren. In haar brief geeft Kalverboer aan dat ze veel signalen krijgt dat er kwetsbare kinderen tussen wal en schip vallen en dat dat het ons, ondanks de inspanningen op verschillende domeinen, gezamenlijk onvoldoende lukt om de ontwikkeling, de veiligheid en het perspectief voor deze groep kinderen te waarborgen.

³ Definitie van CBS binnen het Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt in Zorg en Welzijn (AZW). CBS hanteert de definitie jeugdzorg (zonder jeugd-ggz en jeugd-gehandicaptenzorg). Het CBS voert momenteel voor het AZW-programma een vooronderzoek uit naar de mogelijkheden voor een alternatieve indeling naar 'jeugdhulp'.

⁴ <https://www.nu.nl/west-brabant/5897688/gemeenten-verlenen-26-miljoen-aan-noodlijdende-jeugdzorginstelling-juzt.html>

⁵ Toelichting op grootschalig luisteren en de hele aanpak monitoring is opgenomen in het hoofdstuk monitoring

We delen de conclusie dat de voortgang voor kinderen, jongeren en gezinnen nog onvoldoende merkbaar is. De transformatie in de jeugdhulp is nog niet klaar, het kost tijd en energie om veranderingen daadwerkelijk door te voeren. Wij hebben te maken met complexe taaie vraagstukken. Wij zien dat veel gemeenten met tekorten te maken hebben en dat sommige jeugdhulpaanbieders moeite hebben om hun hoofd boven wat te houden. Daarnaast zien we dat veel jeugdhulpaanbieders moeite hebben om voldoende jeugdprofessionals te werven.

Onze eerste taak is om de jeugdigen en gezinnen te helpen die daar nu behoefte aan hebben. En terwijl wij de winkel open houden, werken we aan deze transformatie. Daarvoor is nauwe samenwerking, doorzettingsvermogen en een lange adem nodig. Al onze inspanningen zijn erop gericht dat kinderen, jongeren en gezinnen de komende jaren merkbaar beter worden geholpen. Maar we moeten ook realistisch zijn: de effecten zullen pas op langere termijn zichtbaar en meetbaar zijn.

Samen steeds beter, om verbeteringen in de jeugdhulp te versnellen

Gelukkig gaat er ook veel goed in de jeugdsector. De professionals die dagelijks voor kwetsbare jeugdigen zorgen verdienen een groot compliment, zij doen moeilijk werk. Investeren in het vakmanschap van jeugdprofessionals is een belangrijke randvoorwaarde om een lerend jeugdhulpstelsel te realiseren. Lokaal zijn er steeds meer mooie initiatieven om de zorg voor jeugd samen steeds beter te maken, waar anderen van kunnen leren. Voorbeeldpraktijken die er zonder de decentralisatie niet waren geweest. Een aantal voorbeelden die de gewenste beweging illustreren staan in deze voortgangsrapportage.

Een ding is helder: alle spelers in het jeugddomein beseffen dat we een gezamenlijke opgave hebben die we alleen (!) door met elkaar samen te werken,

verder kunnen brengen. We willen niet blijven hangen in het ontwikkelen van visies en plannen. Visies en plannen geven geen zorg, mensen doen dat. We zijn praktisch en concreet aan de slag om de Zorg voor de Jeugd samen steeds beter te maken. Samen met kinderen, jongeren en ouders, met de professionals, met de gemeenten en instellingen, om de verbeteringen in het jeugddomein te versnellen.

Er is een goede basis gelegd voor de uitvoeringsfase

Er zijn al concrete vorderingen gemaakt. Zo is elke jeugdregio inmiddels aan de slag met haar transformatieplan om de doelen uit het actieprogramma Zorg voor de Jeugd te realiseren en heeft hiervoor geld gekregen uit het transformatiefonds. Er is een Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd opgericht om de regio's de komende drie jaar bij die transformatie te ondersteunen. Daarnaast heeft elke jeugdregio een expertteam dat zich richt op het oplossen en leren van complexe casuïstiek, opdat kinderen niet meer tussen wal en schip komen te vallen.

Er is een verdiepingsslag gemaakt rond 'zo thuis als mogelijk' met het plan 'De best passende zorg voor kwetsbare jongeren'. Rita Verdonk is aangetrokken als speciaal adviseur om de regeldruk te verminderen. Verschillende wetswijzigingen zijn inmiddels doorgevoerd, onder andere om de veiligheid en woonsituatie van kinderen te borgen. Er is ook een opstart gemaakt voor de ontwikkeling van onderwijs-zorgarrangementen.

Concluderend: er is werk aan de winkel, want kwetsbare kinderen vallen nog te vaak tussen wal en schip. Maar de samenwerking tussen gemeenten, professionals, cliëntenorganisaties, jeugdhulpaanbieders en rijk komt steeds meer op gang. En een behoorlijk aantal doelen uit het actieprogramma Zorg voor de Jeugd is inmiddels concreet uitgewerkt in standaarden, wetsvoorstellen en/of plannen van aanpak. Kortom, er is een goede basis gelegd voor de verdere voortgang van de uitvoeringsfase.

Actielijn 1: Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen

De stuurgroep Zorg voor de Jeugd

- Ali Rabarison, *Vereniging van Nederlandse Gemeenten*
- Aline Molenaar, *Per Saldo*
- Astrid Nielen, *AJN Jeugdartsen Nederland*
(namens de medische beroepsgroepen)
- Illya Soffer, *Ieder(in)*
- Marion Smit, *ministerie van VWS*
- Mathilde Reitsma, *ministerie van OCW*
- Menno Tusschenbroek, *MIND*
- Peter Levenkamp, *ministerie van JenV*
- Vera Naber, *Nederlands Instituut voor Psychologen*
(namens de overige beroepsgroepen)
- Veronique Esman, *de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd*

Actielijn 1

BETERE TOEGANG TOT JEUGDHULP VOOR KINDEREN EN GEZINNEN

“Ik heb drie zorgkinderen met verschillende beperkingen. Alledrie komen steeds in de knel vanwege de nieuwe regelingen en bezuinigingen rondom de zorg. Mijn zoon met autisme en ADHD zit nu nog op beschermd wonen, maar door de nieuwe maatregelen gaat ie straks buiten de regeling vallen. Omdat het nu ‘goed’ met hem gaat, wordt de indicatie niet verlengd. Mijn zoon moet dus de voorziening uit zonder vangnet regeling, want hij heeft geen indicatie meer. Na jaren zorg en ontwikkeling is er nu gevaar van terugval, pas dan mag hij zich opnieuw aanmelden.”

Actielijn 1: **Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen**

Waar zetten we op in?

Kinderen, jongeren en gezinnen moeten actiever worden betrokken bij de verlening van jeugdhulp en totstandkoming van het jeugdhulpbeleid.

Samen met gemeenten en relevante partijen gaan we zorgen voor een betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen. We zetten daarom in op de volgende doelen:

- A** Informatievoorziening over de jeugdhulp verbeteren door meer bekendheid te geven aan het Juiste Loket. Daarnaast gaan we de levensbrede cliëntondersteuning versterken

---

- B** Gemeenten en andere relevante partijen gaan zorgen voor betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen, waaronder het vergroten van de effectiviteit van lokale teams door o.a. meer specialistische hulp aan de voorkant en betere samenwerking met huisartsen, scholen, jeugdgezondheidszorg en jeugdbescherming

---

- C** Gemeenten en andere relevante partijen gaan zorgen voor een passende toegang tot jeugdhulp voor kinderen die vanwege hun beperking zijn aangewezen op langdurige vormen van ondersteuning

---

- D** Inzetten van mentoren voor kinderen en jongeren

- E** Een luisterend oor (kindertelefoon)

Voortgang sinds november 2018

A

Informatievoorziening over de jeugdhulp verbeteren door meer bekendheid te geven aan het Juiste Loket. Daarnaast gaan we de levensbrede cliënt-ondersteuning versterken

Het Juiste Loket wordt vaak benaderd

Het Juiste Loket is eind 2014 opgericht als informatie- en adviespunt waar zowel (naasten van) zorgvragers als zorgprofessionals zelf direct terecht kunnen met hun vragen over de (langdurige) zorg (Wlz, Jeugdwet, Wmo 2015 en Zvw). In toenemende mate nemen medewerkers van gemeenten en zorgverzekeraars ook contact op met het Juiste Loket. Uit signalen van diverse partijen (zoals Per Saldo) en cijfers van het aantal meldingen van het Juiste Loket blijkt dat er nog steeds veel behoefte is aan een dergelijk informatiepunt.

Vervolgstappen

Om de doelgroep nog beter te bedienen, zetten we in 2019 extra in op het vergroten van de bekendheid van het Juiste Loket, het signaleren van knelpunten in de (langdurige) zorg en proactieve afstemming met betrokken partijen. Ook leggen we de verbinding met de expertteams voor complexe casuïstiek in de 42 regio's, zie hoofdstuk Randvoorwaarden Jeugdhulp dichtbij het kind.

28 gemeenten gestart met pilot cliëntondersteuning

Veel mensen in kwetsbare situaties en hun naasten ondervinden problemen bij het regelen van passende zorg en ondersteuning. Niet iedereen weet zijn weg te vinden langs de verschillende loketten en regelingen. Cliëntondersteuners kunnen een belangrijke, gidsende rol spelen bij de toegang tot zorg en ondersteuning, of op momenten dat een verandering van zorg of ondersteuning nodig is.

In de zomer van 2018 stuurde het ministerie van VWS een aanpak voor cliëntondersteuning naar de Tweede Kamer. Het gaat hierbij om cliëntondersteuning Sociaal Domein en cliëntondersteuning Wlz. Inmiddels zijn 28 gemeenten intensief aan de slag om goed lokaal beleid te maken voor de functie cliëntondersteuning en daarmee andere gemeenten te inspireren.

Vervolgstappen

In de komende periode gaan de gemeenten verder met de uitvoering van de door henzelf opgestelde programma's voor cliëntondersteuning.

B

Gemeenten en andere relevante partijen gaan zorgen voor betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen, waaronder het vergroten van de effectiviteit van lokale teams door o.a. meer specialistische hulp aan de voorkant en betere samenwerking met huisartsen, scholen, jeugdgezondheidszorg en jeugdbescherming

Partijen voeren een dialoog over de visie en leidende principes van wijkgericht werken

Wat betekent kwaliteit binnen het wijkgericht werken met gezinnen en hoe kunnen we deze versterken? Het Nederlands Jeugdinstituut organiseerde in samenwerking met de Associatie Wijkteams en het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd dialoogsessies met beroepsverenigingen, vertegenwoordigers van aanbieders, cliëntenorganisaties, gemeenten en wijkteams. In de dialoogsessies kwamen vragen, dilemma's en praktijkvoorbeelden van wijkgericht werken aan de orde, op basis van het dialoogstuk 'Wijkgericht werken met het oog op de jeugd'.

Er werd onder meer besproken hoe kan worden gewerkt vanuit waarden die kunnen dienen als de leidende principes (toegankelijkheid, inclusiviteit, veiligheid en aanspreekbaarheid).

Vervolgstappen

In de komende periode staan nog een aantal dialoogsessies op de agenda. De inbreng uit deze sessies wordt besproken op een conferentie op 14 juni 2019. Bedoeling is tot een bundeling van inzichten en opvattingen te komen, met de ambitie de verschillende partijen te verenigen op de belangrijkste waarden en doelen van het wijkgericht werken.

In het najaar 2019 ligt er een plan waarin voor elke betrokken partij helder staat geformuleerd wat hun taken en verantwoordelijkheden zijn binnen het wijkgericht werken.

Onderzoek gestart naar varianten lokale teams en basisfunctionaliteiten

Op dit moment loopt een onderzoek naar varianten van lokale teams (bij 15-20 gevarieerde lokale praktijken). Uit de opbrengsten van het onderzoek wordt een aantal basisfunctionaliteiten afgeleid die in de lokale basisinfrastructuur moeten zijn geregeld en geborgd door gemeenten in de regio. Het betreft een set inhoudelijke basiscriteria, waarmee lokale teams te maken hebben, ongeacht het type verschijningsvorm van een lokaal team. Hierbij kan men denken aan zaken als ggz-specialisme lokaal beschikbaar, samenwerking met huisartsen en het bieden van laagdrempelige hulp door het lokale team.

Vervolgstappen

Het bovengenoemd onderzoek naar varianten van lokale teams en de daaruit afgeleide basisfunctionaliteiten is deze zomer gereed.

Duidelijkheid in elke regio wat je van lokale teams en wijkgericht werken kunt verwachten

Het moet in elke regio duidelijk zijn voor de tweedelijns specialistische aanbieders (waaronder ook de specialisten op gebied van Veiligheid, zoals Veilig Thuis Raad voor de Kinderbescherming en de Gecertificeerde Instellingen), kinderen en gezinnen wat zij mogen verwachten van een lokaal team en werken in de wijk. Het is de bedoeling dat de basisfunctionaliteiten en leidende principes die momenteel worden ontwikkeld, gebruikt worden om deze helderheid te verschaffen. Deze zijn dienend aan de lokale uitvoeringspraktijk.

Elke regio heeft een sociale kaart met het regionale zorgaanbod

Elke regio werkt op dit moment aan de ontwikkeling van een sociale kaart. Op de sociale kaart kunnen ouders, gemeenten en verwijzers zien wat het regionale aanbod is. De gemeenten zorgen voor actuele informatie op de sociale kaart. Over de voortgang hiervan, zie hoofdstuk Randvoorwaarden Jeugdhulp dichtbij het kind.

Lokale teams leren met en van elkaar

Door de Associatie Wijkteams en de kennisinstututen (samenwerkend binnen Integraal Werken in de Wijk, waaronder het Nederlands Jeugdinstuut en Movisie) is gestart met het collectief leren van lokale teams en het beschrijven, zichtbaar maken en ontsluiten van succesvolle praktijkvoorbeelden.

Vervolgstappen

Dit jaar wordt praktijkkennis opgehaald over de samenwerking met onder meer huisartsen, Jeugdgezondheidszorg en Veilig Thuis. Dit gaat in samenhang met de ondersteun/leer- en ontwikkeltaken van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Nieuwe verbeterde versie van zelfevaluatie tool wordt getest

De Inspectie Toezicht Sociaal Domein en het programma Integraal Werken in de Wijk hebben een zelfevaluatietool ontwikkeld. Met deze tool kunnen gemeenten de toegang en samenhang in hulp en ondersteuning in het brede sociale domein in kaart brengen, beoordelen en waar nodig verbeteren. Dit wordt gedaan vanuit het perspectief van de inwoner. Thema's die bij de zelfevaluatie aan de orde komen zijn: toegang, vraagverheldering, planvorming, regie, veiligheid en monitoring. De zelfevaluatietool is de afgelopen periode bij vier gemeenten getest. Inmiddels is een verbeterde versie gereed.

Vervolgstappen

In de komende periode wordt de verbeterde versie van de zelfevaluatietool in een aantal nieuwe gemeenten getest. De inzichten uit deze tweede pilotronde vormen input voor de definitieve versie, die begin 2020 gereed moet zijn. Verder wordt de tool via diverse communicatiekanalen onder de aandacht gebracht (o.a. nieuwsbrieven, J42-bijeenkomsten, websites Integraal Werken in de Wijk en Toezicht Sociaal Domein en actief bezoek gemeenten). Ook wordt in overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten de borging van de tool na 2020 verkend. Ook is de ontwikkeling van de tool onderdeel van het programma Sociaal Domein en nieuwe vormen van toezicht.

Lokale infrastructuur ten behoeve van veiligheid wordt versterkt

Wat moeten gemeenten in hun lokale infrastructuur geborgd hebben om voldoende te zijn toegerust op de taken en verantwoordelijkheden in het kader van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling? De Vereniging van Nederlandse Gemeenten werkt dit - met ondersteuning van het programma Geweld hoort nergens thuis - samen met gemeenten en betrokken partijen uit. Hiertoe zijn inmiddels vier werksessies geweest met gemeenten, wijkteams, Veilig Thuis, politie en GGZ.

Vervolgstappen

Op basis van de resultaten van de sessies wordt voor gemeenten en regio's een 'zelfscan' instrument ontwikkeld. Het doel van deze scan is gemeenten inzicht te geven in hoe hun lokale infrastructuur is toegerust op de taken en verantwoordelijkheden in het kader van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De bevindingen van de scan maken inzichtelijk welke verdere acties noodzakelijk zijn om te komen tot het versterken van de lokale infrastructuur. Over de voortgang van het programma Geweld hoort nergens thuis wordt afzonderlijk gerapporteerd.

C

Gemeenten en andere relevante partijen gaan zorgen voor een passende toegang tot jeugdhulp voor kinderen die vanwege hun beperking zijn aangewezen op langdurige vormen van ondersteuning

Meer aandacht voor deze specifieke groep kinderen

Cliëntenorganisaties MIND, Ieder(in) en Per Saldo constateerden dat in het actieprogramma Zorg voor de Jeugd weinig aandacht is voor - vooral de toegang tot - passende jeugdhulp voor de specifieke groep kinderen en jongeren met levenslange en levensbrede beperkingen en/of een complexe (en/of acute) GGZ-problematiek (met een zwaartepunt op de jeugd die voorheen in de voormalige AWBZ viel).

De partners van de stuurgroep hebben besloten om dit op te nemen in het actieprogramma onder deze actielijn. In het plan '[De best passende zorg voor kwetsbare jongeren](#)' is uitdrukkelijk aandacht voor het belang van een goede toegang voor deze groep, om te voorkomen dat hun problemen verergeren. Het plan spreekt over 'stroomopwaarts' werken, vroegsignalering en preventie van chronische en complexe zorgproblematiek.

Vervolgstappen

In de komende periode blijven de cliëntenorganisaties aandacht vragen voor de knelpunten in de toegang en het aanbod van zorg en ondersteuning voor deze specifieke groep (kinderen en jongeren met de genoemde levenslange en levensbrede problematiek). In de stuurgroep is afgesproken de aandacht voor deze specifieke groep jeugd concreet in te bedden in alle actielijnen. Komende zomer wordt dit verder vorm gegeven.

Onderzoeken naar knelpunten uit Zwartboek van start

Naar aanleiding van het door de cliëntenorganisaties opgestelde 'Zwartboek Ouders aan het woord', heeft Significant inmiddels een onderzoek gestart, gefinancierd door het ministerie van VWS. Hierbij wordt in de regio met betrokken partijen dieper op de knelpunten ingezoomd om aanknopingspunten te vinden voor het handelingsrepertoire voor kinderen met levenslange en levensbrede beperkingen.

Ten tijde van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten bevond zich onder de groep jeugdigen met een aandoening of beperking altijd een relatief hoog aandeel met een persoonsgebonden budget (Pgb). Sinds de decentralisaties is zowel het aantal Pgb's (met bijna 40%) als de omvang van de budgetten afgenomen. De vraag is of een belangrijk deel van het aanbod en maatwerk voor deze specifieke doelgroep verloren is gegaan, of dat de benodigde zorg adequaat is opgepakt in de vorm van zorg in natura. Deze zomer start een onderzoek naar de afname van het aantal Pgb's en de hoogte van de budgetten en de achterliggende oorzaken daarvoor.

Vervolgstappen

Het onderzoek van Significant wordt komende zomer opgeleverd en het onderzoek over de ontwikkelingen van Pgb's zal dit najaar resultaten opleveren. Gemeenten en cliëntenorganisaties hebben afgesproken - in samenwerking met het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd, de beroepsgroepen en de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd - concrete verbeteracties te beschrijven voor

jeugd met chronische aandoeningen/beperkingen. Daar worden de resultaten van genoemde lopende onderzoeken in meegenomen. Op basis hiervan wordt actielijn 1 verder vormgegeven en vinden specifieke aanscherpingen hierop plaats van de andere actielijnen.

Voorstel voor escalatiepunt met mandaat voor kinderen en ouders

Op basis van het rapport over doorzettingsmacht van Significant (oktober 2018) hebben de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de ministeries van VWS, VenJ, Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd en cliëntenorganisaties afgesproken dat er een lokaal/regionaal 'escalatiepunt met mandaat' moet worden ingeregeld dat voor ouders en jeugdigen zelf toegankelijk is. Zij moeten geholpen kunnen worden wanneer door het uitblijven van passende hulp een kind (en/of het gezin) in gevaar komt of dreigt uit of om te vallen.

Vervolgstappen

In het voorjaar van 2019 is gestart met praktische invulling te geven aan het voorstel met een plan van aanpak. Dit proces loopt verder door in 2019.

D

Inzetten van mentoren voor kinderen en jongeren

De meerwaarde van een mentor wordt onderzocht

Op verschillende plekken in het land wordt gewerkt met een mentor, bijvoorbeeld in de vorm van een JIM (Jouw Ingebrachte Mentor). Dit is een familielid, vriend of bekende van de jongere. De JIM is vertrouwenspersoon voor de jongere en is zijn vertegenwoordiger richting ouder(s) en professionals. Bijna een kwart van de

Actielijn 1: Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen

42 jeugdregio's heeft in haar transformatieplan aangegeven met mentoren aan de slag te gaan of dit te verkennen. Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd ondersteunt hen hierbij.

Onder het programma Effectief werken in de jeugdsector loopt een onderzoek naar de effecten op langere termijn van informeel/natuurlijk mentorschap. Specifiek wordt onderzoek gedaan naar de duurzame effecten van natuurlijk mentorschap: Wat kan een JIM hierin betekenen?

Vervolgstappen

De uitkomsten van dit onderzoek worden begin 2020 verwacht.

Informele netwerk wordt ingezet voor best passende zorg

Binnen het plan 'Best passende zorg voor kwetsbare jongen' is het de bedoeling het informele netwerk en/of ervaringsdeskundigen onderdeel te laten zijn van het perspectiefplan van de jongeren in de Jeugdzorgplus.

Vervolgstappen

Komend jaar wordt een landelijk netwerk opgericht waar kennis en ervaringen op het gebied van het mentorschap kunnen worden uitgewisseld.

E

Een luisterend oor (kindertelefoon)

Eind 2018 is een wetsvoorstel aan de Tweede Kamer aangeboden om de verantwoordelijkheid voor de functie van hulplijnen (jeugd en volwassenen) en van vertrouwenswerk jeugd, duurzaam te beleggen bij het Rijk. Op 21 mei j.l. is het wetsvoorstel in de Eerste Kamer aangenomen.

Praktijkvoorbeeld actielijn 1

CJG Kennemerland: praktijkondersteuner huisarts (CJG-POH-jeugd)

Dit is de situatie:

Huisartsen zijn vaak een eerste aanspreekpunt voor ouders en jongeren als iets niet goed gaat in een gezin. Hebben zij de stap naar de huisarts eenmaal genomen, dan willen ze niet worden doorverwezen van het kastje naar de muur. Maar naar één hulpverlener die hun hulpvraag begrijpt. Omdat jeugdhulp echter maar een klein onderdeel is in het brede takenpakket van de huisarts, waren laagdrempelige mogelijkheden voor opvoedhulp of -ondersteuning niet altijd direct voorhanden. De huisarts verwees gezinnen en jongeren met relatief lichte klachten daarom (ook) regelmatig door naar de jeugd ggz. Om dit tij te keren, heeft de regio Kennemerland - samen met huisartsen en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) - afspraken gemaakt om de samenwerking te verbeteren.

*CJG Kennemerland: praktijkondersteuner huisarts (CJG-POH Jeugd)
Links POH Christine van Donselaar
Rechts huisarts Renate Beunder*

Actielijn 1: Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen

Hoe hebben ze dit geregeld?

Kinderen en hun ouders komen sinds 2017 bij de huisartspraktijk niet alleen hun vertrouwde huisarts tegen, maar - waar nodig - ook praktijkondersteuners jeugd (POH-jeugd). Deze praktijkondersteuners jeugd ondersteunen bij opvoedings- en lichte ggz-vragen en bieden zelf ook kortdurende begeleiding en behandeling.

“ Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen ”

Als er meer problemen zijn, is het lijntje naar een CJG-coach kort. Om dit geregeld te krijgen, stelt CJG Kennemerland uren 'praktijkondersteuning jeugd' (POH) ter beschikking aan de huisartsen. Die krijgen zo de mogelijkheid aangeboden om een hoog opgeleide jeugdprofessional aan hun huisartspraktijk toe te voegen. Denk aan orthopedagogen en kinder- en jeugdpsychologen, veelal postmaster geregistreerd of bezig met deze registratie.

Wat levert het op?

Twee jaar na invoering zijn diverse positieve gevolgen zichtbaar. De huisartsen die gebruikmaken van het POH-aanbod geven aan dat zij een grote meerwaarde ervaren voor hun praktijk. Het CJG is makkelijker benaderbaar, voor henzelf én voor ouders. Huisartsen raken beter bekend met het brede terrein van de jeugdhulp. Ze sparren en overleggen met de praktijkondersteuners jeugd en werken hierdoor, binnen en buiten de praktijk, meer systemisch en multidisciplinair. Ouders en jongeren geven aan dat de hulp laagdrempelig is, dichtbij en vaak dezelfde week nog kan starten. Ruim 70 procent, soms 80 procent, ervaart zonder verwijzing in een paar consulten bij de huisartsenpraktijk passende hulp.

POH Christine van Donselaar in gesprek met jongere

Actielijn 1: Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen

Beweging: Meer kinderen en gezinnen in kwetsbare situaties voelen zich gezien & gehoord, weten waar ze terecht kunnen en ontvangen tijdig passende hulp.

1. Voelen zich gezien & gehoord

2. Weten waar ze terecht kunnen

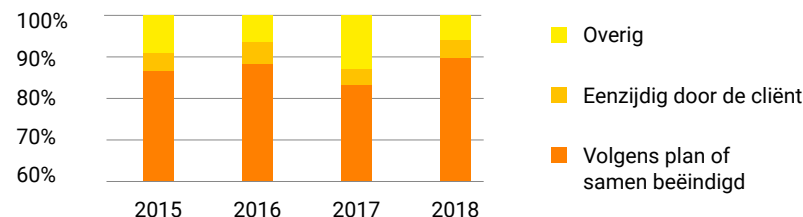

3. Passende hulp

Percentage van cliënten die antwoorden met vaak of altijd:

	2015	2016	2017
Ik ben snel geholpen	61%	63%	65%
Beslissingen over de hulp worden samen met mij genomen	67%	69%	72%
Ik weet waar ik terecht kan als ik hulp nodig heb	78%	77%	87%

Hoe is het jeugdzorgtraject beëindigd?

Voortgang sinds november 2018

- Bijna 30 gemeenten aan de slag met cliëntondersteuning.
- Het Nederlands Jeugdinstituut voert samen met de Associatie Wijkteams en het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd een dialoog over wijkgericht werken met diverse stakeholders zoals vertegenwoordigers van gemeenten, cliëntenorganisaties, wijkteams, aanbieders en beroepsorganisaties.
- Het wetsvoorstel gericht op onder meer het centraliseren van luisterlijnen (waaronder de kindertelefoon) en Vertrouwenwerk Jeugd is aangenomen in de Eerste Kamer.

Vervolgstappen tot november 2019

- Op basis van de resultaten uit onderzoeken gericht op problematiek rondom kinderen met een levenslange en levensbrede problematiek (deze zomer en in het najaar zijn cijfers bekend) gaan de cliëntenorganisaties samen met de gemeenten en overige betrokken partners bij Zorg voor de Jeugd concrete verbeteracties beschrijven en uitvoeren.
- In het najaar van 2019 is een set van 'leidende principes'/basisfunctionaliteiten beschikbaar voor het wijkgericht werken en lokale teams.
- De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft in het najaar van 2019 geïnventariseerd of er in iedere regio een sociale kaart is.

* Bron: cliëntervaringsonderzoeken van BMC, I&O research en ZorgFocuz bewerkt door NJi, CBS beleidsinformatie Jeugd

Wat zegt deze factsheet ons?

De resultaten van de cliëntervaringsonderzoeken uit deze factsheet zijn een optelsom van de cliëntervaringsonderzoeken van 96 gemeenten, waarbij door circa 14.000 cliënten de vragenlijst is ingevuld.

Er is een gematigde stijging van het percentage cliënten dat aangeeft snel geholpen te zijn

De stijging is vrij klein van aard (van 61% naar 65%), waardoor het lastig is hier vergaande conclusies aan te verbinden. Naast de constatering dat het percentage gelukkig niet is gedaald, roept het ook vragen op. Wat voor rol spelen verwachtingen hierbij en wat maakt het dat cliënten vonden dat ze snel geholpen waren? Naar verwachting zal het onderzoek 'grootschalig luisteren' hier meer inzicht in geven.

Iets meer cliënten vinden dat beslissingen over de hulp samen met hen genomen worden

Hier is een lichte toename zichtbaar (van 67% naar 72%). Wederom gaat het om een kleine stijging en is voorzichtigheid geboden bij het trekken van conclusies. Zo is niet duidelijk wat cliënten verstaan onder 'samen beslissen' of wat hun verwachtingen waren. Positief is het feit dat steeds meer cliënten het gevoel hebben dat ze samen met hun hulpverleners mogen beslissen. In principe zou elke professional dit nu al moeten doen. Samen beslissen is namelijk een onderdeel van de professionele standaard en is het leidende principe. Dit vraagt dus om een nadere analyse en aanpak in het kader van actielijn 6 'Investeren in vakmanschap'.

Meer cliënten weten waar ze terecht kunnen als ze hulp nodig hebben

Over een periode van 3 jaar is er een stijging van bijna 10%. Dit lijkt een hoopgevende ontwikkeling, maar dit komt niet helemaal overeen met het te verwachten beeld. Mogelijk is hier sprake van een kleine overschatting, aangezien deze vraag alleen wordt beantwoord door cliënten die al

jeugdhulp hebben ontvangen. Er zijn geen data beschikbaar over de groep gezinnen (bijvoorbeeld multi-problematiek) die nog geen jeugdhulp krijgen, maar dit wellicht wel nodig hebben.

Het beeld rondom beëindiging jeugdzorgtrajecten is stabiel

De stand van zaken op dit vlak is vrij stabiel en wordt herkend door professionals. Een hoog percentage (91%) 'volgens plan of samen beëindigd' is een (indirecte) indicatie dat de hulp passend is. Het is een indirecte indicatie, omdat het afhankelijk is of de professional het plan samen met de cliënt heeft vastgesteld of niet (zie indicator 'samen beslissen'). Het lage percentage (4%) 'eenzijdig door de cliënt beëindigd' is een (indirecte) indicatie dat weinig jeugdzorgtrajecten niet passend waren. Een mogelijke uitzondering hierop zijn de cliënten die op eigen kracht verder kunnen, maar een aanbieder hebben die dat anders ziet.

Vervolg:

Voor deze actielijn wordt de beweging de volgende in keer in kaart gebracht op basis van de uitkomsten van het onderzoek 'grootschalig luisteren'. Deze uitkomsten worden in de voortgangsrapportage van het najaar meegenomen. Daarnaast zal de Vereniging van Nederlandse Gemeenten zichtbaar maken of er in elke regio een sociale kaart beschikbaar is (voor de indicator 'weten waar ze terecht kunnen').

Beschouwing

“ Binnen het wijkgericht werken is groeiende aandacht voor elkaars werkwijzen ”

Binnen het wijkgericht werken blijkt een groeiende aandacht en interesse van lokale teams voor elkaars werkwijzen en praktijkvoorbeelden. Een belangrijke reden waarom de Associatie Wijkteams en de kennisinstituten zijn gestart met het collectief leren met en van elkaar.

Het doel van de dialoog ‘Wijkgericht werken met het oog op de jeugd’ is dat de werelden van tweedelijns specialisten en eerstelijns professionals - werkzaam in onder meer de wijk - dicht bij elkaar komen. Met elkaar onderzoeken zij wat daadwerkelijk zal helpen de kwaliteit van het wijkgericht werken met gezinnen te versterken. Er worden dilemma's geschetst waar de transformatie van het jeugddomein ons voor stelt. Niet alleen de toegang, niet alleen de wijkteams, maar alle spelers in het jeugddomein hebben een rol in de transformatie die zich in de lokale omgeving voltrekt.

Daarnaast is de vraag wat de beste route is om de 355 gemeenten in hun wijkgericht werken op de juiste manier te ondersteunen. Sommige gemeenten hebben lokale teams en anderen hebben de toegang op een andere manier vormgegeven. Verder is de diversiteit groot tussen de ruim 1100 lokale teams.

Kinderen en jongeren met levenslange en levensbrede beperkingen en complexe en/of acute GGZ-problematiek en hun gezinnen hebben vaak levenslang en levensbreed op- en afschaalbaar verschillende vormen van hulp en ondersteuning nodig. De uiteindelijke inzet is ook landelijk deze specifieke groep kinderen en hun ouders beter in beeld te krijgen, zodat ook zij merkbaar en meetbaar beter geholpen kunnen worden. Hun hulp en ondersteuningsvraag is wezenlijk anders en vraagt om een wezenlijk andere benadering dan de vragen van kinderen die in een kwetsbare context opgroeien. Een verkeerde aanlegroute, niet passende of niet tijdige hulp leidt tot verzwarende van de zorgvraag, tot uitval op school, en tot mogelijke escalaties naar alle andere levensdomeinen (verslaving, crisis, dak/thuisloosheid, detentie, etc). Aandacht aan de voorkant via integrale vroeghulp, goede triage, het inzetten van begeleiding in de thuissituatie en respijtzorg ter ontlasting van de gezinssituatie kan in veel gevallen escalatie voorkomen.

“ Meer aandacht voor kinderen die zijn aangewezen op langdurige vormen van ondersteuning ”

De cliëntenorganisaties constateren dat de specifieke noden voor deze doelgroep in het actieprogramma langzaam onder de aandacht komen. Het vergt voortdurende alertheid om die extra aandacht te behouden en inspanningen te vragen en verwezenlijken voor deze specifieke doelgroep.

Actielijn 2

MEER KINDEREN ZO THUIS MOGELIJK LATEN OPGROEIEN

“Een meisje van 15 jaar, normaal begaafd, is inmiddels op 14 verschillende plekken opgenomen geweest. Daaronder zijn plaatsen in de jeugd-GGZ, de jeugd & opvoedhulp en pleeggezinnen. Telkens werd ze overgeplaatst omdat ze erg zelfbepalend is. Ze wil haar eigen zin doen en haar eigen gang gaan: weglopen, alcohol drinken, drugs gebruiken, groepsleiding aanvallen e.d. Vanwege de vele gedragsproblemen (dwingend, laat zich niet goed begrenzen, fysieke en verbale agressie) wordt ze uit de jeugd-GGZ geplaatst en komt ze terecht in een JeugdzorgPlus instelling. Daar snijdt ze in haar arm, tot aan haar pezen. Daarnaast heeft ze diabetes, waarvoor ze een insulinepomp heeft. Ook op eerdere plekken heeft ze al gedreigd de insulinepomp in te drukken, wat fataal kan zijn op bepaalde momenten. Destijds heeft ze dit ook eenmaal gedaan, waardoor ze met spoed naar het ziekenhuis moest. Op dit moment krijgt ze een traumabehandeling in de gesloten instelling.”

Een voorbeeld uit de JeugdzorgPlus (Bron: Best passende zorg voor kwetsbare jongeren)

Actielijn 2: Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien

Waar zetten we op in?

Elk kind heeft recht op een liefdevolle en stabiele omgeving om in op te groeien. We willen ervoor zorgen dat kinderen zo thuis mogelijk opgroeien en dat als een kind niet meer thuis kan wonen het zo min mogelijk heen en weer wordt geplaatst. Daarom zetten we in op de volgende doelen:

- A** We vragen van de lokale en regionale jeugdhulp zich nog beter te ontwikkelen in preventie van onveiligheid thuis en in benutten en met wetenschap nog verder ontwikkelen van bestwerkende vaardigheden om te zorgen dat nog meer kinderen veilig thuis kunnen wonen

---

- B** Opvang in pleeggezinnen ondersteunen met het actieplan Pleegzorg

---

- C** Ontwikkeling van gezinsgerichte voorzieningen

- D** Regionale aanpak om overplaatsen van kinderen tot een minimum te beperken

---

- E** Minder gesloten plaatsingen, verkorten duur en uitstroom bevorderen

---

- F** Stoppen met separeren, overige tijdelijke afzonderingen zoveel mogelijk terugdringen

---

Voortgang sinds november 2018

A

We vragen van de lokale en regionale jeugdhulp zich nog beter te ontwikkelen in preventie van onveiligheid thuis en in benutten en met wetenschap nog verder ontwikkelen van best werkende vaardigheden om te zorgen dat nog meer kinderen veilig thuis kunnen wonen

Casusonderzoek voor ketenbreed leren is in voorbereiding

Het onderzoek- en veranderproject Ketenbreed leren is een samenwerking van Accare, Bascule/Spirit, Curium, Horizon en Karakter. Het onderzoek is in het najaar van 2018 gestart en duurt drie jaar. Bij dit onderzoek wordt geleerd van complexe casussen (in totaal 75), bijvoorbeeld van kinderen die een OTS (Onder Toezicht Stelling) met uithuisplaatsing krijgen of die langdurig in residentiële zorg verblijven. Momenteel ligt dit onderzoeksvoorstel ter goedkeuring bij de Medisch Ethische Toetsings Commissie (METC). In twee regio's worden al instellingen benaderd voor casusreviews voor het onderzoek.

Vervolgstappen

Na goedkeuring door de METC start de uitvoering van de casusreviews. Er vinden naar verwachting 15 tot 25 casusreviews plaats, verspreid over de vijf regio's. Ook zijn de eerste regionale leertafels gepland om de casusreviews te bespreken.

Daarnaast wordt een expert werkgroep opgericht die zich buigt over het vraagstuk: Hoe kunnen we gezinnen ondersteunen om daadwerkelijk veiligheid thuis te realiseren in plaats van alleen maar betere uithuisplaatsingen te regelen?

B

Opvang in pleeggezinnen ondersteunen met het actieplan Pleegzorg

Intensivering van actieplan Pleegzorg

Het lopende actieplan Pleegzorg wordt geïntensiveerd, zoals is aangegeven in de brief die de minister van VWS op 4 april j.l over het actieplan Pleegzorg stuurde aan de Tweede Kamer. De betrokken partijen richten zich onder meer op het vergroten van het aantal pleegouders, het verbeteren van matchingsprocessen en het verminderen van vroegtijdige beëindigingen (breakdown). In de volgende voortgangsrapportage actieprogramma Zorg voor de Jeugd (november 2019) zijn de concrete acties voor intensivering van het actieplan Pleegzorg geformuleerd.

Fiscale vrijstelling van pleegvergoedingen is geregeld

De fiscale vrijstelling van pleegvergoedingen is op 8 november 2018 structureel gemaakt. Dit betekent dat pleegouders de vergoedingen die ze ontvangen voor het bieden van pleegzorg nu en in de toekomst niet hoeven op te geven bij hun aangifte Inkomstenbelasting, ongeacht het aantal pleegkinderen dat ze opvangen.

Vervolgstappen

De Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen heeft aangegeven fiscale knelpunten te zien in onder meer de kinderopvangtoeslag en de inkomensafhankelijke combinatiekorting voor pleegouders. Het fiscale systeem voor pleegouders wijkt op punten af van dat van biologische ouders, aangezien pleegouders worden gezien als verzorgers die voor deze verzorging gecompenseerd worden via de pleegvergoeding en eventuele toeslagen.

De gesprekken met het ministerie van Financiën, de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen en het ministerie van VWS over hoe het belastingstelsel uitpakt voor pleegouders zijn nog gaande.

Verbeterd instrumentarium om de kracht van pleegouders te versterken

Om pleegouders beter te ondersteunen zijn onder andere een monitor-instrumentarium voor leeraanbod, train-de-trainer methodieken en een zelfreflectietool verder ontwikkeld en verbeterd. Deze worden verspreid via een nog te ontwikkelen online platform. Het doel is dat pleegouders hier terecht kunnen voor hun informatie- en leerbehoeften en op deze manier met elkaar in contact kunnen komen.

Vervolgstappen

Jeugdzorg Nederland, de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen en de Vereniging Nederlandse van Gemeenten zullen het offline en online leren en ontwikkelen van pleegouders verder versterken. Ze gaan divers nieuw leer materiaal en -aanbod voor pleegouders (laten) ontwikkelen en hebben onder andere een online platform voor pleegouders in voorbereiding.

Actieonderzoek continuïteit in de pleegzorg van start

In december 2018 startten de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen, het Nederlands Jeugdinstituut en Jeugdzorg Nederland het actieonderzoek Continuïteit Pleegzorg. Dit project heeft als doel het aantal breakdowns (vroegtijdige beëindigingen) omlaag te brengen en uitval van pleegouders te voorkomen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door tien pleegzorgorganisaties met elk een actieteam en aandachtsfunctionaris; elke organisatie krijgt ondersteuning van het Nederlands Jeugdinstituut.

Vervolgstappen

Het komend anderhalf jaar loopt het actieonderzoek continuïteit in de pleegzorg door; de resultaten zijn in het najaar van 2020 beschikbaar.

Werving nieuwe pleegouders via de Week van de Pleegzorg

In 2018 is voor de vierde keer de Week van de Pleegzorg georganiseerd (31 oktober t/m 7 november). Met deze actieweek wil Pleegzorg Nederland aandacht vestigen op het belang van pleegzorg en het tekort aan pleegouders in Nederland. Het voornaamste doel is nieuwe pleegouders te werven.

Er zijn ruim honderd uiteenlopende activiteiten georganiseerd. Deze activiteiten zijn niet alleen gericht op het werven van nieuwe pleegouders, maar vooral ook bedoeld om de ruim 16.500 pleegouders te ondersteunen en in het zonnetje te zetten. Om aandacht te vragen voor het tekort aan pleegouders zijn via de wervingsactie 'Doneer je sporthek' 1.500 spandoeken opgehangen bij sportverenigingen.

Vervolgstappen

Ook dit jaar staat een Week van de Pleegzorg op het programma (30 oktober tot 6 november).

Onderzoek om nieuwe pleegouders te werven

Aan Garage2020, een innovatieve denktank met de missie jeugdzorg overbodig te maken, heeft het ministerie van VWS gevraagd vooronderzoek te doen voor een nieuwe wervingscampagne. Hierbij is in een 'pleegouderjourney' het hele proces van werving in kaart gebracht, om te kijken waar winst te behalen valt. Aan dit onderzoek werkten pleegzorgaanbieders, pleegouders en Pleegzorg Nederland mee. De resultaten staan op www.garage2020.nl/pleegzorg.

Vervolgstappen

De onderzoeksresultaten bieden een basis voor verdere optimalisatie van de huidige wervingsprocessen voor pleegouders.

Belangrijke wet- en regelgeving is doorgevoerd

In de afgelopen periode is de procedure en het formulier voor het verkrijgen van een verklaring van geen bezwaar (VGB) door de Raad voor de Kinderbescherming aangescherpt; per 1 januari 2019 is deze herziene procedure ingegaan. Verder heeft een evaluatie plaatsgevonden van de wet verbetering positie pleegouders. Binnen deze evaluatie is nagegaan welke positie pleegouders innemen in het hulpverleningsproces en welke verbeteringen hier nog mogelijk zijn.

Vervolgstappen

De resultaten van de evaluatie worden meegenomen in de intensiveringen van het actieplan Pleegzorg.

C

Ontwikkeling van gezinsgerichte voorzieningen

Pilottraject: Ruimte voor jeugdhulp in gezinsvormen

In vijf regio's is de pilot 'Ruimte voor jeugdhulp in gezinsvormen' gestart. Het project is een samenwerking van het Nederlands Jeugdinstituut, Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen, Jeugdzorg Nederland en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De resultaten uit de pilots worden benut bij de verdere beleidsontwikkeling bij gemeenten rond de inzet van jeugdhulp in gezinsvormen. De resultaten geven inzicht in wat gemeenten kunnen doen om meer pleegzorg en gezinsgerichte voorzieningen te creëren en in de praktijk de overstap te maken van residentiële jeugdhulp naar jeugdhulp in gezinsvormen.

Vervolgstappen

De pilottrajecten 'Ruimte voor jeugdhulp in gezinsvormen' lopen verder in de komende periode en zijn eind 2019 afgerond.

Koersdocument voor de doorontwikkeling gezinshuizen is gereed

Op 16 mei j.l. is het koersdocument Kwaliteitscriteria Gezinshuizen in de Tweede Kamer besproken. Dit koersdocument is opgesteld door de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd, Present 24x7, gezinshuis.com, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het ministerie van VWS, Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd en het Nederlands Jeugdinstituut. Het plan bevat de denkrichting voor de doorontwikkeling van de gezinshuizen. Hierbij wordt ook gekeken naar hoe de jongeren in gezinshuizen naar school gaan of een opleiding volgen. De kern van de koers zijn de kwaliteitscriteria die het afgelopen jaar zijn ontwikkeld door het kernteam, samen met het Nederlands Jeugdinstituut en Hogeschool Leiden en waarbij ook een groot aantal partijen uit het veld zijn betrokken. De belangrijkste taken voor de komende periode zijn: de kwaliteitscriteria toepasbaar maken, leren en reflecteren, zodat er sprake kan zijn van kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering in de gezinshuissector.

Vervolgstappen

Dit koersdocument zal de komende tijd, na een draagvlaktoetsing bij de diverse achterbannen, door betrokken partijen worden uitgewerkt tot een concreet (implementatie)plan, waarin concrete acties en resultaten zijn benoemd waar de sector zich de komende jaren aan wil committeren.

Kwaliteitscriteria gezinshuizen zijn ontwikkeld

Onderdeel van het bovengenoemde koersdocument gezinshuizen zijn de kwaliteitscriteria voor gezinshuizen. Een kernteam van veldpartijen heeft deze samen met het Nederlands Jeugdinstituut en de Hogeschool Leiden ontwikkeld. Deze criteria zijn een belangrijk middel om duidelijkheid te scheppen over de veldnormen waaraan gezinshuizen moeten voldoen. De ontwikkelde criteria zijn dan ook het resultaat van een intensief traject dat met inzet van velen tot een door het veld gedragen eindproduct, 'Kwaliteitscriteria Gezinshuizen', heeft geleid. De sector heeft deze kwaliteitscriteria opgesteld die helder maken wat een gezinshuis is, welke hulp en ondersteuning gezinshuizen kunnen bieden en welke kwaliteitsnormen van toepassing zijn. De partijen willen samen de kwaliteitscriteria gaan implementeren. Hiertoe is ook het Platform Gezinshuizen opgericht, dat zich richt op de belangenbehartiging van gezinshuizen. Ook wordt dit Platform Gezinshuizen eigenaar van de 'kwaliteitscriteria Gezinshuizen' en gaat zich als eerste richten op de hieruit voortkomende thema's en op de acties die volgen uit het plan voor de gezinshuizen.

Vervolgstappen

Deze kwaliteitscriteria voor de gezinshuizen worden aan het veld gepresenteerd tijdens een symposium op 24 juni 2019. Daarna worden deze kwaliteitscriteria in de praktijk gebruikt en toegepast. Ook de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd zal deze kwaliteitscriteria gebruiken voor het toezicht. Zoals boven al benoemd, vormen de kwaliteitscriteria inhoudelijk de kern van de opgaven in het koersdocument.

Onderzoek gestart naar verlenging leeftijdsgrens binnen gezinshuizen

Momenteel loopt - op verzoek van de Tweede Kamer - een onderzoek naar de verlenging van de leeftijdsgrens binnen gezinshuizen, van 18 naar 21 jaar (overeenkomstig de verlenging van de leeftijdsgrens bij pleegzorg van 18 naar 21 jaar)

Vervolgstappen

Het onderzoek naar verlenging leeftijdsgrens binnen gezinshuizen is eind mei gereed en is, samen met een voorstel voor een impuls, naar de Tweede Kamer gezonden.

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een factsheet 'jeugdhulp met verblijf: welke plek past het beste bij dit kind' in voorbereiding.

D

Regionale aanpak om overplaatsen van kinderen tot een minimum te beperken

Diverse acties om overplaatsing kinderen te beperken

Deze aanpak is ondergebracht bij het actieplan 'Best passende zorg voor kwetsbare jongeren' (zie 2e).

E

Minder gesloten plaatsingen, verkorten duur en uitstroom bevorderen

Actieplan 'De best passende zorg voor kwetsbare jongeren' is gelanceerd

De doelstellingen uit het actieprogramma Zorg voor de Jeugd voor de gesloten jeugdhulp hebben een nadere invulling gekregen in het actieplan 'De best passende zorg voor kwetsbare jongeren'.

Het plan is geschreven door gedragswetenschappers, kinder- en jeugdpsychiaters en andere deskundigen uit de branches Jeugdzorg Nederland, GGZ Nederland, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland en Vereniging Orthopedagogische

BehandelCentra (samenwerkend in de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd) en het ministerie van VWS. Aan het plan werkten verschillende partijen mee die ook medeverantwoordelijkheid voelen voor de uitvoering: Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd, het Nederlands Jeugdinstituut, Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, de beroepsverenigingen: Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie, Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk, Nederlands Instituut van Psychologen en Nederlandse Vereniging van pedagogen en onderwijskundigen.

Daarnaast is gesproken met een groot aantal (ervarings)deskundigen die ook betrokken worden bij de uitvoering. Het plan kent een looptijd van drie jaar en wordt tussentijds geëvalueerd.

In dit actieplan ligt de focus op twee doelen:

- **Voorkomen** dat jongeren in de gesloten jeugdhulp terecht komen: we werken ‘stroomopwaarts’. We hebben kwetsbare jeugdigen met (potentieel) complexe, meervoudige problematiek en hun ouders veel eerder en sneller in beeld en hebben eerder in de gaten wat er aan de hand is.
- **Verbeteren** van de zorg voor jeugdigen die tijdelijk dwang nodig hebben. Jongeren die nu en in de toekomst in de JeugdzorgPlus terecht komen krijgen de voor hen best passende zorg en onderwijs dat in de gesloten accommodatie wordt aangeboden.

We voorkomen doorplaatsingen en de geslotenheid is zeer tijdelijk. Tegelijkertijd ontvangen deze jongeren betere ondersteuning en behandeling, individueel maatwerk en onderwijs.

Dit plan is gestart als een actieplan voor de transformatie van JeugdzorgPlus, maar heeft een bredere doelstelling gekregen: het betreft de hele sector. Omdat het ‘wat’ duidelijk is, maar het ‘hoe’ (nog) niet, gaat het nadrukkelijk om een zoek- en ontwikkelaanpak. Want hoe onverdraaglijk dat soms ook is: er is geen pasklare oplossing. Zorg voor jeugd is een blijvend proces van ontwikkelen, leren, reflecteren en aanpassen. Dat vraagt om tijd, rust en ruimte.

Vervolgstappen

In de komende periode worden de projectstructuur en (deel)projecten voor terugdringen gedwongen afzondering, suïcidepreventie, en kleinschaligheid verder uitgewerkt en vormgegeven. Ook het onderwijs wordt hierbij betrokken.

Daarnaast gaan we ook werken aan lange termijn randvoorwaarden. Samenwerking en investeringen in vakmanschap en vastgoed zijn nodig, maar ook rust en ruimte voor de sector. De randvoorwaarden daarvoor worden nader ingevuld door het Rijk, gemeenten en instellingen. Op korte termijn vinden hiertoe gesprekken met de ministeries van VWS en OCW en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten plaats.

Ook staan acties op de agenda om te blijven bouwen aan een brede coalitie van partners met een eigen rol en verantwoordelijkheid (o.a. onderwijs, ouders, Raad voor de Kinderbescherming, Gecertificeerde Instellingen).

F Stoppen met separeren, overige tijdelijke afzonderingen zoveel mogelijk terug dringen

Eén definitie is geformuleerd en registratie-afspraken zijn gemaakt voor gedwongen afzondering

In het project ‘Ik laat je niet alleen’ is in kaart gebracht hoe de praktijk van gedwongen afzondering en andere vrijheidsbenemende interventies in de JeugdzorgPlus eruit zien. Jongeren, professionals uit de JeugdzorgPlus en onderzoekers van de Academische Werkplaats Risicojeugd zochten met elkaar naar alternatieven die werken. Het project is eind mei 2019 afgerond met een door het veld gedragen definitie ‘gedwongen afzonderen’, een nulmeting en registratie afspraken die definitief ingevoerd zullen worden.

Vervolgstappen

Met een gedragen definitie voor gedwongen afzonderen, registratie-afspraken en een nulmeting is het terugdringen van het aantal gedwongen afzonderingen nog niet gerealiseerd. In het actieplan 'Best passende zorg voor kwetsbare jongeren' is de doelstelling opgenomen om uiteindelijk het aantal gedwongen afzonderingen terug te dringen naar nul. Hiervoor worden in het plan een aantal concrete vervolgacties benoemd, die de komende periode verder worden uitgewerkt en vormgegeven. Ook het onderwijs in geslotenheid wordt hierbij betrokken; de jongeren verblijven immers overdag op school en ook tijdens de schooluren treedt escalatie op en moet gedwongen afzonderen worden bestreden en voorkomen.

Regiobijeenkomsten en expertkringen om 'brancheloos werken' te versterken

De gezamenlijke Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd zetten regiobijeenkomsten en expertkringen in als instrument om de opbrengsten van bovenstaande (en andere relevante) ontwikkelingen naar de achterbannen en de regio te brengen.

De Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd zijn gestart met de eerste serie regiobijeenkomsten. In mei en juni komen de achterbannen van de brancheorganisaties en de beroepsverenigingen in zes landsdelen bijeen om, aan de hand van de stappen uit het visiedocument zoals in 2017 ontwikkeld door de branches, het voor de transformatie onmisbare 'brancheloos werken' in de regio te versterken.

De inhoud van de bijeenkomsten wordt in samenwerking met de beroepsverenigingen en het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd vormgegeven. Naast een algemeen gedeelte waarin landelijke thema's, ontwikkelingen en bovenstaande projecten worden besproken, bevatten de bijeenkomsten een regionale doorvertaling. Aan de hand van onder andere de transformatieplannen, goede voorbeelden en regionale thematiek wordt de discussie gevoerd over wat werkt en wat beter kan. Thema van de eerste reeks bijeenkomsten is 'Samenwerken aan passende zorg'.

Samen met onze ketenpartners zoals de wijkteams, de huisartsen en de gemeenten willen we een impuls geven aan goede hulp 'thuis nabij' en het versterken van het ouderschap ('goed genoeg ouderschap') voor een gezonde en veilige ontwikkeling van kinderen in de eigen gezinssituatie. Hiervoor is ook de betrokkenheid van de volwassenenzorg nodig.

Praktijkvoorbeeld actielijn 2

Platform integrale specialistische jeugdhulp

Wat gebeurt hier?

Kinderen en gezinnen die kampen met complexe en meervoudige problematiek zijn gebaat bij hulpverleners die intensief samenwerken. Voor passende ondersteuning is het nodig dat huisartsen, jeugdartsen, psychiaters, psychologen, pedagogen en andere professionals goed samenwerken. Dat zij kind en gezin centraal stellen, over de grenzen van hun 'eigen sector' heen kijken en hulp weten in te schakelen die direct aansluit bij de vraag. Van het nut van die aanpak is iedereen wel overtuigd. Toch blijkt het in de praktijk regelmatig makkelijker gezegd dan gedaan. Want hoe doe je dat: kind en gezin centraal stellen? Samenwerking zoeken buiten je eigen sector? Als zorgaanbieder? Als professioneel hulpverlener? Als gemeenteambtenaar jeugdhulp?

Meer kinderen thuis laten opgroeien door intensieve samenwerking professionals.

Meer kinderen thuis laten opgroeien. Gezinsgerichte opvang in Zelhem.

Actielijn 2: Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien

Hoe hebben ze dit geregeld?

Er is een landelijk Platform integrale specialistische jeugdhulp ontwikkeld, waarop gevarieerde praktijkvoorbeelden staan van integrale specialistische jeugdhulp. Professionals kunnen via dit netwerk kennismaken van het werk van collega's uit het hele land.

“Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien”

De voorbeelden zijn verzameld door het Kenniscentrum Kinderen en Jeugdpsychiatrie, het Landelijk Kenniscentrum LVB en het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) gezamenlijk. Alle zorgaanbieders die zijn aangesloten bij deze kenniscentra dragen actief bij. Er staan inmiddels 27 goede voorbeelden van integrale specialistische jeugdhulp online. En er komen regelmatig nieuwe voorbeelden bij.

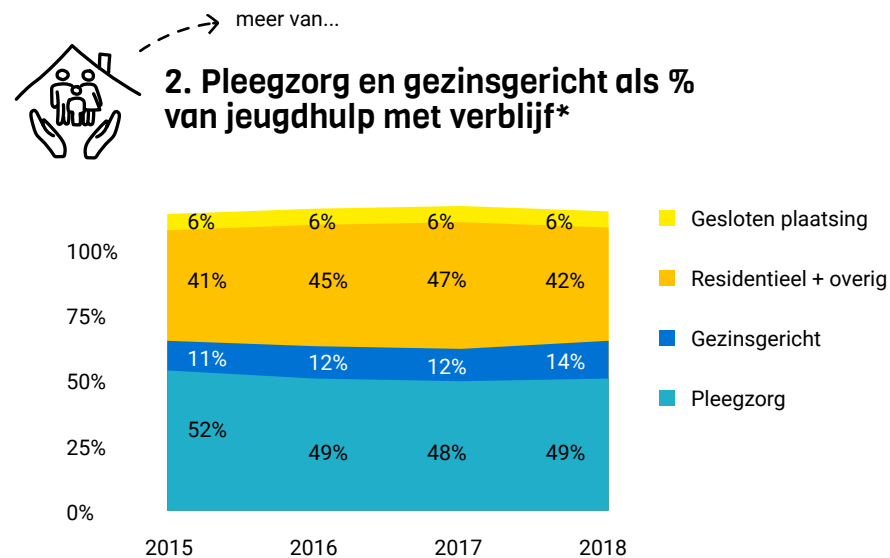
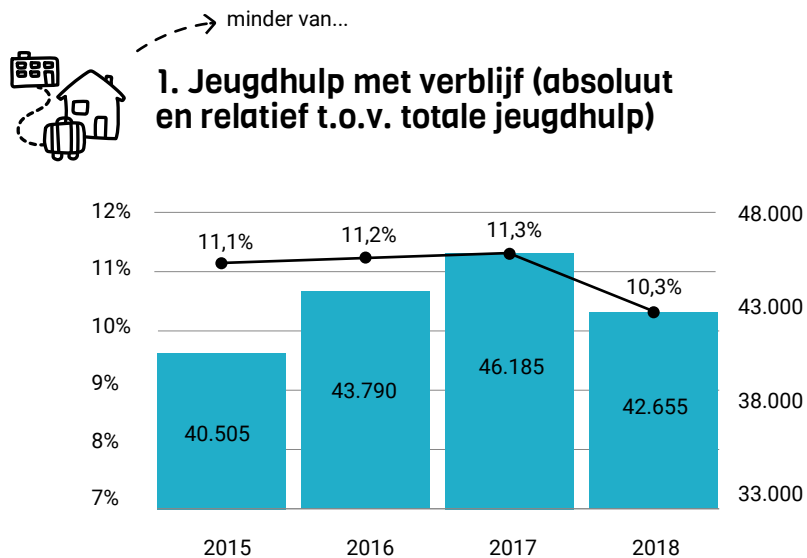
Wat levert het op?

Het platform biedt inspiratie en stimuleert uitwisseling van manieren om integraal te werken. Zo draagt het platform niet alleen bij aan de persoonlijke ontwikkeling van professionals, maar ook aan de verdere ontwikkeling van integrale specialistische jeugdhulp *an sich*. Zo kunnen steeds meer kinderen zo thuis mogelijk opgroeien.

Actielijn 2: Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien

Beweging: Kinderen worden 'thuis' geholpen en als dat niet kan, is 'thuis' onderdeel van de hulp of ondersteuning die gezinsgericht is vormgegeven.

*Totaal telt op tot boven de 100%, omdat kinderen door het jaar gebruik kunnen maken van verschillende vormen van jeugdhulp.

Voortgang sinds november 2018

- Actieplan 'Best passende zorg voor kwetsbare kinderen' is opgeleverd. Dit vormt de kapstok voor acties uit deze actielijn.
- Aanpak Gezinshuizen is opgeleverd.
- Project 'Ik laat je niet alleen' is voltooid.

Vervolgstappen tot november 2019

- De komende periode staat in het teken van uitvoering geven aan de acties in het actieplan 'Best passende zorg voor kwetsbare kinderen' en het koersdocument gezinshuizen.

* Bron: CBS beleidsinformatie Jeugd

Wat zegt deze factsheet ons?

Jeugdhulp met verblijf is het afgelopen jaar licht gedaald

In 2018 is 'Jeugdhulp met verblijf' als aandeel van de totale jeugdhulp met 1 procentpunt gedaald t.o.v. 2017 (van 11,3 naar 10,3 %). Betekent dit dat het doel 'meer kinderen zo thuis mogelijk opgroeien' al een stapje dichterbij is gekomen? Ondanks deze hoopgevende cijfers is het te vroeg om hier definitieve conclusie aan te verbinden. Hiervoor is meer informatie nodig over hoe deze daling tot stand is gekomen. Betekent dit dat minder jongeren jeugdhulp met verblijf nodig hebben of dat ze vaker noodgedwongen thuis moeten blijven (door gebrek aan een plek of financiering)?

Het aandeel pleegzorg en gezinsgerichte jeugdhulp blijft schommelen rond de 60%

'Pleegzorg' en 'gezinsgericht' zijn als aandeel van 'Jeugdhulp met verblijf' met 3 procentpunten gestegen (van 60 naar 63%), waarmee beiden sinds 2015 op het hetzelfde niveau zijn gebleven. De ontwikkelingen van de afgelopen vier jaar zijn dus redelijk stabiel.

Vervolg

De ambitie om kinderen zo thuis mogelijk te helpen gaat gepaard met grote veranderingen voor jongeren, hun gezinnen, professionals en jeugdhulpaanbieders. Zo zullen nieuwe vormen van jeugdhulp ontwikkeld worden, terwijl bestaande vormen van jeugdhulp mogelijk zullen verdwijnen. Het kan zijn dat de huidige indicatoren deze transformatie niet optimaal in beeld kunnen brengen. Daarom zijn we nu aan het verkennen wat de mogelijkheden hiervoor zijn.

Beschouwing

“ Succes is alleen mogelijk door krachtenbundeling van velen ”

Alle plannen en acties die binnen actielijn 2 in gang zijn gezet en deels nog worden ontwikkeld vormen tezamen in zekere zin een 'deltaplan'. De ambitieuze verbeteringen die met deze transformatie beoogd worden, kunnen gepaard gaan met grote veranderingen voor de jeugdigen en hun gezinnen, maar ook voor de jeugdhulpaanbieders. Zo zullen nieuwe vormen van jeugdhulp worden ontwikkeld, terwijl sommige bestaande vormen van jeugdhulp mogelijk zullen verdwijnen. De kans op succes zal mede afhangen van de mate waarin gemeenten, aanbieders en professionals voldoende tijd, rust en (financiële) ruimte krijgen om de plannen uit te voeren.

Actielijn 3

ALLE KINDEREN DE KANS BIEDEN ZICH TE ONTWIKKELEN

“Mijn kind heeft naast onderwijs ook zorg nodig. Met hulp van een onderwijszorgconsulent is er met veel inspanningen een individueel maatwerk arrangement opgesteld. Mijn kind gaat gelukkig nu weer een aantal uren per week naar school. Mijn kind mag daarvoor nu ook begeleiding in de klas inzetten vanuit een PGB van de gemeente. De speciaal onderwijs school is samen met de gemeenten in de regio bezig om in het nieuwe schooljaar een speciale onderwijszorgklas in te richten voor meer kinderen die extra zorg nodig hebben. Het is wel heel spannend of dit allemaal gaat lukken.”

Actielijn 3: Alle kinderen de kans bieden om zich optimaal te ontwikkelen

Waar zetten we op in?

We willen alle kinderen de kans bieden om zich optimaal te ontwikkelen. Om de combinatie van zorg en onderwijs beter te regelen voor kinderen met een (grote) ondersteuningsbehoefte als gevolg van cognitieve beperkingen, medische of psychische problemen, lichamelijke beperkingen of beperkte sociaal emotionele ontwikkeling, zetten we in op de volgende doelen:

Realisatie van flexibele onderwijs-zorgarrangementen

Ondersteunen van ouders en kinderen/jongeren met cliëntondersteuning en deskundige onderwijszorgconsulenten

Voortgang sinds november 2018

A

Realisatie van flexibele onderwijs-zorgarrangementen

Betere samenwerking onderwijs, jeugdhulp en zorg op lokaal/regionaal niveau: advies René Peeters

Eind 2018 bracht kwartiermaker René Peeters in opdracht van de coalitie Onderwijs, Zorg en Jeugd zijn rapport 'Mét andere ogen' met een advies voor versnelling en bestendiging van de samenwerking onderwijs-zorg-jeugd.

De kern van zijn advies was:

- Zorg voor een evenwichtig palet aan professionals rond kinderen en jongeren, die ingeschakeld kunnen worden waar nodig. Verbreed de schoolteams met medewerkers van jeugdhulp- en/of zorgorganisaties, afhankelijk van de schoolpopulatie.
- Maak als onderwijs, jeugdhulp, zorg en gemeenten niet-vrijblijvende lokale afspraken. Deze vormen als het ware de 'grondwet van de regio' en zijn leidend voor de andere plannen rondom onderwijs, zorg en jeugd. Het is de taak van de gemeente om partijen bij elkaar te brengen. Die regierol past bij de andere verantwoordelijkheden die gemeenten in 2015 hebben gekregen.
- Maak ouders en opvoeders vertrouwd met het zorg- en jeugdhulpaanbod via school. Werk actief samen met ouders en neem hen in ieder proces rond het kind goed mee.

Jeugdhulpverleners en leerkrachten moeten nauwer samenwerken aan de ontwikkeling van kinderen/jongeren. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het bij elkaar brengen van onderwijs, zorg en jeugdhulp en het maken van niet-vrijblijvende lokale afspraken met het onderwijs.

Vervolgstappen

Uitvoering geven aan het implementatieplan dat in april 2019 door de coalitie Onderwijs, Zorg en Jeugd is vastgesteld op basis van de adviezen van Peeters; vanaf mei gaat een programmteam, gefaciliteerd door het Rijk, hiermee aan de slag. Daarbij is verbinding gemaakt met het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Vereenvoudiging financiering van zorg in onderwijstijd

Op 15 februari 2019 stuurden minister Slob (Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media) en minister De Jonge (VWS) een brief naar de Tweede Kamer over de stand van zaken voor een betere financiering van zorg in onderwijstijd, voor kinderen met complexe casuïstiek. In de brief is aangegeven dat uit verkenning is gebleken dat een collectieve financiering de meest effectieve manier is tot een directe financiering te komen van zorg in onderwijstijd. Binnen deze variant komen de benodigde budgetten via één pot geld beschikbaar en worden vervolgens ingezet om met een zorgaanbieder afspraken te maken over het verlenen van de zorg op school. In de brief is aangegeven deze collectieve financiering de komende periode verder uit te werken.

De keuze omtrent doelgroep en budget is afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek van Berenschot naar de doelgroep en het grijze gebied tussen zorg en onderwijsondersteuning op scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Dit onderzoek bouwt voort op een eerdere quickscan van het Nederlands Jeugdinstituut onder een groot aantal (v)so scholen en gegevens van het Centraal Bureau voor Statistiek over zorggebruik en het volgen van speciaal onderwijs. Naar verwachting zijn de resultaten van het onderzoek van Berenschot in het begin van de zomer bekend.

Vervolgstappen

Op basis van eerdergenoemde onderzoeken wordt een gefundeerde keuze gemaakt over de nadere invulling van het maatregelenpakket. Het doel daarbij is het borgen van de kwaliteit van zorg, het creëren van een zo rustig mogelijke leeromgeving, meer duidelijkheid in de regie en verantwoording, het verminderen van de bureaucratie op scholen en het optimaal benutten van de mogelijkheden tot verbetering binnen de huidige regelgeving. Het kind staat hierbij centraal en het onderwijs wordt afgestemd op hun (afwijkende) ontwikkeling.

Er komen extra maatregelen voor het terugdringen van het aantal thuiszitters

Op 15 februari van dit jaar stuurden minister Slob (Basis- en Voorgezet Onderwijs en Media), minister De Jonge (VWS) en minister Dekker (Rechtsbescherming) een brief over de stand van zaken van de thuiszitters in het primair en voortgezet onderwijs naar de Tweede Kamer. Onderdeel van deze brief was een reactie op het advies van de heer Dullaert over doorzettingsmacht in situaties waarbij sprake is van een (dreigende) impasse.

Het afgelopen schooljaar is er voor meer thuiszitters een oplossing gevonden waardoor ze weer onderwijs krijgen. Tegelijkertijd komen er ook steeds weer nieuwe thuiszitters bij. De partijen van het landelijk thuiszitterspact (ministeries van OCW, VWS en JenV, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, PO-Raad en VO-raad) zijn ontevreden over het feit dat het aantal thuiszitters niet daalt en hebben afgesproken dat er versneld extra maatregelen komen. Zowel om te voorkomen dat jongeren thuis komen te zitten, als om jongeren die toch thuis zijn komen te zitten zo snel mogelijk weer onderwijs te laten volgen.

Vervolgstappen

De komende tijd werken de (bovengenoemde) partijen van het landelijke thuiszitterspact het maatregelenpakket concreet uit. Een onderzoek gaat het verhaal achter de aantallen thuiszitters in een regio in beeld brengen. Op basis daarvan worden met en in de regio versnellingsplannen opgesteld om het aantal thuiszitters te verminderen en tot een effectieve en duurzame aanpak te komen. Daarnaast komt er wetgeving waarin is opgenomen dat gemeenten en samenwerkingsverbanden afspraken moeten maken over doorzettingsmacht ten aanzien van thuiszitters.

Meer ontwikkelingsaanbod voor kinderen die niet naar volledig onderwijs kunnen groeien

In de afgelopen periode is in opdracht van de ministeries van VWS en OCW een onderzoek gestart naar de mogelijkheden voor kinderen die nu om verschillende redenen niet terecht kunnen in regulier onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs.

Vervolgstappen

De onderzoeksresultaten komen in juni beschikbaar. Op basis daarvan wordt een besluit genomen over welke maatregelen nodig zijn om de onderwijs-zorg arrangementen voor deze kinderen te verbeteren. De Tweede Kamer wordt hierover geïnformeerd.

B

Ondersteunen van ouders en kinderen/jongeren met cliëntondersteuning en deskundige onderwijs(zorg)consulenten

Er zijn bijeenkomsten over verbetering van de samenwerking; subsidie onderwijs(zorg)consulenten is verhoogd

Er is een bijeenkomst geweest met de directeur van MEE NL en het bureau onderwijsconsulenten over onderlinge samenwerking. Terplekke zijn vervolgspraken gemaakt over het organiseren van een werkbijeenkomst met cliëntondersteuners en onderwijszorgconsulenten om te kijken hoe zij in de praktijk elkaar in de regio beter kunnen vinden, kunnen samenwerken en kennis kunnen delen.

Met ingang van het schooljaar 2018/2019 heeft het ministerie van OCW de subsidie voor onderwijs(zorg)consulenten verhoogd, zodat zij meer adviezen kunnen uitbrengen over een passend aanbod.

Praktijkvoorbeeld actielijn 3

Collectieve financiering Jeugdhulp: mytyschool De Sprienke in Goes

Wat gebeurt hier?

Ouders van kinderen voor wie professionele verzorging en/of begeleiding nodig is, hebben dikwijls te maken met veel administratieve rompslomp rond de aanvraag voor deze verzorging en begeleiding. Ook scholen die aan deze kinderen lesgeven, hebben vaak te maken met veel extra administratie en afstemming. In Zeeland heeft mytyschool De Sprienke bijvoorbeeld te maken met leerlingen uit dertien gemeenten. Die gemeenten hebben - alle dertien - samen met de school en de Zeeuwse Inkooporganisatie voor Jeugdhulp gezocht naar een manier om het proces rond aanvraag en financiering te vereenvoudigen.

Directeur van de Sprienke, Hans Willemstein.

Actielijn 3: Alle kinderen de kans bieden zich te ontwikkelen

Hoe hebben ze dit geregeld?

De gezamenlijke Zeeuwse gemeenten hebben met mytyschool De Sprienke een collectieve financiering afgesproken voor de verzorging en begeleiding van leerlingen, die onder de Jeugdwet vallen. Binnen dit zogeheten Onderwijs Zorgarrangement vergoeden de dertien Zeeuwse gemeenten jaarlijks één vast bedrag voor verzorging en begeleiding van leerlingen binnen schooltijd. Gemeenten regelen onderling de kostenverdeling.

“Alle kinderen de kans bieden zich te ontwikkelen”

Wat heeft het opgeleverd?

Met deze aanpak hoeven ouders geen aparte aanvragen meer bij gemeenten in te dienen en worden de administratieve lasten, voor zowel school als gemeenten, geminimaliseerd. Mytyschool De Sprienke kan zo passende hulp bieden aan kinderen die dit nodig hebben.

Passende hulp voor leerlingen van de Sprienke.

Praktijkvoorbeeld actielijn 3

Enschedees model: Onderwijs Jeugdhulp Arrangementen (OJA)

Wat gebeurt hier?

Vaak heeft de juf of meester in de klas als eerste door dat een kind niet lekker in zijn vel zit en misschien wel deskundige hulp nodig heeft. Maar in regio Twente waren onderwijs en jeugdzorg twee gescheiden werelden. Reguliere afstemming tussen jeugdhulp, onderwijs en ondersteuning ontbrak. Het bleek moeilijk om jeugdhulp snel beschikbaar te hebben; hulp kwam soms (te) laat op gang. De ontwikkeling van het kind - in de klas en daarbuiten - stagneerde. Eelco Eerenberg, wethouder Onderwijs en Jeugdhulp in Enschede, zag in het samenbrengen van die twee werelden de effectieve oplossing om kinderen alle kansen te bieden zich gezond en veilig te ontwikkelen.

Twee werelden worden samengebracht, jeugdhulp en onderwijs.

Actielijn 3: Alle kinderen de kans bieden zich te ontwikkelen

Hoe hebben ze dit geregeld?

Met ingang van het schooljaar 2018 - 2019 is de gemeente Enschede gestart met Onderwijs Jeugdhulp Arrangementen (OJA) op zes scholen. Bij een OJA werkt iedere deelnemende school samen met één hoofdaanbieder van jeugdhulp waarvan de hulpverleners in de school aanwezig zijn. Deze hoofdaanbieder ontvangt een vooraf vastgesteld maximum budget in de vorm van een subsidie. Hulpverlener en school bepalen samen, in overleg met leerling en ouder(s) en waar nodig met andere partijen, welke hulp passend en noodzakelijk is. De hulpverlening is groepsgericht waar het kan en individueel waar het moet. Voor de hulpverlening wordt in beginsel geen beschikking meer afgegeven.

“Alle kinderen de kans bieden zich te ontwikkelen”

Wat levert het op?

Kinderen krijgen eerder, sneller en eenvoudiger ondersteuning door de nieuwe werkwijze in een Onderwijs Jeugdhulp Arrangement (OJA). Als het maar even kan, wordt die ondersteuning op school gegeven, zodat kinderen niet na schooltijd nog door hoeven naar een jeugdhulpaanbieder. Voor ouders is het eenvoudiger om - op de school waar zij dagelijks komen - hun hulpvraag te stellen. Zo ontstaat ondersteuning dichtbij het kind en de opvoeders. De eerste ervaringen zijn positief, een schooldirecteur heeft al aangegeven 'echt niet meer naar het oude systeem terug te willen'.

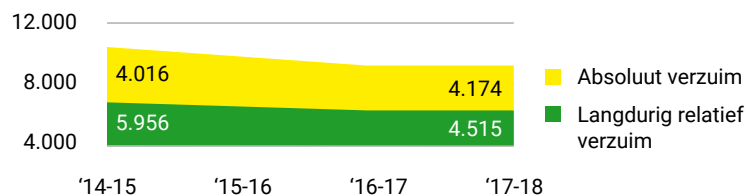

Actielijn 3: Alle kinderen de kans bieden zich optimaal te ontwikkelen

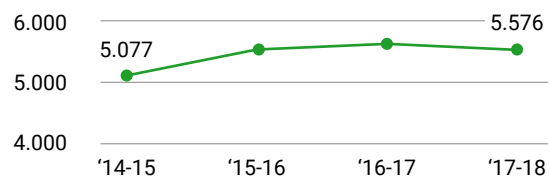
Beweging: Minder kinderen thuis of in zorg zonder onderwijs naar meer kinderen met onderwijs voor een passende ontwikkeling. Door minder verzuim en minder vrijstellingen (5a) naar meer kinderen (met jeugdhulp) in onderwijs.

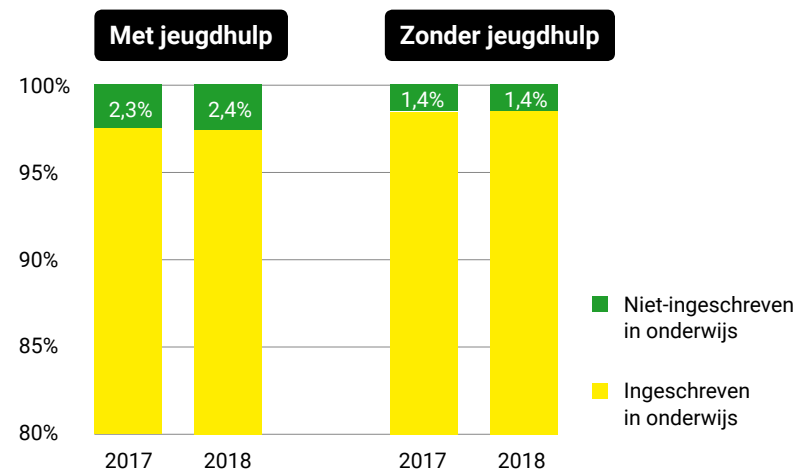
1. Verzuim: absoluut + langdurig relatief

2. Aantal vrijstellingen 5 onder a

3. Kinderen met jeugdhulp ingeschreven in onderwijs t.o.v. leeftijdsgenoten zonder jeugdhulp

Voortgang sinds november 2018

- Advies Peeters gepubliceerd over samenwerking onderwijs en zorg.
- Onderzoeken naar financiering zorg in onderwijstijd en onderzoek onderwijszorgarrangementen gestart.
- Versnellingsagenda thuiszitters en advies Dullaert over doorzettingsmacht.

Vervolgstappen tot november 2019

- Implementatie advies Peeters door het Programmteam onderwijs-zorg-jeugd.
- Besluitvorming over maatregelpakket zorg in onderwijstijd en over ruimte voor onderwijszorgarrangementen.
- Regionale versnellingsaanpak thuiszitters op basis van het verhaal achter de cijfers.

* Bron: CBS beleidsinformatie Jeugd, DUO, Ingrado

Wat zegt deze factsheet ons?

Verzuim daalt, meer informatie is nodig om dit te duiden

Het komt steeds minder vaak voor dat kinderen een tijdje niet staan ingeschreven op een school (absoluut verzuim). Het komt echter steeds vaker voor dat absoluut verzuim langer duurt dan drie maanden. Het relatief verzuim (iemand die wel ingeschreven is in onderwijs, maar zonder geldige reden verzuimt) bleef de afgelopen jaren nagenoeg gelijk, maar het aantal kinderen dat langer dan drie maanden thuiszit, daalt niet. Bij het aantal vrijstellingen 5 onder a, dat wordt afgegeven als kinderen om lichamelijke of psychische redenen niet naar school kunnen gaan, is er - na een aantal jaren van stijging - voor het eerst een afname ten opzichte van vorig jaar. Dat is een hoopgevende ontwikkeling. Toch zijn er nog steeds teveel kinderen die te lang thuiszitten zonder passend aanbod voor onderwijs of zorg. Hiermee worden zij geremd in hun ontwikkeling; deze onwenselijke situatie moet zo snel mogelijk worden opgelost. Dat vraagt om actie met meer daadkracht, nieuwe maatregelen en een versnellingsagenda van het Thuiszitterspact, die aansluit bij de regionale situatie.

Kinderen met jeugdhulp zijn vaker niet ingeschreven in onderwijs (t.o.v. leeftijdsgenoten zonder jeugdhulp)

We willen alle kinderen optimale ontwikkelingskansen bieden. Ontwikkelingskansen voor kinderen met extra ondersteuningsbehoefte kunnen stijgen als zij zowel onderwijs als jeugdhulp ontvangen. Gegevens over hoe vaak deze combinatie voorkomt en hoe deze aantallen zich ontwikkelen, biedt waardevolle informatie. Uit cijfers blijkt dat er meer kinderen met jeugdhulp niet ingeschreven staan op een school dan leeftijdsgenoten zonder jeugdhulp. De trend is gelijk gebleven. Als er meer wordt samengewerkt tussen onderwijs en zorg zou op termijn het aantal vrijstellingen op grond van 5a moeten afnemen.

Vervolg

Op dit moment loopt een verdiepingsonderzoek naar ongeoorloofd verzuim; de onderzoeksresultaten komen voor de zomer beschikbaar. Naast het ongeoorloofd verzuim zijn er ook leerlingen die langdurig ziek zijn en bij wie vergelijkbare vragen spelen. Dit verzuim kan een voorbode van uitval en thuiszitten zijn. Dit verzuim komt niet terug in de cijfers, maar het heeft wel de aandacht.

De huidige indicator over kinderen met jeugdhulp die wel/niet zijn ingeschreven in onderwijs kent een aantal beperkingen. Onderzocht wordt of het mogelijk is alleen de leerplichtige leerlingen te bekijken. Het uitgangspunt is inzichtelijk te maken of de jeugdhulp ook concreet wordt ingezet op school, zoals staat in het implementatieplan (obv het advies van René Peeters). Kortom, de monitoring wordt verder doorontwikkeld.

Disclaimer: In deze cijfers staan alle kinderen tot 18 jaar en zijn de gegevens dus niet beperkt tot de groep leerplichtige kinderen (omdat de databronnen van DUO en CBS nog niet gekoppeld kunnen worden). Ook kinderen met startkwalificatie die al werken, zijn hierin opgenomen. Er is gekeken naar combinatie met inschrijving in door OCW bekostigd onderwijs. Inschrijving in particulier onderwijs is niet meegenomen. In deze cijfers is alleen jeugdhulp op grond van de Jeugdwet meegenomen en niet het zorggebruik op grond van de WLZ en Zvw. Eerste verkenningen van het CBS laten zien dat het ontbreken van WLZ en Zvw data een minimale impact heeft op de geschetste ontwikkelingen.

Beschouwing

“Vroeger stonden onderwijs en zorg op een verschillend spoor, nu stappen we samen in dezelfde trein”

Mede door de hiervoor genoemde acties zien we dat er op heel veel plekken in het land stappen worden gezet om de samenwerking tussen jeugdhulpverleners en leerkrachten op de werkvloer en de samenwerking op bestuurlijk niveau te verbeteren. Het is goed om te zien dat de onderwijs-zorgbrief van november 2018 door gemeenten en samenwerkingsverbanden heel concreet gebruikt wordt als een soort agenda om hun samenwerking komende jaren concreet in te vullen. Deze samenwerking wordt de komende jaren ook ondersteund met een apart programma om gemeenten, samenwerkingsverbanden, scholen en zorgaanbieders samen met ouders en jongeren hierbij te helpen, bijvoorbeeld door ondersteuning van inspiratieregio's en kennisdeling zodat men van elkaar kan leren. Daarbij wordt ook samengewerkt met het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Er zijn ook wel uitdagingen: zo lijkt het personeelstekort in de zorg en in het onderwijs steeds meer een belemmerende factor. In de regio's is er soms (te) weinig menskracht om de onderwijs-zorgarrangementen daadwerkelijk te realiseren.

Daarnaast spelen financiële overwegingen soms een rol. Het onderwijs en gemeenten verwijzen naar elkaar voor passend aanbod voor een kind: de ene partij vindt dat de andere partij de kosten hiervoor moet dragen. Gelukkig zien we in het land juist ook mooie voorbeelden waarbij men echt gezamenlijk de rekening betaalt.

Actielijn 4

KWETSBARE JONGEREN BETER OP WEG HELPEN ZELFSTANDIG TE WORDEN

Opgroeien naar volwassenheid

'Klinkt misschien een beetje gek, maar mijn behandelingscoördinator is wel mijn eerste steunpunt. Al die steunpunten die je normaal hebt, vrienden, familieleden etcetera, die raak je dan allemaal kwijt. Iedere instelling waar ik dan kwam, gingen er telkens een paar man van af. Aan het eind van de rit had ik nog mijn behandelingscoördinator'.

Actielijn 4: Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zelfstandig te worden

Waar zetten we op in?

De overgang naar volwassenheid (18-/18+) kan voor kwetsbare en minder zelfredzame jongeren bijzonder lastig zijn, zeker als zij een ondersteunend vangnet missen. Door te zorgen voor een warme overdracht met passende zorg en ondersteuning en door domein-overstijgend te werken, kunnen deze jongeren beter worden geholpen. Daarom zetten we in op de volgende doelen:

- A** Pleegzorg standaard verlengen naar 21 jaar

- B** Kwetsbare jongeren standaard begeleiden in de overgang naar volwassenheid

---

- C** Versoepelen van de 'overgangen' in zorg en ondersteuning (Jeugdwet, Zvw, WMO, WLZ)

- D** Beter benutten mogelijkheden verlengde jeugdhulp en leeftijdsgrens Jeugdwet

---

Voortgang sinds november 2018

A

Pleegzorg standaard verlengen naar 21 jaar

In juli 2018 zijn bestuurlijke afspraken gemaakt om pleegzorg standaard te verlengen tot 21 jaar. Op dit moment is een wetwijziging in voorbereiding om de verlengde pleegzorg wettelijk te regelen. Het Rijk heeft structureel 13,7 miljoen aan het gemeentefonds toegevoegd om hier uitvoering aan te geven.

Vervolgstappen

De Wijziging Jeugdwet verlengde pleegzorg wordt verder uitgewerkt en naar de Tweede Kamer gestuurd. De verdere aanpak van het actieplan Pleegzorg staat beschreven in [de brief die de minister van VWS op 4 april j.l. stuurde aan de Tweede Kamer over het actieplan Pleegzorg](#). Zie hiervoor ook hoofdstuk actielijn 2: meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien.

B

Kwetsbare jongeren standaard begeleiden in de overgang naar volwassenheid

In pilots aan de slag met toekomstgericht werken

Met een toekomstplan kun je integraal en toekomstgericht werken aan doorlopende ondersteuning van jongeren. Sinds eind 2018 doen een aantal gemeenten en aanbieders mee aan de pilot 'Werken met een toekomstplan', onder begeleiding van het Nederlands Jeugdinstituut en Movisie.

Daarnaast hebben drie regio's in hun transformatieplan opgenomen dat zij met toekomstgericht werken aan de slag willen. Deze regio's worden daarbij ondersteund door het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Vervolgstappen

De bovengenoemde zes pilots worden in de komende periode afgerond. De uitkomsten geven inzicht in wat werkt en wat eventuele knelpunten zijn. Op basis daarvan wordt verkend wat de kansen en mogelijkheden zijn om het toekomstgericht werken (met het Toekomstplan als instrument) op de regionale agenda's te krijgen en eventuele bestuurlijke afspraken hierover te maken. Naast de zes pilots staan in juni inspiratiebijeenkomsten op de agenda voor onderlinge kennisuitwisseling tussen gemeenten, zorgaanbieders en cliënten over de ervaringen met toekomst gericht werken.

Via Landelijke Aanpak 16-27 wordt kennis samengebracht en ontsloten

De eerder genoemde pilots Werken met een Toekomstplan zijn onderdeel van de Aanpak 16-27. Sinds de Jongvolwassenen-top (Jovotop) in 2017 zijn het Nederlands Jeugdinstituut, Movisie, Ingrado, Divosa, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Rijk aan de slag gegaan in een kernteam. Vanuit het kernteam lopen naast de pilots voor de toekomstplannen, ook pilots op aansluiting onderwijs en werk vanuit de ministeries van OCW en SZW.

Naast de pilots is het doel van het kernteam om kennis over integraal, domeinoverstijgend werken samen te brengen en verder door te ontwikkelen. De Landelijke Aanpak 16-27 is een versterking van gemeenten, het Rijk en partijen die kennis samen kunnen brengen en ontsluiten. Het is een verwijzing naar de levensfase waarbinnen doorlopende ondersteuning aan jongeren in een kwetsbare positie nodig is. Niet alleen op zorg, maar op verschillende leefgebieden: onderwijs, werk en inkomen, veiligheid, wonen, maar ook schulden en de begeleiding door een volwassene waar deze jongere op terug kunnen vallen, bijvoorbeeld een professional of een bekende.

De website www.16-27.nl ondersteunt de kennisdeling. De site geeft antwoorden op vragen als: Hoe kunnen partijen beter gaan samenwerken om zo het verschil voor de jongere te maken? Wat is de speelruimte binnen wet- en regelgeving? Partijen kunnen hier de cijfers, feiten, stappenplannen, voorbeeldpraktijken en voorbeelden van beleidsplannen vinden. Daarnaast verstuurt Landelijke Aanpak 16-27 een maandelijks nieuwsbrief (2200 abonnees) om kennisdeling te faciliteren.

Vervolgstappen

Voor het najaar van 2019 staat de eerste Dialoogtafel gepland. Hiervoor zijn alle partners die aanwezig waren bij de JoVoTop en het manifest 'Slim, slagvaardig kansen creëren' ondertekenden opnieuw uitgenodigd en kijken we gezamenlijk waar we staan en waarop mogelijk extra actie nodig is.

Het netwerk groeit en er zijn veel lokale bezoeken

In oktober is vanuit de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een aanjager gestart om gemeenten te ondersteunen en de regionale aanpak te verbinden aan de landelijke aanpak 16-27. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten is op die manier de afgelopen maanden het land ingetrokken. Om op te halen, te delen en vooral ook om professionals die werkzaam zijn bij de gemeenten aan elkaar te koppelen. Op die manier worden de werkzame principes en actuele thema's in de regio in beeld gebracht en wordt duidelijk waar behoefte is aan ondersteuning. Door vele lokale bezoeken is in de afgelopen periode een netwerk gegroeid waar ruim tweehonderd professionals aan deelnemen, verdeeld over meer dan zestig gemeenten.

Vervolgstappen

Op dit moment werken de partners van de Landelijke Aanpak 16-27 verder aan een overzicht, zodat helder wordt welke regio's met welke thema's en doelstellingen aan de slag willen. Diverse regio's organiseren, met ondersteuning van

Vereniging van Nederlandse Gemeenten, themabijeenkomsten om een integrale aanpak van gemeenten en regionale partners op de leefgebieden onderwijs, werk en inkomen, zorg, veiligheid en wonen te bevorderen. Naar behoefte worden ook in de loop van 2019 in andere regio's themabijeenkomsten georganiseerd.

Versoepelen van de 'overgangen' in zorg en ondersteuning (Jeugdwet, Zvw, WMO, WLZ)

In november 2018 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de resultaten uit het AEF-onderzoek naar de leeftijdsgrens van de jeugdhulpplicht: hieruit bleek dat het geheel ophogen van de leeftijd naar 21 jaar niet alleen heel complex is, maar ook geen oplossing is voor die jongeren waar het extra knelt.

In de afgelopen periode waren er verdiepingssessies over de aansluiting Jeugdwet, Zorgverzekeringswet, Wet maatschappelijke ondersteuning en Wet langdurige zorg.

Zorgverzekeringswet: knelpunten rolonduidelijkheid en hoog complexe/laag frequente zorg worden aangepakt

Tijdens drie verdiepingssessies over de aansluiting met de Zorgverzekeringswet, met onder andere gemeenten, branches, zorgverzekeraars, aanbieders en cliëntenorganisaties, is gewerkt aan oplossingen voor 18-/18+ problematiek op het gebied van GGZ. Een van de knelpunten bleek rolonduidelijkheid bij de betrokken partijen in de jeugd/volwassen GGZ. Afgelopen periode is door betrokken partijen gewerkt aan een position paper dat helderheid moet gaan geven over de rollen.

Daarnaast is met de partijen gesproken over het knelpunt continuïteit hoog complexe/laag frequente zorg. Zorgverzekeraars hebben uitgesproken zich bewust te zijn van deze problematiek en toegezegd maatwerk te gaan leveren, zodat de jongere tijdig passende zorg krijgt en houdt.

Vervolgstappen

Ook in de komende periode blijven we hierover met elkaar in gesprek.

Wet langdurige zorg: diverse vraagstukken zijn in behandeling

Bij de sessies over de Wet langdurige zorg (Wlz) werd duidelijk dat het voor een kleine groep jongvolwassenen ingewikkeld kan zijn om vast te stellen of er sprake is van een blijvende behoefte aan 24 uur per dag zorg in de nabijheid of permanent toezicht, om ernstig nadeel te voorkomen (de eis voor toelating tot de Wlz). De reguliere instroom in de Wlz is niet leeftijdsgebonden en kan plaatsvinden op het moment dat duidelijk wordt dat de jongere voldoet aan de zorginhoudelijke toegangscriteria van de Wlz. De leeftijdsgrens die de Wlz op dit moment kent, is die van jongeren met een VG3-profiel (verstandelijk gehandicaptenzorg wonen met begeleiding en verzorging) of een Licht Verstandelijk Gehandicaptenzorg-profiel. Tot 18 jaar valt dit onder de Jeugdwet, vanaf 18 jaar is het Wlz.

Momenteel is een wetsvoorstel in voorbereiding om de Wlz open te stellen voor mensen met een psychische stoornis. In dit wetsvoorstel is een leeftijdsgrens van 18 jaar opgenomen. Dat betekent dat jongeren onder de 18 jaar met een psychische stoornis onder de Jeugdwet blijven vallen. Vanaf 2021 kunnen jongeren met een psychische stoornis vanaf 18 jaar toegang tot de Wlz krijgen als ze aan de inhoudelijke criteria van de Wlz voldoen.

Het ministerie van VWS voert op dit moment met een aantal partijen overleg over de zorg voor sterk gedragsgestoord licht verstandelijk gehandicapten (SGLVG)

en licht verstandelijk gehandicapten (LVG) binnen de Wlz. Het gaat om integrale, multidisciplinaire behandeling in een Wlz-instelling. Deze behandeling is van tijdelijke aard en bedoeld voor mensen vanaf 18 jaar. Meestal gaat het om het afronden van een onder de Jeugdwet aangevangen intramurale behandeling.

Vervolgstappen

Met zorgaanbieders, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, de Vereniging Orthopedagogische BehandelCentra, Zorgverzekeraars Nederland en zorgkantoren, de Nederlandse Zorgautoriteit en het Centrum Indicatiestelling Zorg wordt in kaart gebracht hoe de instroom vanuit de Jeugdwet naar de Wlz zo soepel mogelijk verloopt, zodat deze jongvolwassen cliënten de zorg krijgen die zij nodig hebben na het bereiken van het achttiende jaar.

Daarnaast loopt een onderzoek naar de verbeteringen die nodig zijn voor een snelle uitstroom naar de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en/of Zorgverzekeringswet voor die jongeren die na afloop van de behandeling een zorg- en ondersteuningsvraag houden.

Wet maatschappelijke ondersteuning: een inventarisatie naar knelpunten

Vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning is al langer duidelijk dat gemeenten er niet altijd in slagen een passend zorgaanbod voor jongeren te creëren. Het AEF-onderzoek naar de leeftijdsgrens van de jeugdhulpplicht laat zien dat binnen de huidige wetten veel mogelijk is; voorwaarde is echter dat gemeenten zich inzetten voor een passend aanbod - dus voor maatwerk - als dit nodig is. Bovendien is vanuit de maatschappelijke ondersteuning vaak veel meer nodig dan puur zorg. De jongere heeft om te beginnen een woning nodig, een perspectief in de zin van scholing, werk of dagbesteding en een oplossing voor als er schulden zijn. Het Nederlands Jeugdinstituut inventariseert met gemeenten de knelpunten bij het leveren van meer passend aanbod en maatwerk

vanuit de Wet maatschappelijk ondersteuning aan jongeren; daarnaast wordt onderzocht wat nodig is om deze ruimte beter te benutten.

Uit het onderzoek 'Beter in Beeld: Jongvolwassenen na jeugdbescherming en jeugdreclassering' blijkt dat deze groep jongeren na het bereiken van de 18-jarige leeftijd nog brede ondersteuning kunnen gebruiken op verschillende terreinen. Dit geldt bijvoorbeeld voor onderwijs, werk, inkomen, zorg, veiligheid en wonen, waarbij de voorkeur uit gaat naar vrijwillige hulp en ondersteuning. Professionals geven aan dat zij inhoudelijk en procedureel onvoldoende kennis hebben over de mogelijkheden op het gebied van verplichte hulp of een beschermingsmaatregel na 18 jaar die meer bijdraagt aan een veilige en kansrijke ontwikkeling naar volwassenheid. Aanbod van kennis hierover zal een passende inzet van deze maatregelen kunnen vergroten.

Op 14 maart j.l. heeft staatssecretaris Blokhuis (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) het actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren 2019 - 2021 (18-27 jaar) gelanceerd (onderdeel en verbijzondering van de Meerjarenagenda Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang). Met name in de actielijn Nazorg, preventie en Regie van het Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren trekken we op een aantal onderdelen samen op voor deze specifieke doelgroep, o.a. ten aanzien van de overgang 18-/18+ en de landelijke inzet van toekomstplannen.

Vervolgstappen

Het ministerie van VWS, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd en kennisinstituten verkennen op dit moment per zorgovergang wat bestaande knelpunten zijn in wet- en regelgeving, welke ruimte er is, hoe deze door beleidsmakers en uitvoerders ingezet kan worden en welke afspraken dat vraagt tussen diverse partners. Het Nederlands Jeugdinstituut verkent op basis van deze input van de gezamenlijke kennisinstituten (Nederlands Jeugdinstituut, Movisie, Landelijk Kenniscentrum LVB/Vereniging Orthopedische Behandelcentra, Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie) waar kennislacunes zitten en kennisinstituten hun rol in kunnen vervullen.

D

Beter benutten mogelijkheden jeugdhulp en leeftijdsgrens Jeugdwet

Meer inzicht in wat nodig is om knelpunten rond verlengde jeugdhulp op te lossen

Op basis van eerder gesignaleerde knelpunten (onbekendheid, budget en wettelijk stelsel) rondom de verlengde jeugdhulp uit het AEF-rapport en RVS-advies heeft het ministerie van VWS samen met gemeenten, zorgaanbieders, Nederlands Jeugdinstituut, Vereniging van Nederlandse Gemeenten en jongeren in mei twee werksessies georganiseerd. In de sessies is geïnventariseerd wat nodig is om de knelpunten rondom de verlengde jeugdhulp op te lossen dan wel minder te ervaren.

Vervolgstappen

Oplossingen en praktijkvoorbeelden uit deze werksessies worden uitgewerkt in een infographic, die deze zomer breed verspreid wordt. De opbrengst van de werksessies komen tegemoet aan de motie Klaver die door de Tweede Kamer is aangenomen, waarin gevraagd is wat gemeenten nodig hebben om de wettelijk geregelde verplichtingen tot het verlenen van jeugdhulp tot 23 jaar na te komen.

Maatwerk nodig voor leeftijdsgrens gezinshuizen

Binnen gezinshuizen zien we nog te vaak dat jongeren hun stabiele en liefdevolle plek moeten verlaten terwijl ze hier nog niet aan toe zijn. In de Tweede Kamer is hiervoor aandacht gevraagd middels de motie Voordewind. Niet zelden komen jongeren in een gezinshuis uit onveilige en problematische situaties. Het opbouwen van stabiliteit en vertrouwen is van cruciaal belang voor hun verdere leven. Een langer verblijf in het gezinshuis, waar een vertrouwensband met de gezinshuisouders is opgebouwd, biedt de benodigde stabiliteit en

Actielijn 4: Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zelfstandig te worden

veiligheid voor de jongere om toe te groeien naar zelfstandigheid. Bij jongeren en gezinshuisouders is dan ook grote behoefte de gezinshuisplek na de achttiende verjaardag nog een tijdje te kunnen continueren.

Het moment waarop deze jongeren toe zijn aan zelfstandigheid verschilt. Bij sommigen is dat op 18 jaar, bij andere op 19- of 20-jarige leeftijd. Dit vraagt dus maatwerk en flexibiliteit. Belangrijk hierbij is om al vroegtijdig de route naar zelfstandigheid in een toekomstplan (inclusief onderwijsperspectief) uit te werken. Maatwerk en flexibiliteit is in principe onder de verlengde jeugdhulp mogelijk, maar wordt, doordat er niet altijd meer een dringende jeugdhulpvraag voorligt, heel verschillend ingevuld.

Vervolgstappen

Voor gezinshuizen wordt de leeftijdsgrens verruimd. Ministerie van VWS en Vereniging van Nederlandse Gemeenten maken afspraken dat gemeenten verlengde jeugdhulp in gezinshuizen ruimhartiger toepassen.

Jongere op weg naar volwassenheid.

Praktijkvoorbeeld actielijn 4

Rotterdamse Douwers

Wat gebeurt hier?

Veel jongeren worstelen met de overgang naar volwassenheid. Een normale portie twijfel, onhandigheid en onzekerheid hoort bij opgroeien. En de meesten komen, soms via omwegen, uiteindelijk op hun plek. Maar er zijn ook jongeren (18-27 jaar) die er minder makkelijk in slagen een zelfstandig bestaan op te bouwen. Ze zijn uitgevallen op school, hebben geen geld, geen huis en nauwelijks handvatten om een goede (her)start te maken. En áls ze pogingen ondernemen om op de weg terug te raken, zien ze door de veelheid aan hulpaanbod, ondersteuning en gemeentelijke loketten soms door de bomen het bos niet meer. De gemeente Rotterdam is een initiatief gestart om deze kwetsbare jongeren beter te begeleiden naar zelfstandigheid.

Actielijn 4: Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zelfstandig te worden

Hoe hebben ze dit geregeld?

In Rotterdam hebben het Jongerenloket van de gemeente en gewone burgers de handen ineengeslagen om kwetsbare jongeren daadwerkelijk op weg te helpen. Deze jongeren mogen sinds kort rekenen op de hulp van stoere Rotterdamse Douwers. Dat zijn Rotterdammers die, belangeloos, uit persoonlijke betrokkenheid, hun netwerk, talent en vaardigheden inzetten om een jongere een duwtje in de rug te geven richting zelfstandigheid. Bijvoorbeeld door samen, en dus letterlijk met vereende krachten, de Rotterdamse handen uit de mouwen te steken. Een Rotterdamse Douwer deinst er niet voor terug om zo nodig wat te 'douwen' tegen ontoegankelijke organisaties, ambtelijke molens of incassobureaus.

“ Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zelfstandig te worden ”

Wat levert het op?:

Jongeren verdwalen niet meer in de veelheid aan aanbod en loketten. Ze leren waar ze voor welke vraag moeten zijn en welke acties ze moeten nemen. Ze ervaren, samen met hun mentor, de positieve invloed van structuur en het maken (en nakomen) van afspraken. In 2018 zijn er op deze manier 130 jongeren begeleid. Dit jaar verwacht Rotterdam er 150 op weg te helpen. Jongerenconsulenten en de jongeren zelf zijn zeer positief over deze langdurige en laagdrempelige vorm van begeleiding.

Actielijn 4: Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zelfstandig te worden

Beweging: Jongeren in een kwetsbare situatie zijn goed ondersteund op weg naar zelfstandigheid als ze na hun 18e verjaardag zelfstandig kunnen zijn op vier domeinen (wonen, school en/of werk, inkomen & schulden en doorlopende zorg).

Hoe gaat het met jongeren (18-19 jaar) die (wel/niet) jeugdhulp* ontvingen op 16-17 jarige leeftijd?

1. Woonsituatie

Woonsituatie na 18de verjaardag	Ontving jeugdhulp* met verblijf	Ontving geen jeugdhulp*
Zelfstandig wonend	54%	12%
Thuiswonend	31%	87%
Institutioneel	8%	1%
Overig	7%	1%

2. Inkomen & schulden

Inkomen & Schulden (18-19 jaar)	Ontving wel jeugdhulp*	Ontving geen jeugdhulp*	Vershil
Economisch zelfstandig inkomen	16%	40%	-24%
Betalingsachterstand	3,6%	0,6%	3%
Zvw-premie			

3. Werken en/of onderwijs

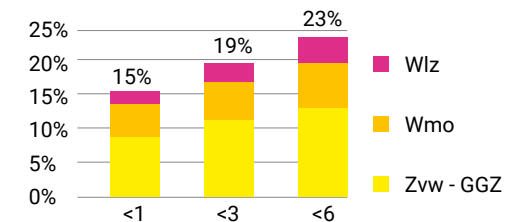

4. Aantal jongeren met verlengde jeugdhulp

	2015	2016	2017	2018
Verlengde jeugdhulp	6.590	11.500	13.035	12.910

5. Wat is de vervolgzorg (excl verlengde jeugdhulp) voor jongeren die jeugdhulp* ontvingen in laatste kwartaal voor 18de verjaardag

Voortgang sinds november 2018

- De leeftijdsgrens voor gezinshuizen wordt verruimd.
- Netwerk opgebouwd met ruim 60 gemeenten, professionals, kennisinstituten en het Rijk.
- De website www.16-27.nl, die kennisdeling ondersteunt, is vernieuwd.

Vervolgstappen tot november 2019

- Pilots leveren eerste beeld op over kansen en bedreigingen voor toekomstgericht werken.
- Onderzoek afronden naar welke informatiebehoefte jongeren zelf hebben.
- Toewerken naar landelijk beeld van gemeentebestuur op de doelgroep jongvolwassenen.

* Bron: CBS Beleidsinformatie Jeugd over 2016 (incl jeugdbescherming & jeugdreclassering), inspiratie van Big 5 van Spirit

Wat zegt deze factsheet ons?

Woonsituatie voor oud-jeugdhulp gebruikers verschilt van hun leeftijdsgenoten

De woonsituatie van jongeren die voor hun 18e jeugdhulp met verblijf hadden, verschilt sterk van die van jongeren zonder jeugdhulp. Naar verwachting stromen jongeren vanuit de jeugdhulp met verblijf door naar zelfstandig wonen. Voor 54% van de jongeren lukt dit ook. Meer duiding is nodig voor de 31% van de jongeren die na hun 18e thuiswonend is, terwijl ze voor hun 18e jeugdhulp met verblijf hadden. Als dit betekent dat 31% van de jongeren noodgedwongen terug moet naar een situatie waar ze juist van waren weggegaan, is dit niet wenselijk. In deze cijfers zitten echter ook jongeren die bijvoorbeeld in de weekenden naar een pleeggezin gaan (zij staan geregistreerd als jeugdhulp met verblijf), maar op andere momenten thuis verblijven.

Oud-jeugdhulpgebruikers zijn vaker niet economisch zelfstandig dan hun leeftijdsgenoten

16% van de jongvolwassenen die jeugdhulp ontvingen is economisch zelfstandig, vergeleken met 40% van hun leeftijdsgenoten die geen jeugdhulp ontvingen. Een groot deel van de jongeren dat zelfstandig woont heeft dus een inkomen lager dan de bijstandsnorm (€950, in 2017). Dat wil niet meteen zeggen dat er grote financiële problemen zijn, maar is wel een indicatie dat schulden en armoede op de loer liggen.

Oud-jeugdhulpgebruikers hebben bijna net zo vaak werk of scholing

Cijfers over werk en of onderwijs lijken een positief beeld te geven: oud-jeugdhulpgebruikers hebben bijna net zo vaak werk of scholing dan kinderen geen jeugdhulp hebben gehad. Op basis van de cijfers kan niet achterhaald worden om welke vorm van onderwijs het gaat. Daarom geeft dit nog geen volledig beeld. In de cijfers is o.a. een voltijd HBO opleiding opgenomen, maar ook het volgen van een geregistreerde cursus.

Voor de ervaringsdeskundigen gaven aan dat ze graag meer duiding op deze cijfers zouden zien. Wat is de reden dat bijvoorbeeld onder de jongvolwassenen met eerder jeugdzorg het percentage voltijd opleidingen laag is? Is dit het gevolg van het feit dat zij moeten werken om zelfstandig te kunnen wonen? Dit zou kunnen betekenen dat ze alleen tijd hebben om (parttime) cursussen te volgen, waardoor hun ontplooiingskansen sterk achter blijven.

Doorlopende zorg kan en moet beter

De verlengde jeugdhulp is de afgelopen jaren gestegen van 6.590 naar 12.910 (2015-2018). Als we inzoomen en één cohort (groep van 18.205 jongeren) volgen die het laatste kwartaal voor hun 18e verjaardag jeugdhulp ontvingen, dan zien we dat 55% van dit cohort verlengde jeugdhulp krijgt. Als we inzoomen op de jongeren die geen verlengde jeugdhulp ontvangen zien we dat 15% binnen één maand een vorm van vervolgzorg ontvangt en 23% binnen zes maanden. Niet iedereen van deze groep heeft een vorm van vervolgzorg nodig, maar het verschil van 8 procentpunt tussen één en zes maanden is wel interessant. Komt dit doordat deze jongeren het eerst zonder hulp wilden proberen en na een paar maanden aan de bel trokken of dat ze het papierwerk niet op tijd rond kregen en aan het wachten waren op hulp? Op dit moment kunnen we hier geen conclusies uit trekken, daarvoor is eerst meer inzicht nodig.

Disclaimer: De cijfers geven de stand weer in het jaar 2016. GGZ gegevens zijn nog niet beschikbaar over 2017 en de GGZ vervolgzorg kan daarom slechts over 2016 bepaald worden. Daarnaast is support als basis van groot belang, maar niet uit de CBS cijfers te halen.

Beschouwing

“Van de keiharde knip naar een zachte overgang”

Uiteindelijk willen we dat professionals de ruimte krijgen om jongeren zo zacht mogelijk te laten landen in de samenleving. We willen ‘van een keiharde knip naar een zachte overgang’. We hebben een gemeenschappelijk doel: in 2020 voor iedere jongere een toekomstplan waarin tijdig wordt toegewerkt naar het verlaten van de jeugdhulp en de overgang naar de zorg die nodig is.

In het veld zien we de bereidheid door bestaande wetgeving en het zorgaanbod aan te passen en op elkaar af te stemmen. Het thema Overgang naar volwassenheid leeft bij steeds meer gemeenten. Er worden stappen gemaakt dit te verankeren in toekomstige bestuurlijke afspraken.

De transformatie doen we met elkaar. Dit proces van leren en kennis delen door praktijkvoorbeelden en ervaringen te delen, zorgt voor meer verbinding tussen de partijen. Gezamenlijk zijn we op weg naar een goede afstemming en aanpak, waarin we elkaar steeds beter weten te vinden.

Actielijn 5

JEUGDIGEN BETER BESCHERMEN ALS HUN ONTWIKKELING GEVAAR LOOPT

“Een aantal maanden geleden heeft mijn vrouw gezegd dat ze van mij wil scheiden. Ik had dit totaal niet aan zien komen en nu zegt ze ook nog eens dat ik mijn dochter niet meer mag zien. Ze zegt dat ik de opvoeding over mijn dochter niet aankan. Mijn dochter van 11 jaar en is thuis best lastig, maar ik hou van haar en wil haar graag vaak zien. Ik probeer hulp te zoeken en ben om te beginnen bij een wijkteam hier in de buurt langsgedaan en vorige week ben ik bij een rechter geweest. Dat was voor de scheiding maar er werden veel vragen over mijn opvoedingsvaardigheden gesteld. Nu zijn er ook andere instanties betrokken. Ik ben het spoor even bijster, de mensen zijn allemaal best aardig, maar ik heb nog steeds geen oplossing. Ze vragen en rapporteren veel, ik vraag me af wat er precies over mij geschreven wordt. Wat gaat ons nu snel helpen? Ik wil weten waar ik hulp kan krijgen om zo snel mogelijk weer door te gaan met ons (gescheiden) leven.”

Actielijn 5: Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt

Waar zetten we op in?

We willen jeugdigen beschermen als hun ontwikkeling ernstig gevaar loopt. Professionals die betrokken zijn bij zorg of begeleiding van kinderen in ontwikkelingsbedreigende situaties moeten de middelen en bevoegdheden krijgen eerder en effectiever te kunnen handelen. Daarom zetten wij in op de volgende doelen:

- A** We korten de jeugdbeschermingsketen in. Betere samenwerking, minder overlap en gedeelde afwegingscriteria verhogen de snelheid in de keten

---

- B** Samen met de lokale teams gaan we situaties die onveilig zijn voor kinderen eerder en effectief te lijf. Wanneer jeugdhulp nodig is, komt deze snel beschikbaar

---

- C** Ouders, jongeren en kinderen kennen hun rechtspositie op het snijvlak van vrijwillig en gedwongen kader

---

- D** Ouders en kinderen betrekken we altijd bij onze beslissingen. Met het actieplan feitenonderzoek zorgen we voor goed onderbouwde besluiten

---

- E** Gemeenten en justitie organisaties werken samen om jeugdhulp ook in gedwongen kader tijdig in te zetten

---

- F** Er is altijd een jeugdbeschermer of jeugdreclasseerder beschikbaar wanneer de rechter een maatregel oplegt

---

Voortgang sinds november 2018

A

We korten de jeugdbeschermingsketen in. Betere samenwerking, minder overlap en gedeelde afwegingscriteria verhogen de snelheid in de keten

Er zijn lerende pilots voor een efficiëntere aanpak

Met als doel de jeugdbeschermingsketen efficiënter in te richten, zijn lerende pilots Jeugdbescherming opgezet. Hierin bespreken professionals hun werkwijzen in de bestaande keten. De pilots leveren input voor de ontwikkeling van een nieuwe, gezamenlijke aanpak in de jeugdbescherming waarbij meer (parallel) wordt samengewerkt om kinderen en gezinnen snel, effectief en duurzaam veiligheid te bieden. In maart j.l. is een landelijke projectleider begonnen met de begeleiding van de pilots, op zes locaties: in Amsterdam, Utrecht, West Brabant West, Food Valley, Zeeland en Rotterdam.

Vervolgstappen

De pilots 'Jeugdbescherming' zijn of gaan de komende periode starten en komen met hun eerste tussentijdse resultaten. Deze worden tijdens een inspiratiebijeenkomst gepresenteerd en gedeeld. Door het uitwisselen van de tussentijdse resultaten kunnen de pilots onderling van elkaar leren voor het vervolg. Hulpstructuren voor de pilots worden vanuit het ministerie van VenJ ingericht, zoals een plek waar men met juridische vragen terecht kan, financiële hulp en ondersteuning van een landelijke projectleider kan krijgen en de inrichting van een denktank.

B

Samen met de lokale teams gaan we situaties die onveilig zijn voor kinderen eerder en effectief te lijf. Wanneer jeugdhulp nodig is, komt deze snel beschikbaar

Veiligheid is opgenomen als een van de leidende principes

De pilots in de jeugdbeschermingsketen hebben niet alleen als doel de jeugdbeschermingsketen te verkorten, maar ook waar mogelijk te voorkomen dat jeugdbescherming nodig is. Aan deze pilots nemen lokale teams deel van de gemeenten, Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis en Gecertificeerde Instellingen. Veiligheid van het kind is een belangrijk onderdeel om te komen tot een betere toegang tot de jeugdhulp voor kinderen en gezinnen; veiligheid is een van de leidende principes binnen de wijkgerichte aanpak van actielijn 1.

C

Ouders, jongeren en kinderen kennen hun rechtspositie op het snijvlak van vrijwillig en gedwongen kader

Onderzoek naar de uitvoering van preventieve jeugdbescherming

De Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming en de Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving verrichten momenteel samen en op eigen initiatief een onderzoek uit naar de wijze waarop preventieve jeugdbescherming ('drang') uitvoering krijgt in de praktijk. Het onderzoek zal naar verwachting meer inzicht geven in wat in de praktijk wordt verstaan onder het begrip 'drang' en welke plaats kinderen/jongeren en hun ouders innemen in de besluitvorming.

Vervolgstappen

Het advies van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming en de Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving wordt in het najaar van 2019 uitgebracht. Op basis hiervan wordt nader bekeken of vanuit het Rijk aanvullend onderzoek en/of eventuele vervolgacties nodig zijn. In het najaar organiseren de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Rijk een werkconferentie over de invulling van de preventieve jeugdbescherming in de praktijk. Hierbij worden de uitkomsten van het advies van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming en de Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving meegenomen.

D

Ouders en kinderen betrekken we altijd bij onze beslissingen. Met het actieplan feitenonderzoek zorgen we voor goed onderbouwde besluiten

Inventarisatie en verbetering feitenonderzoek

Op basis van het [actieplan Verbetering Feitenonderzoek in de Jeugdbeschermingsketen](#) zijn de Gecertificeerde Instellingen, de Raad van de Kinderbescherming en Veilig Thuis begin 2019, in een eerste tranche, gezamenlijk gestart met het uitvoeren van acties, zoals in het actieplan beschreven. Onderdeel daarvan is het verkennend onderzoek naar de mogelijkheid voor gezamenlijke richtlijnen voor feitenonderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut. De voortgang wordt tussentijds door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum geëvalueerd om na te gaan of gestelde doelen worden bereikt, om zicht te krijgen op de tussentijdse resultaten en voor mogelijke directe aanpassingen en verbeteringen van het actieplan.

Vervolgstappen

De uitkomsten van de tussenevaluatie en de resultaten van het verkennend onderzoek naar richtlijnen bij feitenonderzoek zijn eind 2019 beschikbaar. De Tweede Kamer heeft een [motie van Bergkamp/van der Staaij over een verkenning naar de normering van feitenonderzoek](#) aangenomen. Naar aanleiding hiervan wordt het actieplan Verbetering Feitenonderzoek in de Jeugdbescherming verder aangescherpt.

E

Gemeenten en justitie organisaties werken samen om jeugdhulp ook in gedwongen kader tijdig in te zetten

Om gemeenten integraal te ondersteunen bij een goede inkoop is de bestaande leergangen Inkoop en Contractering van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd uitgebreid met inkoop van het gedwongen kader. Voor meer informatie over deze leergang, zie hoofdstuk Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Vervolgstappen

Er komt een factsheet voor gemeenten met een overzicht van hun verantwoordelijkheden in het kader van het jeugdstrafrecht en het adolescentenstrafrecht.

De aanpassing van het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet per 1 januari 2021 zal ook bijdragen aan de verduidelijking van die verantwoordelijkheden. De aanpassing houdt in dat de gemeente waar een jongere vóór plaatsing in een justitiële jeugdinrichting verbleef, ook na verblijf verantwoordelijk blijft voor de vrijwillige of verplichte nazorg inclusief de financiering.

F

Er is altijd een jeugdbeschermer of jeugdreclasserder beschikbaar wanneer de rechter een maatregel oplegt

Eind 2018 startte de Vereniging van Nederlandse Gemeenten met ondersteuning van met ministerie van JenV en in samenwerking met het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd een ondersteuningsprogramma waarin zij met elkaar samenwerken om de continuïteit van de jeugdbescherming te borgen.

Onderdeel van dit programma is het ontwikkelen van een 'early warning' methode die ervoor zorgt dat instelling en gemeenten al in een vroeg stadium met elkaar het gesprek aangaan om financiële problemen te voorkomen. Gemeenten worden, waar nodig, ondersteund bij de inrichting van noodzakelijke (boven)regionale samenwerking bij de inkoop van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Voor meer informatie hierover, zie hoofdstuk Jeugdhulp dichtbij het kind.

Vervolgstappen

Om de continuïteit van de jeugdbescherming en jeugdreclassering aan kinderen te borgen is het soms nodig dat de begeleiding van deze kinderen snel juridisch aan een andere gecertificeerde instelling kan worden overgedragen. Op verzoek van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten is een overdrachtsregeling in voorbereiding die het mogelijk maakt dat in deze gevallen de overdracht sneller juridisch kan worden geregeld. In de komende periode werken de verschillende partijen uit het jeugdbeschermingsdomein samen deze overdrachtsregeling verder uit.

Praktijkvoorbeeld actielijn 5

Cliëntparticipatie: delen van ervaringen GI De Jeugd- & Gezinsbeschermers

Wat gebeurt hier?

Soms zijn ouders niet bij machte hun kind een gezonde en veilige opvoeding te bieden. Als ouders vrijwillige hulp afwijzen en de ontwikkeling van kinderen gevaar loopt, kan een kinderrechter een jeugdbeschermingsmaatregel opleggen in de vorm van een onder toezichtstelling (OTS) en/of een uithuisplaatsing. Voor kinderen, ouders en hulpverleners kan een gedwongen maatregel een heftige ervaring zijn. Cliëntparticipatie draagt dan bij aan het 'samen beter worden' in de jeugdsector. De sector leert direct van ervaringen van cliënten. Bovendien leidt het delen van ervaringen tot reflectie op het handelen van professionals en organisaties. En op de ontwikkeling van beleid.

Hoe hebben ze dat geregeld?

Cliëntparticipatie wordt in diverse lagen van de jeugdsector actief toegepast. In de landelijke regiegroep 'Jeugdigen beter beschermen', waarin diverse bestuurders uit de jeugdsector participeren, zijn cliënten vertegenwoordigd. Net als op de werkvloer. Want ook in het land zetten gecertificeerde instellingen (GI's), Veilig Thuis-organisaties, de Raad voor de Kinderbescherming -

Actielijn 5: Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt

vaak met hulp van het LOC-zeggenschap in zorg of anderen - intensief in op uiteenlopende vormen van cliëntparticipatie. Zo biedt GI De Jeugd- & Gezinsbeschermers in Noord-Holland (onderdeel van Partners voor Jeugd) een Maatjesproject, waarin ervaringsdeskundige ouders een tijdje meelopen met iemand die nu in een situatie van gedwongen hulp verkeert. Er ontstaat laagdrempelig persoonlijk contact mét een luisterend oor van iemand die wéét wat er speelt. Een ander cliëntproject van GI De Jeugd- & Gezinsbeschermers is het Spiegelgesprek. Hierin discussieert een binnenring van cliënten (jongeren, ouders) met een buitenring van anderzijds betrokkenen (zorgprofessionals, cliëntenraad, gemeenteambtenaar) over een vooraf vastgesteld onderwerp, zoals een vechtscheiding, het gezinsplan of uithuisplaatsing. Terwijl de binnenring twee uur lang met elkaar praat over het gekozen onderwerp, hoort de buitenring slechts toe. In het laatste half uur bevragen binnen- en buitenring elkaar.

“ Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt ”

Wat levert het op?

Wat het Maatjesproject betreft, leert de ervaring dat laagdrempelig contact al een wereld van verschil maakt. Rustig luisteren, of wekelijks appen om te vragen hoe het gaat, neemt veel angst en negativiteit weg bij jongeren en ouders die te maken hebben met gedwongen hulp. De steun van het maatje blijkt vaak maar kort nodig. Ouders bijvoorbeeld, kunnen vrij snel daarna zelfstandig verder. Grote opbrengst van het Spiegelgesprek is dat de buitenring (zorgprofessionals, beleidsambtenaren) een spiegel wordt voorgehouden. Zij reflecteren op en leren van elkaars acties. Zowel jongeren en ouders als zorgprofessionals, zorgaanbieders en gemeenten in de provincie Noord-Holland zijn enthousiast.

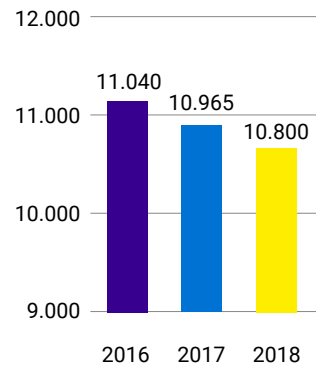

Actielijn 5: Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt

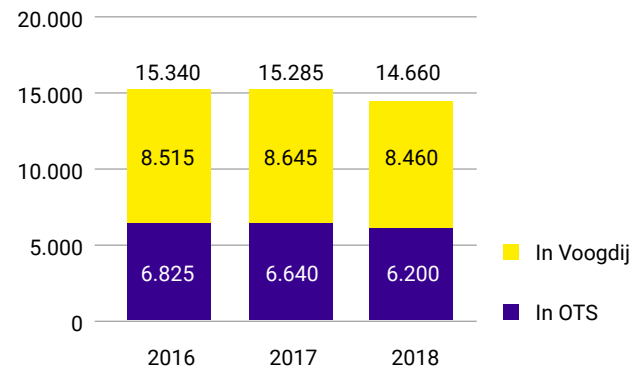
Beweging: Als jeugdigen bescherming nodig hebben bieden we die zo snel en goed mogelijk. Waar mogelijk voorkomen we dat een maatregel van jeugdbescherming nodig is. Dit alles met het doel dat ze blijvend in staat zijn om zonder jeugdbescherming verder te kunnen.

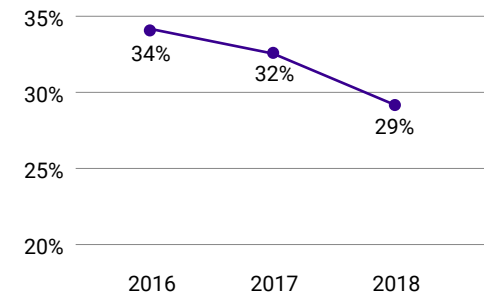
1. Instroom cliënten in de Jeugdbescherming

2. Aantal uithuisplaatsingen binnen OTS of Voogdij (peildatum 31 dec)

3. Percentage uithuisplaatsing bij OTS (peildatum 31 dec)

Voortgang sinds november 2018

- Na de planfase zijn twee pilotregio's verkorting jeugdbeschermingsketen in april gestart met de uitvoering.
- Gezamenlijke uitvoering gestart van 'Actieplan Verbetering Feitenonderzoek'.
- NJi is gestart met een verkennend onderzoek naar gezamenlijke richtlijnen voor feitenonderzoek.

Vervolgstappen tot november 2019

- Resterende vier pilotregio's verkorting jeugdbeschermingsketen starten voor de zomer.
- RSJ en RVS brengen advies uit over preventieve jeugdbescherming. Dit advies wordt meegenomen in een werkconferentie over de invulling van de preventieve jeugdbescherming in de praktijk.
- De uitkomsten van de tussenevaluatie actieplan verbetering feitenonderzoek (WODC) zijn eind 2019 beschikbaar.

* Bron: CBS beleidsinformatie Jeugd, Raad v/d Kinderbescherming

Wat zegt deze factsheet ons?

Daling van instroom in de jeugdbescherming

Na de scherpe daling in het eerste jaar van de decentralisatie is in de periode 2015-2018 sprake van relatief stabiele instroom met een lichte daling (2%) van het aantal cliënten dat is ingestroomd in de jeugdbescherming. Met de pilots in de jeugdbeschermingsketen wordt niet alleen beoogd om deze keten in te korten, maar ook - door een betere samenwerking met de lokale teams - waar mogelijk te voorkomen dat een maatregel noodzakelijk is. Daarmee zou het aantal cliënten in de jeugdbescherming verder kunnen dalen. Uitgangspunt is: voorkomen waar mogelijk, sneller ingrijpen waar nodig (veiligheid staat voorop). Dit vereist een goede afstemming in de keten.

Aantal voorlopige OTS-en stijgt harder dan aantallen reguliere OTS-en (ondertoezichtstelling)

In de periode 2016-2018 is verhoudingsgewijs sprake van een lichte toename (4%) van de instroom van het aantal voorlopige OTS-en (spoedmaatregel) in vergelijking met het aantal reguliere OTS-en. Dit kan een (negatieve) indicatie zijn voor de mate waarin partijen erin slagen om een kind dat bescherming nodig heeft tijdig te melden bij de jeugdbescherming en een spoedsituatie te voorkomen. Dit effect is echter relatief klein. Het beeld is daarnaast dat bij een (voorlopige) OTS vaker dan voorheen gepaard gaat met een spoeduisplaatsing. Spoeduisplaatsingen zijn doorgaans ingrijpende gebeurtenissen voor ouder en kind. De oorzaak van de stijging wordt nog nader onderzocht. Het verbeteren van de afstemming tussen de ketenpartners is één van de doelstellingen van de pilots Verbetering jeugdbeschermingsketen.

Lichte daling in aantal uithuisplaatsingen

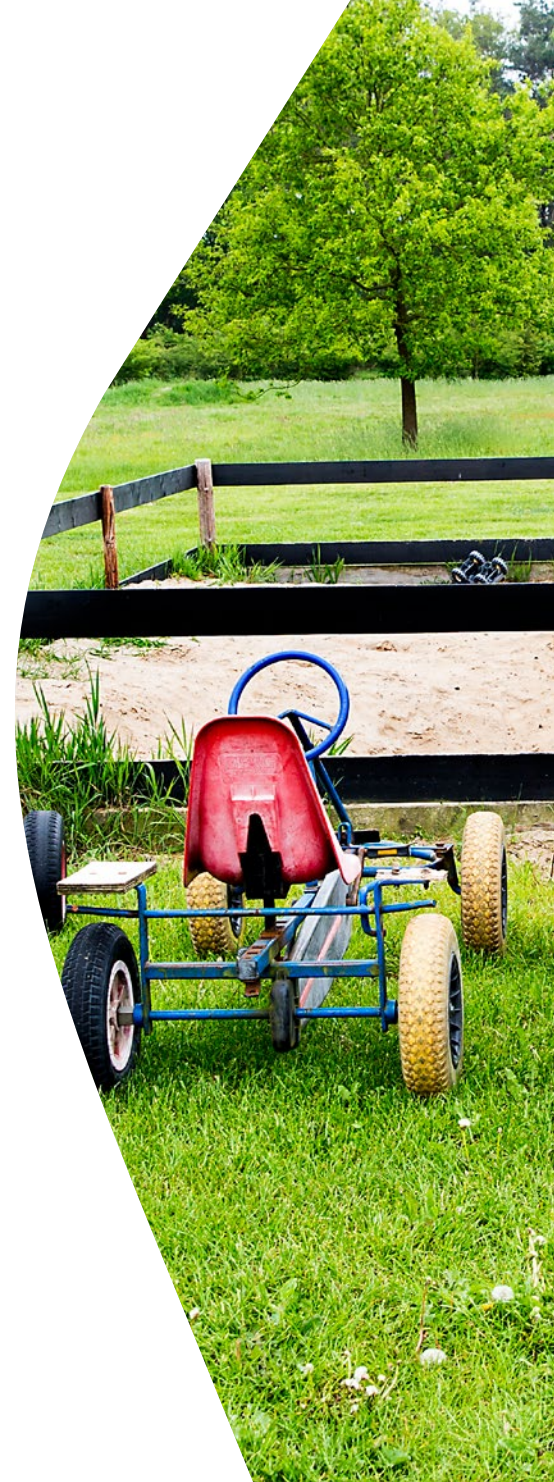
Binnen de ondertoezichtstelling is in de periode 2016-2018 een verandering zichtbaar van jeugdhulp met verblijf (uithuisplaatsing) naar jeugdhulp zonder verblijf (ambulante). Op peildatum 31 december is het percentage uithuisplaatsing gedaald van 34% naar 29%. In dezelfde periode is jeugdhulp thuis gestegen van 29% naar 37%. In het kader van actielijn 2 worden acties uitgezet om kinderen 'zo thuis mogelijk te laten opgroeien'. Het is belangrijk deze ontwikkeling in nauwe samenwerking met de jeugdbescherming vorm te geven, aangezien bijna 50% van de uithuisplaatsingen in gedwongen kader plaatsvinden.

Beschouwing

**“ Binnen de jeugdbescherming
begrijpen we elkaar steeds
beter en spreken steeds meer
één taal ”**

Binnen het werkveld voelen de betrokken partijen (ministeries, gemeenten, jeugdhulpverleners) de urgentie om bestaande werkwijzen en procedures te verbeteren, in het belang van kinderen en ouders. Er is een enorme wil en bereidheid om samen efficiënter te kunnen werken. Daarnaast is men er zich ook van bewust dat dit veranderproces tijd kost. Tegelijkertijd ervaren professionals in de jeugdbeschermingsketen hoge werkdruk om tijd en ruimte te maken voor het benodigde veranderproces (regeldruk, wachtlijsten).

Actielijn 6

INVESTEREN IN VAKMANSCHAP

“We moeten als professionals een leidende rol pakken. We moeten weg van de angst en ons niet schikken naar de huidige manier waarop het systeem is ingericht. We moeten als professionals lef hebben en niet doen wat mag, maar doen wat nodig is! En er zijn bestuurders nodig die over kennis van het werk en een visie beschikken, én die vertrouwen hebben in hun professionals.”

Actielijn 6: Investeren in vakmanschap

Waar zetten we op in?

De kwaliteit van de jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering staat of valt met de kwaliteit van de jeugdprofessionals. Investeren in het vakmanschap van jeugdprofessionals gaat door alle actielijnen heen en staat ook centraal in andere programma's (Kansrijke Start, Scheiden zonder Schade, Geweld hoort nergens thuis). Professionals werken vaak niet alleen in het jeugddomein, maar oefenen hun beroep ook uit in domeinen die vanuit andere wetten worden bekostigd. Goed opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, verminderde regeldruk en een gezonde arbeidsmarkt zijn belangrijke elementen die vakmanschap van professionals bevorderen. Daarom zetten we in op de volgende doelen:

- A Het gezamenlijk opstellen en uitvoeren van het actieplan 'Vakmanschap Jeugdprofessionals', waaronder het blijvend passend en goed op de praktijk aansluitend curriculum voor de huidige en nieuwe jeugdprofessionals
- B Het snoeien in regels en bureaucratie voor professionals
- C Het bevorderen van een gezonde arbeidsmarkt

Voortgang sinds november 2018

A

Het gezamenlijk opstellen en uitvoeren van het actieplan 'Vakmanschap Jeugdprofessionals', waaronder het blijvend passend en goed op de praktijk aansluitend curriculum voor de huidige en nieuwe jeugdprofessionals.

Er is een advies voor samenwerking en er is een samenwerkingsplatform in oprichting

De Kwartiermaker, die door de Stuurgroep Zorg voor de Jeugd is aangesteld, heeft onlangs een advies uitgebracht over hoe de samenwerking tussen veldpartijen kan worden vormgegeven om het vakmanschap te versterken.

Het vervolg van dit advies is besproken met de samenwerkende partners binnen de stuurgroep van het actieprogramma Zorg voor de Jeugd. Het leren bij professionals moet vorm krijgen dicht op de uitvoeringspraktijk. Het gaat om uitwisseling tussen lokale praktijken, tussen (jeugd)regio's, tussen wetenschap en praktijk.

Het samenwerkingsplatform zal gericht zijn op ontmoeting, uitwisseling en dialoog, van en voor het jeugdveld. Het NJI werkt, in nauwe samenwerking met de partners binnen de Stuurgroep Zorg voor de Jeugd, aan de verdere inrichting en operationalisering van het samenwerkingsplatform. Hierbij worden de professionaliseringsopgaven die volgen uit het plan 'De best passende zorg voor kwetsbare jongeren' als eerste uitgewerkt en opgepakt.

Vervolgstappen

Ook de komende tijd wordt verder gewerkt aan het versterken van vakmanschap van professionals en het creëren van een lerende omgeving. Daarnaast wordt geïnvesteerd in het ondersteunen van professionals bij het maken van beroepsethische afwegingen in de diverse velden waar men werkzaam is.

Tevens wordt ingezet op het inzichtelijk maken van de diversiteit aan professionals binnen het jeugddomein. Ook wordt aangesloten bij de activiteiten van actielijn 1 van het actieprogramma Zorg voor de Jeugd waar o.a. de basisfunctionaliteiten van de wijkteams aan de orde komen.

Vakmanschap gaat niet alleen over de professionals en diens kwaliteitsontwikkeling. Goede afspraken en een open dialoog met werkgevers en gemeenten is hierbij ook van belang. Er worden dan ook in gezamenlijkheid afspraken gemaakt tussen alle betrokken partijen om ervoor te zorgen dat er structureel meer ruimte komt voor kwaliteitsontwikkeling van professionals.

Een leerklimaat is opgezet waarin nieuwe methodieken aan de orde komen

Enthousiasme, gedrevenheid en vakkennis van de mensen op de werkvloer zijn essentieel om de beleidsmatig ingegeven plannen verder uit te werken. Passie voor het vak, kwalitatief hoogstaande kennis en het durven uitspreken wat er nodig is om hulp aan kinderen beter te maken, helpen om de gezamenlijke ambities verder te brengen.

Het afgelopen half jaar is een positieve ontwikkeling ingezet bij het opzetten van een leerklimaat voor professionals en instellingen. Er wordt veel meer en bewuster nagedacht over de verschillende typen methodieken om tot leren te komen, met elkaar en als individu. Niet één methode is hiervoor precies de goede, maar juist de combinatie van verschillende effectieve manieren.

De gezamenlijke beroepsverenigingen⁶ spelen een rol bij het informeren van de brede achterban van professionals; ook stimuleren zij de inzet van (praktijk) kennis en deelname van professionals zodat deze zelf een actieve inbreng hebben bij het versterken van het vakmanschap.

Vervolgstappen

In elke regio is straks een lerend netwerk waarin aan de hand van dialoogsessies professionals kunnen leren, reflecteren en thema's waar het schuurt kunnen agenderen. Daarnaast blijven de gezamenlijke beroepsverenigingen hun brede achterban van professionals informeren en enthousiasmeren om (praktijk) kennis van professionals in te zetten en hen actief te betrekken zodat met professionals zelf het versterken van het vakmanschap ter hand genomen wordt. Onder meer door inhoudelijke bijdragen te leveren aan de regiobijeenkomsten van de Branches Gespecialiseerde Zorg voor de Jeugd en in nauwe verbinding met het samenwerkingsplatform in oprichting.

Investeren in een passend curriculum en bij- en nascholing

Om te werken in een transformerende jeugdsector is het van belang dat de huidige en toekomstige professionals over de benodigde kennis, beroepshouding en vaardigheden beschikken. Daarom is het nodig dat zij zich permanent blijven ontwikkelen en dat ook de richting van de opleidingen en het bij- en nascholingsaanbod hierop aansluit. Beroepsverenigingen leggen de verbinding met de opleidingsinstituten en de bij- en nascholingsinstituten. Daarnaast verzorgen ze ook zelf bijeenkomsten voor hun leden over vakinhoudelijke onderwerpen en informeren ze hun leden over de maatschappelijke ontwikkelingen.

Vervolgstappen

Ook in de komende periode wordt geïnvesteerd in uitbreiding van het netwerk. De beroepsgroepen, kennisinstituten en de Branches Gespecialiseerde Zorg voor de Jeugd brengen samen in kaart welke andersoortige investeringen noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van een blijvend, passend en op de praktijk aansluitend curriculum, en voor bij- en nascholing.

Het kennisontwikkelingsprogramma 'Wat werkt voor de jeugd' (ZonMW) zet in op het vergroten, toepassen en toepasbaar maken van kennis over wat werkt in de preventie, opvoed- en jeugdhulp voor kinderen en gezinnen, gericht op het stimuleren van de psychosociale ontwikkeling van kinderen en gezinnen. Een onderdeel van het programma is het toepasbaar maken van kennis voor opleidingen, zodat (aankomend) professionals in de jeugdsector op de hoogte blijven van de nieuwste wetenschappelijke inzichten.

B

Het snoeien in regels en bureaucratie voor professionals

Op meerdere manieren wordt het terugdringen van de administratieve lasten aangepakt

Sinds de invoering van de Jeugdwet is in 2015 is de inkoop van de jeugdhulp verschoven van het Rijk en provincies naar gemeenten. Hiermee is ook de ervaren regeldruk voor professionals veranderd. In een enquête van de beroepsverenigingen onder Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) geregistreerden gaf 88% van de professionals aan dat ze in meerdere of mindere mate last hebben van vermijdbare administratieve lasten, waardoor zij minder tijd hebben voor

⁶ In willekeurige volgorde: Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP), Beroepsvereniging verzorgenden en verpleegkundigen (V&VN), Landelijke huisartsen vereniging (LHV), Jeugdartsen Nederland (AJN), Nederlandse vereniging voor kindergeneeskunde (NVK), beroepsvereniging van professionals in sociaal werk (BPSW), Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO), de beroepsvereniging voor kinder- en jongerenwerk (Bv Jong), Landelijke vereniging van vrijgevestigde psychologen & psychotherapeuten (LVVP), Federatie Vaktherapeutische Beroepen (FVB), Nederlands Instituut voor Psychologen (NIP) in afstemming met Beroepsvereniging van Cliëntondersteuners (BCMB) en P3NL

hun cliënten. De meeste regels die de administratieve lasten verhogen, volgen uit contracten met gemeenten (77%) en daarna van regelgeving vanuit het Rijk (47%).⁷

Voor de aanpak van vermijdbare regeldruk en bureaucratie zijn diverse acties in gang gezet via het actieplan (Ont)Regel de zorg. Het beleid voor het terugdringen van de vermijdbare regeldruk is geïntensiveerd door Rita Verdonk aan te stellen als speciaal adviseur om de regeldruk bij zorgaanbieders en professionals in de jeugdhulp aan te pakken. In de jeugdregio's organiseert zij 'schrapsessies' met professionals, in samenwerking met gemeenten, beroepsverenigingen, vakbonden en de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd. Op de landelijke website van (Ont)Regel de Zorg komt een specifieke pagina voor jeugd, zodat inzichtelijk wordt welke regio's actief bezig zijn met het terugdringen van vermijdbare administratieve lasten.

Rita Verdonk werkt samen met Martijn Leisink, die vanuit de Vereniging Nederlandse Gemeenten is aangesteld voor het verminderen van regeldruk bij gemeenten. Gemeenten zijn via het programma i-Sociaal Domein hun werkwijzen aan het vereenvoudigen en uniformeren, door de contracten en de financiële verantwoording te standaardiseren.

Vervolgstappen

Op 12 juni a.s. vindt in alle 42 jeugdregio's een eerste landelijke 'schrappdag' plaats. Hier worden vermijdbare regels geïnventariseerd en geprioriteerd. Tijdens een tweede 'schrappdag' in september worden de opbrengsten besproken met bestuurders van aanbieders en gemeenten, wat moet leiden tot 'snappen, dan wel schrappen en ook echt kappen'.

C

Het bevorderen van een gezonde arbeidsmarkt

Acties om de arbeidsmarkt te verbeteren

Eind december 2018 is het onderzoek naar de arbeidsmarkt in het jeugddomein naar de Tweede Kamer gestuurd. De achterliggende problematiek van de dreigende groei van het personeelstekort in de jeugdhulp is divers en hardnekkig. Blijvende aandacht en een actiegerichte aanpak in de komende jaren is daarom noodzakelijk. De opgave is dat de jeugdhulpsector aantrekkelijk blijft om in te werken, niet alleen voor de nieuwe professionals (Hoe kunnen zij worden geïnteresseerd voor het werken in de jeugdhulpsector?), maar zeker ook voor de bestaande professionals (Hoe kunnen zij worden behouden voor het werken in de sector?). Dit vergt inspanningen van alle betrokken partijen in de jeugdsector op verschillende niveaus: van individuele professionals, van werkgevers op instellingsniveau, van gemeenten als opdrachtgever en inkoper, van samenwerkende partijen op het niveau van (arbeidsmarkt)regio, van brancheorganisaties, beroepsverenigingen, vakbonden en de Vereniging Nederlandse Gemeenten op landelijk niveau en van de ministeries van JenV en VWS als stelselverantwoordelijke departementen.

In de afgelopen maanden werd tijdens een drietal werksessies - georganiseerd door het ministerie van VWS en JenV - input verzameld voor een gedegen en gedragen aanpak met verbeteracties. Daarnaast loopt een aanvullend onderzoek naar de arbeidsmarktpositie van vrijgevestigde aanbieders. Dit onderzoek wordt in de zomer van 2019 opgeleverd.

Vervolgstappen

In het najaar komt een uitwerking van deze verbeteracties tot stand in een arbeidsmarktagenda Jeugd. Verder wordt de eerste groep jeugdprofessionals dit jaar 'geschoold' om de stem van de professional te laten horen. Dat doen ze in een ambassadeursklas (uitloper van het Programma Professionalisering Jeugdhulp & Jeugdbescherming). Waar mogelijk wordt de verbinding gemaakt met (de ambassadeurs van) het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd en de activiteiten in de andere actielijnen.

⁷ Onderzoek onder SKJ geregistreerde professionals <https://www.psynip.nl/actueel/nieuws/2018/aanpak-vermijdbare-administratieve-lasten/>

Praktijkvoorbeeld actielijn 6

Ondersteuning professionals: plan Best Passende Zorg voor Kwetsbare Jongeren

Wat gebeurt hier?

Jongeren verblijven in accommodaties voor gesloten jeugdhulp als sprake is van ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen. Wat niet betekent dat zij daar altijd op hun plek zijn. Vaak hebben ze een geschiedenis van meerdere plaatsingen elders in de jeugdhulp achter de rug voordat zij in de gesloten jeugdhulp terechtkomen. De carousel van overplaatsingen is een doorn in het oog. Net als de realisatie dat langdurig verblijf in (gesloten) leefgroepen voor geen enkel kind goed is. Die overtuiging leidde tot de ambitie in het programma Zorg voor de Jeugd om kinderen zo thuis mogelijk te laten opgroeien én een plan te ontwikkelen dat professionals die dagelijks voor kwetsbare jongeren zorgen, zou ondersteunen.

Actielijn 6: Investeren in vakmanschap

Hoe hebben ze dat geregeld?

In de voorbereiding hebben de makers van het plan - naast jongeren zelf - ook twee zeer ervaren professionals, Arne Popma (kinderpsychiater, Bascule) en Peter Dijkshoorn (kinderpsychiater, Accare Friesland), uitgenodigd actief mee te denken en doen met de ontwikkeling van het plan. Vrijwel direct was het effect van 'communiceren mét in plaats van over' merkbaar. Door de korte lijnen (allemaal aan tafel) konden de beide kinderpsychiaters direct kennis en nieuwe ideeën vanuit het werkveld inbrengen. Er ontstond nieuwe energie en begrip voor elkaars standpunten. Het blikveld werd ruimer en daarmee ook de oorspronkelijke ambitie.

“Investeren in vakmanschap”

Wat levert het op?

Door (jongeren en) professionals direct en vroegtijdig te betrekken bij het ontwikkelen van beleid en de expertise van professionals van begin af aan mee te nemen in het proces, ligt er nu een realistisch plan Best Passende Zorg voor Kwetsbare Jongeren. Met praktijkgerichte handvatten voor professionals. Vanuit een aanpak die niet stoelt op 'theorie uit Den Haag', maar op de ervaring en expertise van mensen die dagelijks werken in de praktijk. Mensen die wéten wat de best passende zorg is voor kwetsbare jongeren. Met als bijkomend resultaat dat de ambitie nu verder gaat dan het verbeteren van de gesloten jeugdhulp. Het plan geeft professionals ook handvatten om plaatsingen in de gesloten jeugdhulp te voorkómen.

Actielijn 6: Investeren in vakmanschap

Beweging: Professionals werken steeds meer in een gezonde arbeidsmarkt waar ze minder last hebben van taakeisen (regel- en werkdruk) en meer ruimte is voor energiebronnen (vakmanschap, autonomie, tevredenheid) in het belang van het kind en gezin.

Taakeisen

	Jeugdzorg**		Zorg en Welzijn	
	2015	2017	2015	2017
(veel) te laag	1%	1%	1%	1%
goed	50%	37%	56%	50%
(veel) te hoog	49%	62%	43%	49%

	Jeugdzorg**		Zorg en Welzijn	
	2015	2017	2015	2017
Op zoek naar een baan	25%	18%	14%	15%

3. Vermijdbare administratieve lasten

88% Heeft in meer of mindere mate last van vermijdbare administratieve lasten.

Energiebronnen

	Jeugdzorg**		Zorg en Welzijn	
	2015	2017	2015	2017
ontplooiën	48%	60%	5%	53%
invloed op inhoud	65%	62%	67%	65%

	Jeugdzorg**		Zorg en Welzijn	
	2015	2017	2015	2017
(zeer) tevreden	63%	69%	71%	67%
deels tevreden/deels ontevreden	30%	26%	25%	29%
(zeer) ontevreden	7%	5%	4%	5%

Voortgang sinds november 2018

- Er zijn zeven schrapessies georganiseerd.
- Advies kwartiermaker is opgeleverd voor samenwerkingsplatform Vakmanschap.
- Onderzoek naar de arbeidsmarkt jeugdsector is gepubliceerd, partijen zijn aan de slag met een verbeteraanpak.

Vervolgstappen tot november 2019

- Er komt een landelijke schrapdag in de jeugdzorgregio's. De schrapessies worden voortgezet.
- Verdere inrichting samenwerkingsplatform jeugdprofessionals met alle betrokken partijen bij versterken vakmanschap.
- Verbeteraanpak arbeidsmarkt jeugdsector wordt uitgevoerd.

* Bron: Onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn en uitvraag onder SKJ-geregistreerden

Wat zegt deze factsheet ons?

Professional ervaren hogere werkdruk en veel vermijdbare administratieve lasten

De taakeisen laten een verslechtering van het beeld zien t.o.v. 2015.

Zo is de (veel te) hoge ervaren werkdruk in de voormalige sector Jeugdzorg gestegen van 49% naar 62% t.o.v. een kleinere stijging (43% naar 49%) in de hele sector Zorg & Welzijn. Dit correspondeert met de signalen uit het land; het komt ook overeen met de gegevens van de vele professionals (88%) die in het onderzoek onder ruim 4000 SKJ-geregistreerden aangaven last te hebben van vermijdbare administratieve lasten. Het cumulatieve effect van hoge ervaren regeldruk in combinatie met het aantal mensen dat op zoek is naar een baan en de wijzigingen in het inkoopbeleid van gemeenten maakt dat de professionals de werkdruk als zeer fors ervaren. Dit vraagt om investeringen in rust en ruimte voor professionals in de komende periode.

Professionals kunnen zich vaker ontplooiën en zijn vaker tevreden over hun werk

Bij de energiebronnen is de indicator voor investeren in vakmanschap ('ik kan me ontplooiën') gestegen van 48% naar 60% in de jeugdzorg t.o.v. een kleinere stijging van 52% naar 53% in de totale sector Zorg & Welzijn. Dit kan wellicht verklaard worden door de professionaliseringsbeweging in de jeugdzorg, die al in 2010 is ingezet met het programma professionalisering in de Jeugdzorg en vanaf 2015 in het [Programma Professionalisering Jeugdhulp en Jeugdbescherming \(PPJJ\)](#). Ook de investeringen in de implementatie van het werken met professionele richtlijnen [jeugdhulp](#) kan een positief effect hebben op de ervaren ruimte voor professionals om zich te ontplooiën. Verder is er een kleine daling in de indicator voor professionele autonomie ('invloed op de inhoud van het werk') van 65% naar 62% voor de jeugdzorg. Een soortgelijke ontwikkeling is zichtbaar in de hele sector Zorg & Welzijn. Dit kan samenhangen met de hoge werkdruk en de ervaren regeldruk.

Tenslotte is er een stijging van de tevredenheid bij professionals in de jeugdzorg van 63% in 2015 naar 69% in 2017. In de hele sector Zorg & Welzijn is deze tevredenheid gedaald van 71% naar 67%. Dit kan samenhangen met het grotere appèl dat gedaan wordt op het zelf maken van professionele afwegingen en dus meer zeggenschap over het eigen werk. Uit onderzoek van Prismant kwam het volgende naar voren: "Dat je iets kunt doen voor kinderen die in de knel zitten, dat is wat professionals energie geeft en het meest motiveert. Ze willen er toe doen en halen hun energie uit ieder stapje vooruit."

Disclaimer: Deze gegevens hebben betrekking op een uitvraag onder werknemers in de jeugdzorg (exclusief jeugd-GGZ en jeugd-gehandicaptenzorg) in het onderzoeksprogramma Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (AZW) uit 2017 en 2015. In de arbeidsmarktverkenning van Prismant werd duidelijk dat er momenteel geen data beschikbaar is voor de hele jeugdhulp (= jeugdzorg + jeugd-ggz + jeugdgehandicaptenzorg). Op verzoek van VWS is het CBS gevraagd om de uitkomsten van de AZW Werknemersenquête 2019 later dit jaar als maatwerk voor een aantal relevante indicatoren weer te geven voor de brede jeugdhulp. Daarnaast voert het CBS voor AZW momenteel een vooronderzoek uit naar de mogelijkheden om data uit het onderzoeksprogramma AZW te kunnen weergeven voor de brede jeugdhulp als alternatieve indeling. Dit vooronderzoek is naar verwachting in december 2019 gereed. Voor de voortgangsrapportage mei 2020 is het streven meer recente cijfers van de gehele jeugdhulpsector mee te nemen. Tenslotte wordt onderzocht of het mogelijk is om indicatoren te ontwikkelen voor het aantal openstaande vacatures, beschikbare tijd voor cliënten en aanwezigheid van professionals bij belangrijke overleggen.

Beschouwing

“ De stem van de professional wordt gehoord en draagt bij! ”

Professionals willen graag investeren in innovatie, maar de werkdruk is hoog; daarnaast zijn zij geneigd voorrang te geven aan hun beschikbaarheid voor de cliënten. Desalniettemin is het belangrijk dat professionals meedoen aan dialoogtafels en nascholing. Een positief leerklimaat wordt gestimuleerd, waarin zij zich gesteund voelen op bestuurlijk niveau (gemeenten, wethouders, rijk, werkgevers). In de praktijk blijkt dat professionals overbelast raken, mede door snelle personeelwisselingen en het tekort aan ervaren professionals.

De professionals 'van de werkvloer' zijn sinds het najaar vertegenwoordigd binnen de stuurgroep van het actieprogramma Zorg voor de Jeugd, naast de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd, het Rijk, de gemeenten en cliëntenorganisaties. Het gaat om een tiental beroepsverenigingen die het afgelopen driekwart jaar naar elkaar toe zijn gegroeid en van waaruit een gezamenlijke stem - met ieders afzonderlijke geluid en expertise - goed en constructief hoorbaar is in alle actielijnen van het programma.

De inhoud en kennis dicht naar het beleid brengen, is wat de relatie tussen behandelaar en cliënt het best zal helpen. Het programma Professionalisering Jeugdhulp & Jeugdbescherming heeft hiervoor het fundament gelegd. Deze opbrengst - zowel in samenwerking als in kennis - wordt de komende jaren gebruikt voor doorontwikkeling.

Patient included werken en innoveren heeft ertoe geleid dat we het in de zorg steeds meer echt hebben over de mensen voor wie we het doen. Professional included werken en innoveren, zal ons helpen verbeteringen door te voeren mét wie we het doen en direct aansluiten op de behandelrelatie en daarmee het kind, de jongere, het gezin waar het om gaat.

Randvoorwaarden:
**JEUGDHULP
DICHTBIJ HET KIND**

Randvoorwaarden: Jeugdhulp dichtbij het kind

Waar zetten we op in?

Voor een kind is het prettig en het meest effectief als hulp zo dicht mogelijk bij huis wordt aangeboden, liefst in zijn eigen bekende omgeving. Om jeugdhulp dichterbij de leefwereld van het kind en het gezin te brengen is het belangrijk dat de randvoorwaarden op orde zijn. Daarom zetten we in op de volgende doelen:

- A** Regionale aanpak wachtlijsten en wachttijden, inclusief de beschikbaarheid van een regionaal expertteam en regionale leertafels

---

- B** In 2018 is duidelijk welke (hoog) specialistische jeugdhulp landelijk wordt aangeboden, ingekocht en beschikbaar is

---

- C** In 2021 is weinig voorkomend hoog specialistisch intramuraal zorgaanbod gedaald, en ambulant specialistische aanbod toegenomen. Ook is de looptijd van een plaatsing gedaald

---

- D** In 2020 is sprake van professioneel (collectief) opdrachtgeven- en opdrachtnemerschap

---

- E** In 2020 geen vermijdbare administratieve lasten bij de samenwerking tussen aanbieders en gemeenten, zodat meer geld en tijd ten goede komt aan de cliënt

---

Voortgang sinds november 2018

A

Regionale aanpak wachtlijsten en wachttijden, inclusief de beschikbaarheid van een regionaal expertteam en regionale leertafels

Elke regio heeft een sociale kaart met het regionale jeugdhulpaanbod

Elke regio werkt op dit moment aan de ontwikkeling van een sociale kaart, waarop ouders, gemeenten en verwijzers kunnen zien wat het regionale jeugdhulpaanbod is. De gemeenten zorgen voor actuele informatie op de sociale kaart.

Vervolgstappen

De sociale kaart wordt verder ontwikkeld. Komende zomer inventariseert de Vereniging van Nederlandse Gemeenten bij alle 42 regio's de ontwikkelingen rondom de sociale kaart. Dit levert een overzicht van het jeugdhulpaanbod en inzicht in welke cruciale jeugdhulp nog mist.

Wachtlijsten en wachttijden worden regionaal opgepakt

Een kwetsbaar kind dat acuut jeugdhulp nodig heeft, moet altijd zo snel mogelijk worden geholpen. Als een passende plek niet meteen beschikbaar is, dan moet goede overbruggingszorg worden geboden. Het is van belang de oplossing te realiseren op het niveau waar wachtlijsten en wachttijden zich voordoen: in de regio. Informatie over wachttijden en wachtlijsten moeten dan ook regionaal worden ontsloten. Tien regio's hebben in hun transformatieplan expliciet aangegeven schadelijke wachttijden te willen terugdringen. Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd ondersteunt hen daarbij en zal werkzame elementen landelijk beschikbaar stellen.

Regionale Expertteams en met elkaar aan tafel om te leren van praktijkvoorbeelden

In de vorige voortgangsrapportage meldden we dat alle 42 expertteams voor complexe casuïstiek zijn ingericht. Zij hebben inmiddels veel casuïstiek opgelost. De 42 expertteams verkeren nog in verschillende stadia van ontwikkeling. Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd biedt ondersteuning om het leren van elkaar en het leren van casuïstiek (het abstraheren van de casus naar systeem betekenis en zorginhoudelijk leren) te versterken. Expertteams delen al in toenemende mate hun leerinzichten met elkaar en betrokken regionale partijen.

Vervolgstappen

Het leren van elkaar wordt gefaciliteerd door (boven) regionale expertteamdagen te organiseren, ook in de komende periode. In juni vindt een landelijke expertteamdag plaats om het leren van casuïstiek te versterken. Meer informatie hierover, zie hoofdstuk Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Voor 2019 ligt de focus op:

- Het ondersteunen van de relatief nieuwe expertteams bij de verdere inrichting.
- Het zorginhoudelijk leren van casuïstiek tussen professionals, zorginkoper, ouders en kinderen.
- Het leren van complexe casuïstiek om een bijdrage te leveren aan de regionale transformatie.

B

In 2018 is duidelijk welke (hoog) specialistische jeugdhulp landelijk wordt aangeboden, ingekocht en beschikbaar is.

In 2019 is er een landelijke tafel voor hoog complexe zorg die landelijk wordt ingekocht. Deze landelijke inkoop vindt vanaf 2015 plaats, en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten doet aan haar leden op 5 juni het voorstel een nieuw mandaat te krijgen voor vijf jaar (2021-2025).

C

In 2021 is weinig voorkomend hoog specialistisch intramuraal zorgaanbod gedaald, en ambulant specialistische aanbod toegenomen. Ook is de looptijd van een plaatsing gedaald

De transformatiebudgetten zijn verdeeld

Alle 42 jeugdregio's hebben vóór 1 oktober 2018 (conform de gestelde termijn) een meerjarig transformatieplan ten behoeve van het transformatiefonds opgesteld en ingediend. Eind november zijn alle 42 plannen positief beoordeeld. In de decembercirculaire 2018 is het transformatiebudget verdeeld. De regio's zijn inmiddels gestart met de uitvoering van de transformatieplannen; de transformatieplannen zijn terug te vinden op de [website van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten](#).

Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd is opgericht

Per 1 januari is het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd opgericht. Zij ondersteunt de concretisering van de transformatieplannen en de succesvolle uitvoering daarvan, door te bouwen aan een infrastructuur die kennisuitwisseling, samenwerking, innovatie en leren van elkaar faciliteert. De opgestelde ontwikkelcirkel lerend jeugdhulpstelsel staat hierbij centraal. Meer informatie, zie hoofdstuk Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Vervolgstappen

Met ondersteuning van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd gaan de 42 regio's verder met de uitvoering van de transformatieplannen.

D

In 2020 is sprake van professioneel (collectief) opdrachtgever- en opdrachtnemerschap.

Met het nieuwe Early Warning Instrument worden continuïteitsproblemen vroegtijdig gesignaleerd

Het is van belang dat dreigende continuïteitsproblemen van een aanbieder van cruciale jeugdhulp opgelost worden in de relatie opdrachtgever - opdrachtnemer. Om die relatie te versterken, heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een instrument ontwikkeld dat input levert voor het inhoudelijke periodieke gesprek tussen een accounthoudende regio met aanbieders van specialistisch veel of weinig voorkomende jeugdhulp over signalen die wijzen op risico's van continuïteit.

Aanbieders zijn verantwoordelijk voor hun bedrijfsvoering. Bij het early warning instrument is de jeugdhulpaanbieder verantwoordelijk voor het tijdig signaleren en melden van problemen die tot continuïteitsproblemen van cruciale jeugdhulp kunnen leiden. De afgelopen maanden heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten gesprekken gevoerd met accounthoudende regio's en aanbieders van jeugdhulp om hen te adviseren en ondersteunen bij de invoering en vormgeving van het instrument. De bijeenkomsten hebben tevens aandachtspunten opgeleverd die input vormen voor een evaluatie van het instrument.

In aanvulling op het instrument dat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten implementeert, ontwikkelt de Jeugdautoriteit een Early Warning Systeem genaamd 'Jeugdhulp in beeld'. Het streven is dat de resultaten en de evaluatie van het Early Warning Instrument van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten input vormen voor de (vormgeving van de) monitor 'Jeugd hulp in beeld'. Het doel van 'Jeugdhulp in beeld' is om jaarlijks ontwikkelingen in het zorglandschap en eventuele risico's op stelselniveau te signaleren en te monitoren. Naar aanleiding van specifieke risico's of ontwikkelingen in 'Jeugdhulp in beeld' kan de Jeugdautoriteit bijvoorbeeld signaleringen publiceren of nader inzoomen met themaonderzoeken. De reikwijdte, opzet en aanpak van deze monitor maakt onderdeel uit van de ontwikkelagenda van de Jeugdautoriteit.

Vervolgstappen

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten zal dit voorjaar de accounthoudende regio's en aanbieders begeleiden bij de voorbereiding van de invoering van een Early Warning Instrument. De landelijke ambassadeur 'Professionaliseren opdrachtgeverschap - opdrachtnemerschap van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd' blijft de regio's ondersteunen en zal het ondersteuningsaanbod verder ontwikkelen.

Jeugdautoriteit is operationeel

Op 1 januari 2019 is de Jeugdautoriteit van start gegaan en is de Transitieautoriteit Jeugd opgehouden te bestaan. De Jeugdautoriteit heeft momenteel vier taken:

- Borgen van de continuïteit van cruciale jeugdhulp door te bemiddelen rond de inkoop van jeugdhulp of gemeenten aan te spreken rond continuïteitsvraagstukken.
- Voorbereiden, indien aan de orde, van bestuurlijke maatregelen door de minister van VWS of de minister voor Rechtsbescherming.
- De minister van VWS adviseren over aanvragen in het kader van de subsidieregeling 'Bijzondere transitiekosten Jeugdwet'. Tot en met 31 december 2018 konden jeugdhulpaanbieders een beroep doen op deze subsidieregeling. De Transitieautoriteit Jeugd adviseerde de minister van VWS hierover. De Jeugdautoriteit rondt de nog lopende aanvragen en herzieningsverzoeken af.
- Signaleren en monitoren van financiële ontwikkelingen rond het Zorglandschap Jeugdhulp. De minister van VWS en de minister voor Rechtsbescherming kunnen de Jeugdautoriteit inroepen om onderzoek te doen naar vraagstukken rond het Zorglandschap Jeugdhulp.

Resultaten

Sinds de oprichting per 1 januari 2019 heeft de Jeugdautoriteit de volgende resultaten gerealiseerd:

- Bestuurlijke afspraak op 10 april jl. tussen de minister van VWS, de minister voor Rechtsbescherming en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten om voor de zomer een ontwikkelagenda voor de jeugdautoriteit op te stellen.
- Installatie van het periodiek afstemmingsoverleg Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd - Jeugdautoriteit over casussen op de bestuurlijk afgesproken escalatieladder. Er zijn zes casussen doorverwezen, dan wel afgeschaald naar het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.
- Lopende beoordelingen ten behoeve van advisering inzake de subsidieregeling 'Bijzondere transitiekosten Jeugdwet':
  - vijf aanvragen voor liquiditeitssteun;
  - drie aanvragen voor financiële bijdragen voor frictiekosten;
  - een bezwaarschrift inzake de afwijzing van een subsidieaanvraag van een jeugdhulpaanbieder;
  - correctie van een eerdere subsidietoekenning;
- Bemiddeling tussen gemeenten en aanbieders over:
  - liquiditeitsproblemen gecombineerd met fusie (NB: deze casus loopt nog);
  - te lage LTA-tarieven. De Jeugdautoriteit heeft een advies uitgebracht aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het geschil is beslecht;
- Monitoren van jeugdhulpaanbieders, waaronder:
  - de ontwikkeling van toekomstscenario's door een jeugdhulpaanbieder en afstemming met betrokken gemeenten.

Vervolgstappen

De Jeugdautoriteit stelt een Ontwikkelagenda Jeugdautoriteit op, die in de loop van 2019 uitgevoerd en ingevuld wordt. Het doel van de Ontwikkelagenda Jeugdautoriteit is om het doel en de taken van de Jeugdautoriteit verder vorm te geven en instrumenten te ontwikkelen, zoals een monitor, een financieel vangnet en een overzicht van saneringsmaatregelen.

Met de gemeenten is afgesproken om 20 miljoen euro uit de extra beschikbare middelen voor gemeenten te positioneren bij de Jeugdautoriteit. Dit bedrag is bedoeld om als de zorg continuïteit in gevaar komt de mogelijkheid te hebben om tijdelijke liquiditeitssteun toe te kennen. De middelen kunnen na advies van de Jeugdautoriteit en akkoord van gemeenten worden ingezet. De ervaringen en aanbevelingen van de Transitieautoriteit Jeugd vormen samen met de korte ervaring van de Jeugdautoriteit een belangrijke aanleiding voor de Ontwikkelagenda Jeugdautoriteit. De evaluatie van de Transitie Autoriteit Jeugd die dit jaar wordt afgerond, vormt input voor de Ontwikkelagenda Jeugdautoriteit.

Geschillencommissie is opgericht

Sinds 1 januari 2019 is de Geschillencommissie operationeel. Deze commissie is opgezet en ingericht door de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd en functioneert op basis van zelfregulering. Vooral nog richt de Geschillencommissie zich op twee typen geschillen. Ten eerste: geschillen tussen gemeenten over welke gemeente verantwoordelijk is voor financiering van jeugdhulp conform het woonplaatsbeginsel. Ten tweede: geschillen tussen een gemeente en een aanbieder over een gesloten contract, bijvoorbeeld over het tarief.

De gezamenlijke inkoop geeft een garantie voor specialistische voorzieningen

Gezamenlijke inkoop door gemeenten is een antwoord op de zorgen dat specialistische voorzieningen door beslissingen van individuele gemeenten niet meer worden ingekocht en daarmee onder druk komen te staan.

Ondersteuningsprogramma rond inkoop sociaal domein gestart

In een bestuurlijk overleg met gemeenten en aanbieders is besloten een ondersteuningsprogramma rond inkoop in het sociaal domein te starten voor gemeenten en aanbieders. Met als doel de transformatie naar goede zorg en ondersteuning voor cliënten verder te verbeteren door het aanbestedingsproces aan te pakken.

Kennis en informatie beschikbaar stellen is een van de pijlers van het programma. Om dit te bewerkstelligen is de afgelopen maanden gewerkt aan het ontwikkelen van een digitale vindplaats www.inkoop sociaal domein.nl. Op deze website is veel informatie te vinden over inkoop en aanbesteden in het sociaal domein. De vindplaats is op 15 mei j.l. door minister de Jonge (VWS) gelanceerd. Ondersteunend aan de vindplaats wordt een helpdesk ingericht. Het programmateam werkt momenteel de opdracht voor het opzetten van deze helpdesk verder uit.

Naast het beschikbaar stellen van informatie, is opleiden een belangrijk element van het programma. Afgelopen mei vonden de kennis- en praktijkdagen plaats in de Jaarbeurs Utrecht. Via een aanbod van veertig verschillende workshops kregen de vierhonderd aanwezigen een inzicht in hoe gemeenten samen met zorg- en Wmo aanbieders inkopen in het sociaal domein.

Vervolgstappen

Focusgroepen uit gemeenten en aanbieders hebben aangegeven wat ze nu en in de toekomst nodig hebben. Op basis van deze inventarisatie worden verdiepende modules ontwikkeld. Op dit moment ontwikkelt het programma, in samenwerking met het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd, een basisplus curriculum voor gemeenten met verdiepende informatie op het gebied van inkoop en aanbesteden. Er is een start gemaakt met het vormgeven, faciliteren en uitvoeren

van de pilot Delta Reviews (een Delta Review is een methode waarbij project- en programmamanagers van de Rijksoverheid hun kennis en ervaring inzetten om collega's te helpen hun projecten of programma's nog succesvoller uit te voeren).

Kennis en ervaring van het inkoop en aanbesteden in het sociaal domein wordt via deze Delta Reviews ingezet als een continue leeractiviteit. In 2019 worden tien reviews uitgevoerd in gemeenten op het vlak van sociaal domein. Dit als basis voor het starten van een leernetwerk. De deltareview is vergelijkbaar met een Gateway review (een collegiale, vertrouwelijke toetsing van een programma(start), project of organisatie op verzoek van een bestuurlijk verantwoordelijke).

Goede zorg en ondersteuning door betere samenwerking tussen gemeenten en aanbieders

In afstemming met de directies Jeugd en Maatschappelijke Ondersteuning van het ministerie van VWS is door het regioteam van het programma Inkoop en Aanbesteden Sociaal Domein een opzet gemaakt voor de regioessies 2019, waarin inkoop en aanbesteding centraal staan. In de gemeenten Eindhoven, Zoetermeer, Zaanstad en Hollandse Kroon zijn inmiddels bijeenkomsten georganiseerd.

Vervolgstappen

Vorbereidingen vinden plaats voor bijeenkomsten in Oost-Groningen, regio 'Foodvalley' (gemeente Veenendaal eo.) en Lelystad. De bijeenkomsten worden samen met gemeenten georganiseerd en sluiten waar mogelijk aan bij reeds geplande bijeenkomsten. De vraag vanuit een gemeente is leidend bij de opzet van de bijeenkomsten.

De handreikingen 'Dialoog' en 'Kwaliteit' zijn bijna klaar en zijn na afronding te vinden op www.inkoopsofiaaldomein.nl. De handreiking Dialoog beschrijft de verschillende fases van het inkoopproces en biedt handvatten voor het voeren van een dialoog tijdens dit proces.

De handreiking Kwaliteit geeft inzicht in wat er nodig is om kwaliteit en resultaat te kunnen definiëren en biedt handvatten om bij aanbesteden meer focus te leggen op kwaliteit en inhoud in plaats van prijs en procedure. In het verlengde hiervan komen er workshops die ingezet kunnen worden bij regiobijeenkomsten. In april j.l. was er een eerste bijeenkomst voor de werkgroep Verminderen van administratieve lasten. Vanuit de praktijk wordt een lijst met aangrijpingspunten opgesteld zodat de werkgroep van start kan gaan. Waar mogelijk vindt afstemming en samenwerking plaats met het ketenbureau i-Sociaal Domein, waar ook gewerkt wordt aan modelovereenkomsten t.a.v. i-standaarden.

E

In 2020 geen vermijdbare administratieve lasten bij de samenwerking tussen aanbieders en gemeenten, zodat meer geld en tijd ten goede komt aan de cliënt

Het wetsvoorstel over vermindering uitvoeringslasten is aangenomen

Door de administratieve afhandeling van jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning te standaardiseren, zullen de vermijdbare administratieve lasten in het sociaal domein worden beperkt. In december 2018 is door de Tweede Kamer het wetsvoorstel Wijziging van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Zorgverzekeringswet in verband met het handhaven van de mogelijkheid om gemeenten in uitzonderingsgevallen tot samenwerking

te verplichten en in verband met het verminderen van uitvoeringslasten aangenomen. In januari 2019 is het wetsvoorstel aangenomen door de Eerste Kamer.

Vervolgstappen

Het beleid voor vermindering vermijdbare administratieve lastendruk is geïntensiveerd door de aanstelling van Rita Verdonk als bijzonder adviseur vermindering vermijdbare administratieve lastendruk bij professionals. Zij zal samenwerken met Martijn Leisink die vanuit de Vereniging Nederlandse Gemeenten is aangesteld en zich vooral richt op gemeenten. Meer informatie hierover in hoofdstuk over actielijn 6: Investeren in vakmanschap.

Randvoorwaardelijk

Aanpak wachtlijsten: lancering Beschikbaar- heidswijzer (app)

Wat gebeurt hier?

Wanneer ouders voor hun kind via huisarts, wijkteam of gecertificeerde instelling (GI) een verwijzing krijgen, gaan zij samen op zoek naar de juiste hulp. Kwaliteit en beschikbaarheid zijn criteria waarop dan bijvoorbeeld wordt gezocht. En juist die criteria zijn voor verwijzers niet altijd voldoende inzichtelijk; wat het lastig maakt om de best passende aanbieder te vinden en te checken waar plek is. Vier samenwerkende regio's - Eemland, Lekstroom, Utrecht-West en Zuidoost-Utrecht - hebben onlangs een manier gevonden om inzicht te krijgen in de beschikbaarheid van jeugdhulp in de regio. Daarmee helpen ze verwijzers, ouders en hun kinderen in hun zoektocht naar jeugdhulp en behoeden ze hen voor onnodige wachtlijsten.

Hoe hebben ze dat geregeld?

De vier genoemde regio's hebben speciaal voor verwijzers in de jeugdhulp - zoals huisartsen, lokale (wijk)teams en gecertificeerde instellingen (GI's) - een app ontwikkeld: de Beschikbaarheidswijzer. Deze nieuwe app toont in één oogopslag de wachttijden ofwel beschikbaarheid van jeugdhulp in de deelnemende regio's. Circa 440 zorgaanbieders zijn nu gevraagd de app te vullen met informatie. Na 15 juni 2019 start de uitrol naar de verwijzers. De Beschikbaarheidswijzer wordt gefaseerd verder uitgerold en blijft in ontwikkeling.

“Jeugdhulp dichtbij het kind”

Wat levert het op?

Sinds de introductie van de app doen al 23 gemeenten mee, diverse regio's hebben belangstelling getoond. Gooi en Vechtstreek en de regio Alkmaar (totaal 15 gemeenten) hebben onlangs nog getekend voor deelname. De eerste reacties, onder andere van belangenorganisatie MIND, zijn positief: “Deze app maakt, mits zorgaanbieders hun gegevens aanleveren, in elk geval in één oogopslag transparant waar jeugdigen zo snel mogelijk terecht kunnen. Transparantie van kwaliteitsgegevens, zoals wachttijden, is in de zorg een groot goed. Dit kan ervoor zorgen dat een deel van de hulpzoekers sneller de hulp krijgt waaraan behoefte is.”

Randvoorwaarden: Jeugdhulp dichtbij het kind

Doel: De jeugdhulp kan dichterbij het kind en gezin worden georganiseerd als de randvoorwaarden van het stelsel op orde zijn.

Belangrijkste voortgang sinds november 2018

Governance

De volgende organisaties zijn per 1 januari opgericht:

- Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ)
- Jeugdautoriteit
- Geschillencommissie VNG-BGZJ

Financiën en inkoop

- Alle transformatieplannen zijn goedgekeurd en eerste € 36 miljoen voor 2018 zijn uitgekeerd.
- 7 jeugdregio's hebben de leergang inkoop succesvol afgerond.

Wetgeving

Wetsvoorstel Wijziging van de Jeugdwet (...) in verband met het handhaven van de mogelijkheid om gemeenten in uitzonderingsgevallen tot samenwerking te verplichten en in verband met het verminderen van uitvoeringslasten (34857) is in de Tweede Kamer (dec 2018) en Eerste Kamer (22 jan 2019) aangenomen.

Belangrijkste vervolgstappen tot november 2019

- Inventarisatie bij gemeenten over sociale kaart wordt opgeleverd
- OZJ gaat tien regio's ondersteunen bij de diepteanalyses t.a.v. hun wachttijden en ontwikkelen daaruit een aanpak. De werkende elementen worden daarna landelijk verspreid.
- Een landelijk eenduidig profiel van wat je minimaal kan verwachten van een expertteam wordt opgeleverd.
- In 2019 is er een landelijke tafel voor hoog complexe zorg die landelijk wordt ingekocht.

Beschouwing

“Randvoorwaarden verder verbeterd om het stelsel nog beter te laten functioneren”

In de afgelopen periode zijn er organisatorisch veel slagen gemaakt: er is een Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd ingericht die regionaal de transformatie ondersteunt; de Jeugdautoriteit en Geschillencommissie zijn van start gegaan; de transformatieplannen zijn in uitvoering en er zijn wettelijke afspraken om vermijdbare administratieve lasten terug te dringen. Kortom, de randvoorwaarden om het stelsel beter te laten functioneren zijn verder verbeterd.

Programmaorganisatie
**ONDERSTEUNINGS-
TEAM ZORG VOOR
DE JEUGD**

Programmaorganisatie

Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd

Waar zetten we op in?

Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd is ingericht om kennisuitwisseling, samenwerking en innovatie in jeugdregio's te ondersteunen en lokale, regionale en landelijke doelstellingen uit het actieprogramma Zorg voor de Jeugd met elkaar in samenhang verder te brengen. Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd heeft de ambitie om netwerken op te zetten die onderdeel zijn van een duurzaam lerend jeugdstelsel, ook nadat het tijdelijke ondersteuningsprogramma afloopt.

Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd heeft meerdere functies:

- Bemiddelen bij escalerende casuïstiek (zowel casuïstiek van jeugdigen en gezinnen, als casuïstiek tussen gemeenten en/of aanbieders)
- Signaleren richting stuurgroep en andere betrokken partijen wanneer van deze partijen actie is vereist om impasses te doorbreken
- Ontwikkelen ten behoeve van transformatieplannen en een lerend jeugdstelsel
- Stimuleren en versnellen van de transformatiebeweging

Voortgang sinds november 2018

Het Ondersteuningsteam Zorglandschap is per 1 januari j.l. omgebouwd tot het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd met een looptijd van drie jaar. De werkwijze is door de stuurgroep bekrachtigd en er is geconcretiseerd wat het team komend jaar gaat doen. Er is gewerkt aan vijf opgaven om het team operationeel te krijgen:

- Versterking van het regionetwerk Zorg voor de Jeugd
- Alle jeugdregio's nemen met hun transformatieplan deel aan ontwikkelcirkels
- Ontwikkelaars zijn gestart om op de belangrijkste thema's stappen te zetten
- Er zijn vier ambassadeurs actief voor 'de basis op orde'
- Het coördinatieteam is compleet

Versterking van het regionetwerk Zorg voor de Jeugd

Het landelijk dekkend netwerk van regio-ambassadeurs bestaat uit gemeentebtenaren, zorgprofessionals en cliëntvertegenwoordigers die gemiddeld een dag per week beschikbaar zijn voor het ondersteuningsteam. De regio-ambassadeurs zijn de eerste aanspreekpunten voor de regio's. Door te werken met meerdere jeugdregio's per regio-ambassadeur wordt ingezet op bovenregionaal leren van elkaar. De regio-ambassadeur is het eerste aanspreekpunt voor de jeugdregio's voor de doelen uit het actieprogramma Zorg voor de Jeugd; daarnaast werken zij aan een lerend netwerk binnen en tussen jeugdregio's en zijn ook beschikbaar voor bemiddeling.

Alle jeugdregio's nemen deel aan ontwikkelcirkels

In november 2018 heeft iedere jeugdregio een transformatieplan ingediend en zijn transformatie-initiatieven gestart of geïntensiveerd. De transformatieplannen zijn onderdeel van het actieprogramma Zorg voor de Jeugd. Regio's zijn eigenaar van het transformatieplan, het ontwikkelteam van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd biedt expertise, kennis en procesvaardigheden om tot

een lerende infrastructuur te komen. Deze lerende netwerken worden georganiseerd in zogeheten ontwikkelcirkels.

Het zwaartepunt van de ondersteuning ligt in:

- Het ondersteunen van regionale transformatietrajecten op specifieke thema's die op de ondersteuningsagenda staan
- Een impuls geven aan de (regionale) initiatieven die er zijn binnen regio's
- Indien nodig nieuwe initiatieven starten

Verbinding en leren - binnen en tussen regio's - staat daarbij centraal. Het belang van gezamenlijk leren wordt door het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd uitgedragen bij elke regionale partij. Immers, als partijen in een gedecentraliseerd stelsel niet van elkaar leren, dan zorgt dat voor een onhoudbaar duur stelsel. Het succes van een gedecentraliseerd jeugdstelsel wordt onder andere bepaald door het lerende vermogen van partijen die lokaal en regionaal verantwoordelijkheid dragen. Daarbij past een onderzoekende houding van alle betrokken partijen waarbij iedere inhoudelijke en institutionele oplossing als incompleet, maar corrigeerbaar, wordt behandeld.

Ontwikkelaars zijn gestart om op belangrijkste thema's stappen te zetten

Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd heeft op basis van de transformatieplannen van alle 42 jeugdregio's een ontwikkelagenda opgesteld met de 10 meest voorkomende thema's:

1. Versterken van het pedagogische leefklimaat in wijken en op school (preventie)
2. Versterken van informele netwerken en basisvoorwaarden rond kind en gezin (o.a. inkomen, huisvesting, gezondheid)
3. Verbeteren van vroegsignalering en triage: specialistische kennis in de wijk, ook bij onveiligheid

4. Passende hulp ontwikkelen en bieden: hulp in de leefwereld van het kind, ook bij onveiligheid
5. Ondersteunen kwetsbare jongeren op weg naar jongvolwassenheid
6. Voorkomen uithuisplaatsingen door versterking van gezinnen en hun omgeving
7. Versterken van kleinschalige, gezinsgerichte voorzieningen
8. Verminderen overplaatsingen i.s.m. expertteams
9. Minder gesloten plaatsingen i.c.m. toewerken naar 0 separaties
10. Ontrafelen en oplossen van schadelijke wachtlijden

Zeven ontwikkelaars zijn aangesteld om de zorginhoudelijke transformatie te bevorderen en te stimuleren dat regio's concrete resultaten boeken op de thema's uit de 42 transformatieplannen. Jeugdregio's gaan in de periode 2019-2021 samen met de ontwikkelaars aan de slag in ontwikkelcirkels. Deze ontwikkelcirkels zijn gebaseerd op de tien thema's van de ontwikkelagenda.

De ontwikkelaars zullen zowel belemmerende als bevorderende factoren voor de transformatie van jeugdhulp ophalen bij jeugdregio's en praktijkvoorbeelden beschikbaar stellen voor de rest van de jeugdregio's. De jeugdregio's en ontwikkelaars komen tot overdraagbare werkwijzen waar andere jeugdregio's zich in verder kunnen ontwikkelen. Regio's doen per jaar actief mee aan minimaal 1 ontwikkelcirkel en ontsluiten hun leerinzichten middels deelsessies van de J42, regiobijeenkomsten van de branches, sessies van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (bijv. OZJ Summerschool) of andere regionale bijeenkomsten en middels het gezamenlijke online platform Zorg voor de Jeugd.

Er zijn vier ambassadeurs actief voor 'de basis op orde'

Voor elke organisatie geldt dezelfde voorwaarde om goed te kunnen functioneren: de 'basis moet op orde zijn'. Transformatie wordt vaak opgevat als een zoektocht naar nieuwe inhoudelijke zorg of hulpverlening,

maar de transformatie van de jeugdhulp heeft ook een belangrijke institutionele component. Hoe organiseren we jeugdhulp? Hoe verbinden we de verschillende schakels? Hoe leren we van complexe casuïstiek? De 'basis op orde' krijgen, vraagt naast een inhoudelijke transformatie, ook om een institutionele transformatie van de jeugdhulp. Dit is geen randvoorwaarde, maar een belangrijke component.

Om tot een systematische verdieping te komen die leidt tot de gewenste transformatie van instituties (gemeenten, aanbieders, kennis- en opleidingsinstituten) werkt het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd aan vier veranderopgaven:

- Ontwikkelen van een lerend jeugdstelsel
- Professionaliseren opdrachtgever- en opdrachtnemerschap
- Versterken van wijkgericht werken met de leefwereld als vertrekpunt
- Oppakken en leren van complexe casuïstiek

Voor elke opgave is een ambassadeur aangesteld die zich hard maakt voor de gewenste verandering en landelijk ondersteuningsaanbod ontwikkelt voor de 42 jeugdregio's. Per veranderopgave wordt hieronder aangegeven wat de inspanningen en resultaten zijn sinds de opbouw van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Ontwikkelen van een lerend jeugdstelsel

Om het lerend jeugdstelsel te bevorderen zijn de 42 transformatieplannen in een lerende omgeving geplaatst. De ontwikkelaars van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd bevorderen samen met jeugdregio's, kennisinstituten, wetenschappers en opleidingsinstituten de zorginhoudelijke transformatie en stimuleren dat regio's concrete resultaten boeken op de thema's en dat regionale partijen van elkaar leren in een ontwikkelcirkel.

Er wordt gewerkt op basis van de stappen uit het visiedocument zoals in 2017 ontwikkeld door de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd.⁸ De landelijk ambassadeur draagt het werken met deze ontwikkelcirkel uit en laat zien hoe men deze toepast bij concrete vraagstukken uit de jeugdhulppraktijk. Alle regio's hebben zich ingeschreven voor een of meer ontwikkelcirkels. Momenteel worden de projectplannen per thema samen met de jeugdregio's uitgewerkt.

Vervolgstappen

In 2019 gaan de ontwikkelcirkels met enkele jeugdregio's de diepte in om bouwstenen te ontwikkelen voor succesvolle transformatie. Deze worden in 2020 breder gedeeld met andere jeugdregio's, zodat in 2021 alle jeugdregio's verbetering laten zien op deze thema's.

Professionalisering opdrachtgever- en opdrachtnemerschap

Professioneel opdrachtgever- en opdrachtnemerschap door gemeenten en aanbieders is essentieel om te komen tot passende zorg voor jeugdigen, gegeven de budgettaire kaders. Een zorgvuldig inkooptraject gericht op samenwerking is daar onderdeel van. Aan de hand van een handreiking met zeven goede gewoonten voor inkoop van jeugdhulp, biedt het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd leergangen Inkoop en Contractering aan. In deze leergangen doorlopen jeugdregio's een aantal stappen om tot een gedragen inkoopstrategie te komen. Op dit moment heeft bijna een kwart (10 van de 42 regio's) de leergang gevolgd en zijn de volgende tien regio's gestart.

Vervolgstappen

Voor de komende periode wordt verder gegaan met de Leergang Inkoop en Contractering. Nu de eerste tien regio's dit programma succesvol hebben afgerond, zijn tien nieuwe regio's gestart.

Ook staat de ontwikkeling van een spoedcursus: Zeven goede gewoonten gepland. De insteek is dat deze cursus in de toekomst standaard in het curriculum van inkoopopleidingen wordt aangeboden.

Versterken van wijkgericht werken met de leefwereld als vertrekpunt

In Nederland zijn zo'n 1100 lokale teams werkzaam. Samen met partijen die staan voor de principes van het wijkgericht werken (o.a. de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, cliëntenorganisaties, het ministerie van VWS, Nederlands Jeugdinstituut en de Associatie Wijkteams), verkent het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd lokaal, regionaal en landelijk vragen zoals: Wat betekent 'toegang'? Wat betekent het werken in de wijk? Wat is kwaliteit en wat zijn de kwaliteitseisen? Wanneer zijn we tevreden over de kwaliteit? Hoe toetsen, of liever gezegd, hoe weten we of het dan ook beter gaat? Hoe zorgen we voor meer eenheid in de regio? Wie spelen daarin een rol en welke thema's moeten we adresseren om de doelen van de jeugdwet dichterbij te brengen? Om het gesprek hierover te kunnen voeren stelden de betrokken partijen en het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd een dialoogstuk 'Wijkgericht werken met jeugd' op. Voor meer informatie hierover, [zie hoofdstuk actielijn 1: Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen.](#)

Vervolgstappen

De intentie is de dialoog, en dus ook het dialoogstuk, in de toekomst verder te verbreden. De ambassadeur Wijkgericht werken van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd blijft hierbij een ondersteunende en bemiddelende rol spelen. Bijvoorbeeld door ontwikkelde handreikingen, do's en don'ts en inzichten over wijkgericht werken breed te verspreiden.

⁸ Zie: <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/zorglandschap-jeugdhulp/publicaties/visiedocument-passende-zorg-en-behandeling-voor-jeugdigen>

Oppakken en leren van complexe casuïstiek

Het grootste deel van de Nederlandse jeugd groeit gezond en gelukkig op, maar er is een kleine groep jeugdigen die kampt met complexe problematiek die vraagt om een maatwerk aanpak. Voor het oppakken en leren van complexe casuïstiek worden twee sporen bewandeld: individuele casusbemiddeling en doorontwikkeling van expertteams.

Individuele casusbemiddeling

Sinds september 2017 bemiddelt een landelijk ambassadeur actief in complexe casuïstiek die landelijk wordt geëscaleerd. Deze casuïstiek wordt aangedragen door onder meer ouders/verzorgers, regio- ambassadeurs, professionals/ aanbieders en het ministerie van VWS. Tot 1 januari 2019 heeft deze bemiddeling al in meer dan 100 gevallen plaatsgevonden en tot een passende oplossing geleid voor cliënt en gezin. Vanaf 2019 is hiervoor een extra ambassadeur bij het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd aangesteld.

Sinds eind 2018 wordt bemiddeling in casuïstiek ook vastgelegd. Het doel hiervan is tweeledig: enerzijds een casus kunnen volgen en zien tot welk resultaat de bemiddeling leidt, anderzijds om van de casuïstiek systematisch te kunnen leren.

Vervolgstappen

Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd gaat de lessen die voortkomen uit de casussen systematisch delen binnen het jeugdstelsel. Dit wordt in de komende periode verder vormgegeven. Recent is door het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd een 'data miner' aangesteld die alle casussen in een database invoert conform AVG-wetgeving.

Doorontwikkeling van expertteams

In iedere regio is er een (boven)regionaal expertteam⁹ beschikbaar dat ingeschakeld kan worden om een oplossing te vinden voor complexe casuïstiek. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd heeft in 2018 vijf van de 42 expertteams

bezoekt en op basis daarvan een aantal bevindingen vastgelegd in een [factsheet 'De regionale expertteams voor jeugdigen: Nog stappen te zetten'](#). Daaruit blijkt dat de expertteams van toegevoegde waarde zijn voor ouders en kind, omdat ze multidisciplinair naar de problematiek kijken en slagvaardig zijn door korte lijnen en snelle besluitvorming. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd signaleerde ook enkele aandachtspunten met Betrekking tot de diversiteit van expertteams en hun scope die nu nog minder gericht is op het mee aanjagen van de transformatie. Ook vraagstukken rondom wachttijden en het passender maken van hulpaanbod vragen aandacht.

Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd zet zich in om dit landelijk netwerk van de 42 regionale expertteams te versterken en het leren van elkaar te bevorderen. Om onderlinge kennisuitwisseling te laten plaatsvinden, zijn expertteamdagen georganiseerd en wordt momenteel geïnventariseerd wat de leervragen van expertteams zijn en hoe het Ondersteuningsteam hierin kan ondersteunen.

Vervolgstappen

In de komende periode worden wederom expertteamdagen georganiseerd, worden expertteams met elkaar in contact gebracht en wordt een scholingsaanbod georganiseerd op basis van de leervragen uit de regio's.

Het coördinatieteam is compleet

Het coördinatieteam heeft als doel te komen tot een functionerend Ondersteuningsteam om zo bij te dragen aan de doelen van het actieprogramma Zorg voor de Jeugd. De coördinatie, communicatie, organisatie en verbinding tussen lokale, regionale en landelijke partijen en de verschillende onderdelen van het Ondersteuningsteam zelf zijn belegd bij het coördinatieteam. Het coördinatieteam is per 1 mei 2019 volledig ingericht om de opdracht uit te voeren.

⁹ De contactgegevens van de expertteams zijn te vinden op <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/zorglandschap-jeugdhulp/coördinatoren-expertteams-jeugd>

Beschouwing

“ Flinke stap gemaakt in de constructieve verbinding tussen de partijen ”

Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd slaagt er in een platform te zijn waarbij samenwerking tot stand komt voor complexe vraagstukken. Er wordt gewerkt vanuit partnerschap en co-creatie, waarbij ruimte is voor dialoog en met respect voor verschillende zienswijzen. Vanuit een hands-on aanpak wordt samen gezocht naar wat werkt en hoe we daarvan kunnen leren. Naast de betrokken partijen in de stuurgroep, wordt er intensief samengewerkt met de kennisinstellingen voor jeugd.

Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd werkt niet alleen aan de oplossingen voor de toekomst, maar is ook actief voor jeugdigen, gezinnen en professionals die nu hulp nodig hebben. Via de bemiddeling van regio-ambassadeurs, ontwikkelaars en landelijk ambassadeurs wordt er naar oplossingen gezocht voor diegenen die dit het hardst nodig hebben. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met regionale expertteams en diverse cliëntenorganisaties.

Het werken op basis van de BGZJ-ontwikkelcirkel wordt steeds breder herkend en toegepast door partijen in de jeugdregio's als model om tot duurzame ontwikkeling te komen. We zien dat gemeenten steeds beter investeren in een

solide vraagverheldering en -verdieping. Gemeenten hebben de cijfers vaak goed in beeld, maar stellen zich in toenemende mate de vraag: 'Komt de hoeveelheid en soort zorg die wij aanbieden ook daadwerkelijk overeen met de specifieke zorgbehoefte in onze regio?'

Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd constateert daarnaast dat er tussen de gezamenlijke beroepsorganisaties, de gemeenten en andere betrokken partijen constructieve verbindingen ontstaan. De afzonderlijke partijen zijn steeds meer een team aan het worden die gezamenlijk tot ideeën en oplossingen willen en proberen te komen.

MONITORING

Monitoring

Waar zetten we op in?

Quote van een lid uit de werkgroep monitoring: “Monitoring is een collectief leer- en verbeterproces waarin we spiegelen om elkaar te helpen om beter te worden en niet om elkaar op af te rekenen.” Hieronder gaan we nader in op de functies die wij beogen met monitoring en welke uitgangspunten we hanteren.

Wat beogen we met deze monitoring?

- Wij willen de landelijke voortgang op de doelen van het programma zichtbaar maken. Het accent ligt daarbij vooral op de vraag: zien we dat kinderen, jongeren en gezinnen beter geholpen worden?
- Wij willen het leer- en verbeterproces ondersteunen met behulp van spiegeldata, zowel landelijk als in de jeugdregio's.
- Wij willen een 'dwingende blik van buiten' inzetten door grootschalig te luisteren bij cliënten en jeugdprofessionals om iedereen scherp te houden.

Wij hanteren daarbij de volgende uitgangspunten:

- Wij willen rechtdoen aan het perspectief van cliënten en jeugdprofessionals.
- Wij willen met deze monitoring bijdragen aan het signaleren en formuleren van verbeteracties.
- Wij beseffen ons dat de resultaten altijd nadere duiding behoeven vanuit verschillende perspectieven.
- Wij maken zo veel mogelijk gebruik van bestaande kwantitatieve informatie om extra registratielasten/administratieve lasten te vermijden.

Voortgang sinds november 2018

Meetbaar en merkbaar monitoren

Monitoring vindt plaats via drie sporen:

- 1 Meetbaar: factsheets per actielijn met data, voortgang, vervolgstappen en duiding van de ontwikkelingen.
- 2 Specifiek inzoomen: bij sommige doelgroepen en thema's willen we nader monitoren.
- 3 Merkbaar: op basis van ervaringsverhalen van kinderen, ouders en jeugdprofessionals wordt d.m.v. grootschalig luisteren een beeld geschetst vanuit de leefwereld.

Meetbaar: eerste landelijke cijfers zijn bekend

Begin van dit jaar is onder andere met de stuurgroepleden, ervaringsdeskundigen en jeugdprofessionals per actielijn bepaald welke beweging nastreven en zijn bijpassende indicatoren gekozen. Met technische ondersteuning van het Centraal Bureau voor Statistiek en het Nederlands Jeugdinstituut zijn indicatoren op basis van bestaande data ingevuld (ter voorkoming van nieuwe administratieve lasten). Waar nodig, zijn databronnen slim gekoppeld om tot nieuwe indicatoren te komen. De meest recente data (30 april 2019) zijn opgenomen in de factsheets van deze voortgangsrapportage; de data worden jaarlijks bijgewerkt. We zijn ons bewust van de beperkingen die cijfers met zich mee brengen. Daarom willen we benadrukken dat het gaat om indicatoren (richtingsaanwijzers) die altijd nadere duiding behoeven vanuit verschillende perspectieven. De komende periode

worden deze factsheets uitgesplitst naar 42 regionale spiegel-factsheets. Het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd neemt deze mee in het gesprek met de jeugdregio's om het leer- en verbeterproces te stimuleren.

Specifiek inzoomen: twee specifieke onderzoeken gaan binnenkort van start

Monitoring op de actielijnen en op basis van ervaringen geven samen nog geen compleet beeld. Daarom kiezen we ervoor in te zoomen op specifieke doelgroepen. Op landelijk niveau zal deze zomer een aanvullend onderzoek starten bij de groep kinderen met een levenslange en levensbrede beperking. Daarnaast starten we een onderzoek naar de doelgroep KOPP (kinderen van ouders met psychiatrische problemen).

Merkbaar: monitoring vanuit ervaringen

Landelijk beeld via Grootschalig Luisteren

De informatie uit databronnen, van bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor Statistiek, vertellen ons het verhaal vanuit de cijfers. Deze informatie krijgt echter pas waarde als dit beeld wordt aangevuld met ervaringen van kinderen, jongeren, ouders en jeugdprofessionals. Dit geldt in het bijzonder voor de toegang (actielijn 1), de jeugdbescherming en jeugdreclassering (actielijn 5) en perspectief van professionals (actielijn 6). Daarom gaan we ervaringen verzamelen via het participatief narratief onderzoeksinstrument van DSP/OOG/Storyconnect (het zogenaamde Grootschalig Luisteren).

Wij beogen achthonderd tot duizend ervaringsverhalen op te halen dit jaar. Met een 'rode draden' analyse op al deze ervaringsverhalen worden patronen zichtbaar gemaakt en geeft dit een beeld van de jeugdhulp. Een groep kinderen/ouders/professionals wordt uitgenodigd om vervolgens de resultaten samen te

duiden in een tweetal bijeenkomsten. De opbrengst hiervan wordt meegenomen in de volgende voortgangsrapportage (november 2019).

Regionale pilots op basis van opgehaalde ervaringen in drie regio's

In drie pilotregio's gaan we verder inzoomen. Op basis van de opgehaalde patronen inclusief achterliggende ervaringen worden perspectiefkaarten gemaakt. Met deze opbrengst gaan relevante actoren in de regio (kinderen, ouders, jeugdprofessionals, aanbieders en gemeenten) in sense-making bijeenkomsten aan de slag. Zij worden uitgenodigd mee te denken over mogelijke verbeteracties die direct worden teruggegeven aan de verantwoordelijke actoren. De bijeenkomsten zijn gepland in het laatste kwartaal van 2019.

Resultaten zichtbaar maken via de ontwikkelcirkels

Sinds begin dit jaar organiseert het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd ontwikkelcirkels om een impuls te geven aan tien belangrijke thema's uit de transformatieplannen. In de ontwikkelcirkels worden de partners in de jeugdregio's (gemeenten, aanbieders/professionals en inwoners/cliënten) ondersteunt op hun thema. Samen met de partners in de jeugdregio's maakt het Ondersteuningsteam doorlopend de resultaten zichtbaar, zodat ook andere regio's kunnen leren hoe het lokaal ingepast kan worden.

Zichtbaar maken van het leerproces

Het programma Zorg voor de Jeugd heeft uitgesproken een lerend jeugdhulpstelsel als randvoorwaarde te zien voor de transformatie. Daarom willen we dit ook zichtbaar maken. Momenteel verkennen we hoe we hier invulling aan gaan geven.

COMMUNICATIE

Waar zetten we op in?

Om de gewenste beweging en verandering aan te jagen, zetten we communicatie in als instrument om de voortgang zichtbaar te maken en als veranderinstrument om een lerend jeugdhulpstelsel te ondersteunen. Om het leren van en met elkaar te faciliteren, wordt een kennisinfrastructuur ingericht. Een informatieknoppunt, waar gebruikers kennis kunnen verzamelen, bundelen, ontwikkelen, delen en verrijken. Hiertoe wordt, onder andere, een digitaal platform ingericht.

Voortgang sinds november 2018

Een online platform voor én via de betrokken partners

Het beoogde online platform is bedoeld voor en door iedereen die professioneel betrokken is bij het Actieprogramma Zorg voor de Jeugd en de transformatie van de sector in geheel. Het platform zet de transformatie in de jeugdhulpsector centraal, niet per se het actieprogramma Zorg voor de Jeugd. Uiteraard zijn acties die voortvloeien uit het programma wel als zodanig herkenbaar. Er is niet één afzender. Alle partners zijn gedeeld eigenaar en dus gezamenlijke afzender.

Bij het verschijnen van deze voortgangsrapportage gaat een eerste light versie van het platform Zorg voor de Jeugd live. Hierin zijn de basisinformatie over het programma, de basisinformatie per actielijn, goede voorbeelden per actielijn en basisinformatie over het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd weergegeven.

Vervolgstappen

Na mei wordt het platform, in nauwe samenwerking met de partners van het actieprogramma Zorg voor de Jeugd, stelselmatig verder ontwikkeld en aangevuld met actuele content. Ook worden nieuwe functionaliteiten als een kalender, contactmogelijkheden en een digitale nieuwsbrief toegevoegd.

Parallel aan de productie en lancering van een online platform wordt gewerkt aan de opzet van een netwerk van communicatieprofessionals van het actieprogramma Zorg voor de Jeugd. Zij communiceren de transformatie van het Jeugdstelsel op hun beurt verder richting hun eigen achterban en zetten hierbij - steeds onder de vlag van Zorg voor de Jeugd - de eigen communicatiekanalen in.

Begrippenkader

De termen 'jeugdhulp' en 'jeugdzorg' worden regelmatig verkeerd of door elkaar gebruikt.

Sinds de invoering van de Jeugdwet op 1 januari 2015 spreken we over **jeugdhulp**. Hierbinnen vallen jeugdzorg, gehandicapenzorg, ggz- en verslavingszorg, welzijn en maatschappelijke dienstverlening, thuisbegeleiding, thuiszorg en jeugdgezondheidszorg (maatwerkdeel).

Jeugdzorg was tot 1 januari 2015 een apart te onderscheiden sector, waarbinnen o.a. de indicaties voor geïndiceerde zorg werden gesteld en het gedwongen kader werd uitgevoerd.

Jeugdhulpverleners zijn professionals die werkzaam zijn in de jeugdhulp en jeugdbescherming. Iedere professional die werkzaam is in de jeugdhulp wordt met de invoering van de Jeugdwet per 1 januari 2015 naast zijn/haar bestaande beroep of functie, conform de wet ook 'jeugdhulpverlener' genoemd.

Een deel van de jeugdhulpverleners is **jeugdzorgwerker**. Jeugdzorgwerkers zijn voornamelijk werkzaam bij organisaties voor jeugd- en opvoedhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering, Justitiële Jeugdinrichtingen, Veilig Thuis (voorheen AMK), Stichting Halt en de Raad voor de Kinderbescherming.

Definitie 'Jeugdhulp' uit de Jeugdwet:

1

ondersteuning van en hulp en zorg, niet zijnde preventie, aan jeugdigen en hun ouders bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking van de jeugdige, opvoedingsproblemen van de ouders of adoptiegerelateerde problemen;

2

het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van jeugdigen met een somatische, verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, en

3

het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de persoonlijke verzorging gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid bij jeugdigen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of een somatische of psychiatrische aandoening of beperking, die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, met dien verstande dat de leeftijdsgrens van achttien jaar niet geldt voor jeugdhulp in het kader van jeugdstrafrecht.

Colofon

Deze voortgangsrapportage is een gezamenlijke uitgave van de stuurgroep Zorg voor de Jeugd. Daarin zijn vertegenwoordigd:

Cliëntenorganisaties: Ieder(in), Per Saldo en MIND

Beroepsverenigingen: Nederlands Instituut voor Psychologen (NIP) en Jeugdartsen Nederland (AJN) namens Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP), Beroepsvereniging verzorgenden en verpleegkundigen (V&VN), Landelijke huisartsen vereniging (LHV), Nederlandse vereniging voor kindergeneeskunde (NVK), beroepsvereniging van professionals in sociaal werk (BPSW), Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO), de beroepsvereniging voor kinder- en jongerenwerk (Bv Jong), Landelijke vereniging van vrijgevestigde psychologen & psychotherapeuten (LVVP), Federatie Vaktherapeutische Beroepen (FVB), Beroepsvereniging van Cliëntondersteuners (BCMB) en P3NL

Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ): Jeugdzorg Nederland, Vereniging Gehandicapten Nederland (VGN), GGZ Nederland, Vereniging Orthopedagogische BehandelCentra (VOBC)

Vereniging Nederlandse gemeenten (VNG)

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Mei 2019

